

LOVEC 1989 6

glasilo Lovske zveze Slovenije

**IV. MEDNARODNA VSESTRANSKA
UPORABNOSTNA TEKMA
PSOV PTIČARJEV**

**»PANONSKI LOVSKI POKAL 89«
CACIT – FCI**

Prireditelj: LKD Pomurje, Grajska 7, 69000 Murska Sobota
Telefon: (069) 21 214
Telex: 35219 ABC ZT YU

Kraj in čas tekme: od 18.–21. oktobra 1989 v pomurskih
loviščih s sedežem v Termalnem kopališču Banovci pri Ljutomeru.

Pogoji za prijavo: 1. Vpis v rodovno knjigo kinološke organizacije, ki jo priznava FCI;
2. Prijavljen pes mora imeti opravljeno vsaj eno jesensko preizkušnjo s prinašanjem divjadi, ostrrost najmanj »dobro«;
a) Telesna ocena najmanj »dobro«.

Prijavnica: Prijavnico naj vodnik ali njegova kinološka organizacija izpolni s tiskanimi črkami in podpiše.

Rok prijave: Do 1. oktobra 1989 na naslov:
Lovsko-kinološko društvo Pomurje, Grajska 7,
YU – 69000 Murska Sobota,
telefon: (069) 21 214,
telex: 35219 ABC ZT YU,
tekoči račun: 51900-678-47740

Prijavnina: Za vsakega prijavljenega psa je treba nakazati na tekoči račun **50 000 dinarjev**; potrdilo o plačilu mora biti priloženo prijavi. Prijavnino bomo tekmujočim članom JKS vrnili ob koncu tekme. Bančni račun: 51900-678-47740 pri Ljubljanski banki – Temeljni Pomurski banki, Murska Sobota.

Divjad: Divje race in divjad za vlečke bo priskrbel prireditelj.

Ob privedbi psa na tekmo mora vodnik predložiti naslednje dokumente:

- a) rodovnik prijavljenega psa (original!)
- b) dokazilo o ostrrosti psa
- c) uradno potrdilo pristojne veterinarske službe, da je bil pes cepljen proti steklini najmanj pred štirimi tedni in največ pred enim letom.

Sodniki: Domače sodnike določi zbor sodnikov na zboru sodnikov za ptičarje, inozemske sodnike pa določijo pasemske organizacije udeleženk.

Prispevki: Dinarske prispevke je potrebno nakazati na račun: 51900-678-47740. Morebitna darila naj darovalci dostavijo prireditelju.

Pravilnik tekmovanja: Za osnovo služi Pravilnik za vsestransko uporabnostno preizkušnjo za pse ptičarje, sprejet na skupščini KZS.

LKD Pomurje

Lovska družina Grosuplje

prireja tradicionalno

**LOVSKO STRELSKO TEKMOVANJE
V KOMBINACIJI ZA POKAL
»ILOVA GORA«**

Tekmovanje bo v nedeljo, 25. junija 1989,
začetek ob 7.30 pri lovski koči na Ilovi gori.

Tekmujejo strelci posamezniki in strelske ekipe.
Strelce in gledalce vabimo k čim številnejši udeležbi.

LD Grosuplje

**STRELSKO DRUŠTVO
»PARTIZAN« KRŠKO**

prireja

**6. LOVSKO STRELSKO TEKMOVANJE
ZA PREHODNI POKAL
V POČASTITEV DNEVA BORCA**

pokrovitelj

OBRTNA ZADRUGA »RESA« KRŠKO

Tekmovanje bo v **nedeljo, 2. 7. 1989, ob 9. uri** na strelišču LD Krško na Trški gori.

Tekmujejo 3-članske ekipe in posamezniki ter streljajo na 15 glinastih golobov in v tarčo srnjak. Najboljše ekipe in posamezniki do 20. mesta bodo dobili pokale, priznanja in bogate praktične nagrade.

VABLJENI!

Lovska družina Hotedršica

organizira

v **nedeljo, 18. 6. 1989, ob 9. uri** v Hotedršici
(na strelišču pri Dolencu)

**TRADICIONALNO TEKMOVANJE
V STRELJANJU S KROGLO**

Tekmujejo **3-članske ekipe** lovskih družin in posamezniki (3 streli s kroglo, na 100 m, v malo tarčo srnjak). Dovoljena je uporaba strelnega daljnogleda, položaj pri streljanju je poljuben (brez vpete puške). Čas streljanja je omejen na 8 minut za 3 strele. Posamezniki lahko streljajo večkrat zunaj konkurence.

Nagrade: Prve 3 ekipe dobijo pokale, najboljši posameznik pa odstrel srnjaka (z mesom). Preostali do 10. mesta bodo dobili praktične nagrade.

Prijave sprejemamo na dan tekmovanja od 8. do 11. ure.
Pristopnina je 20 000 dinarjev. Za hrano in pijačo je poskrbljeno.

Informacije po telefonu: (061) 741 188 – Rudolf.

Vabljeni!

LOVEC

glasilo

Lovske zveze Slovenije,
revija za lovstvo
letnik LXXII, št. 6
junij-rožnik 1989

Lovca izdaja Lovska zveza Slovenije
Tiska ga Tiskarna »Jože Moškrič«
v Ljubljani.
Poštnina je plačana pri pošti 61102 Ljubljana.

UREDNIŠKI ODBOR:

Glavni urednik Borut Ingolič

Odgovorni urednik Boris Leskovic

Andrej Dvoršak, Branko Galjot,
Konrad Sajdi, Jože Perko, Marjan Toš.

Lektor in korektor Sončika Lorenci.

Tajnica uredništva Eva Strajnar.

Lovec izide praviloma vsak mesec.

Prva številka letnika izide v začetku leta,
v januarju.

Ta številka je izšla v 24300 izvodih.

Po mnenju Republiškega sekretariata
za kulturo in prosveto SRS, št. 421-2/72,
je LOVEC oproščen prometnega davka.

Izvod revije stane 6000 din.

Za druge naročnike
je letna naročnina 56 000 din,
za inozemstvo 180 000 din.

Naročnino je treba plačati vnaprej na
žiro račun Lovske zveze Slovenije.

Vse gradivo za objavo pošiljajte

Uredništvu glasila LOVEC,

Župančičeva 9 – p.p. 505,

61001 Ljubljana.

Telefon (061) 214 948.

*Nenaročenih rokopisov in slik
ne vračamo.*

Cene malih oglasov:

do 15 besed 6000 din, od 15 do 25 besed
10 000 din, od 25 do 30 besed 17 000 din.
Za vsako nadaljnjo besedo 500 din.
Za člane lovskih organizacij
v SR Sloveniji velja polovična cena.

Male oglase je treba plačati vnaprej
na žiro račun

Lovske zveze Slovenije, Župančičeva 9,
Ljubljana: 50101-678-47158.

IZ VSEBINE

Branko Galjot	162	Raziskovalno delo v okvirih Lovske zveze Jugoslavije
Komisija za malo divjad pri LZS	164	Predlog gojitvenih ukrepov za dvig številčnosti poljskega zajca in jerebice
Mnenja in kritike	167	
Vid Černe	167	Le dobrohotne misli
Slavko Polak	169	Varstvu krokarja ob rob
Jože Perko	170	Pogled pod tančico skrivnosti velikih mojstrov
Gorazd Tomič	171	Kombinirana mavzerica
Biotehnična dela		
v loviščih	172	
Jože Perko	172	Lovske steze
Zoran Timarac	174	Drevesa in grmičevje v loviščih (maline in robide)
Po lovskem svetu	176	
Z. Fišer – Z. Timarac	176	Pomen koprive v prehrani divjadi
Blaž Krže	176	Ali v prirastku jelenjadi prevladujejo teleta ženskega ali moškega spola?
Jože Perko	178	Zanimivosti iz (lovskega) sveta
Vinko Sterle	179	Snežnik in Schenburgi
Lovska organizacija	183	
		Deset let sekcije lovskih čuvajev in tehnikov pri ZLD Prekmurje – F. Poredoš
	184	Odstrel jelenjadi vedno manjši – F. Švajger
	185	Lovska razstava v Hotedršici – B. Leskovic
	185	V puškarni Kranj pripravljajo novosti – A. Dvoršak
Jubilanti	187	
	187	Mirko Lampe – 90-letnik
	187	Ivan Posega – 70-letnik
	187	Miha Ogorevc – 80-letnik
Lovski oprtnik	187	
	188	Slovenski puškarji 10 – A. Dvoršak
	189	Intihar – mojster za lovske nože – A. Dvoršak
	190	Je puškarska skrivnost razkrita? – V. Dvoršek
	190	Zadnji pogon na križišču lovskih stez – F. Stele
V spomin	191	
	191	Jaka Torkar
	191	Lojze Basaj
	191	Dušan Rudež
Lovska kinologija	192	
	192	Veliki münsterlandec v ČSSR – Z. Timarac
		Predvidena legla lovskih psov – KZS

SLIKA NA NASLOVNICI:

Najboljše teritorije v lovišču si že od aprila zagotovijo starejši in močnejši srnjaki, mlajši pa se morajo zadovoljiti s slabšimi, če jih sploh dobijo. Lanščake (enoletne srnjake) starejši tripijo v svojem območju vsaj do prska, nato pa jih zavzeto preganjajo. Srnjak svoj teritorij redno zaznamuje. Medsebojno vznemirjanje zaradi pretesnega prostora slabo vpliva na razvoj srnjakov in njihovega rogovja.

Foto Janez Konečnik, Diana

Raziskovalno delo v okvirih Lovske zveze Jugoslavije

Znanstveno in raziskovalno delo v lovstvu je bilo v jugoslovanskem prostoru do nedavnega precej različno organizirano in vodeno. Raziskovalne naloge so se opravljale le na območju ene republike ali pokrajine, še pogostejše pa so imele zgolj regijski ali lokalni pomen. V posameznih okoljih pa znanstveno-raziskovalnega dela skoraj ni bilo ali pa je bilo zelo skromno. Poleg vsega so bile posamezne naloge pogosto omejene samo na raziskovanje ene same divjadi (npr. jelenjad, srnjad, medved, mala divjad) in torej ni bilo kompleksnih raziskav za ves jugoslovanski prostor.

Predsedstvo Lovske zveze Jugoslavije (LZJ) je na svojih zasedanjih pogosto obravnavalo takšno stanje znanstvenega in raziskovalnega dela v jugoslovanskih raziskovalnih ustanovah in zato strokovnemu svetu LZJ naročilo, naj skupaj z republiškimi in pokrajinskimi lovskimi zvezami oblikuje program znanstveno-raziskovalnih nalog (projektov), ki naj bi načeloma potekal hkrati po vsej državi in naj bi obravnaval vse pri nas živeče gospodarsko in biološko temeljne vrste divjih živali (divjad).

Strokovni svet LZJ je že jeseni 1986 pripravil program raziskovalnih nalog, določil nosilce raziskovalnega dela (raziskovalne ustanove) in vodje posameznih nalog, ki naj bi bili odgovorni za usklajevanje dela in pravočasno izdelavo celotne raziskovalne naloge. Po programu strokovnega sveta LZJ je bilo v raziskovalno delo razvršče-

nih 13 raziskovalnih nalog (glej pregled raziskovalnih nalog LZJ), pri čemer so bili določeni nosilci nalog (ustanove, zveze) in vodje projektov iz tistih republik, v katerih je divjadi posamezne raziskovane vrste največ ali je za lovsko gospodarjenje najpomembnejša.

Zaradi pomembnosti, značilnosti nalog, zlasti pa zaradi srednjeročne narave raziskovalnih nalog, ki naj bi prispevale k celovitejšemu razvoju lovstva v vsej državi, je program znanstveno-raziskovalnega dela obravnavala skupščina LZJ, ki je bila marca 1987 na Brdu pri Kranju, ga v celoti sprejela (verificirala), določila pa je tudi načine financiranja teh programov.

Glede na obseg naloge, njeno zahtevnost in dosedanja znanja o posamezni raziskovani živalski vrsti je bilo določeno tudi časovno trajanje posameznih nalog, ki znaša od treh do osem let. Trem raziskovalnim nalogam (poljski zajec, srnjad in divji prašič) so bile poleg osnovne naloge dodane še ena ali več podnalog; na primer: nalogi »Ekologija in gospodarjenje z divjim prašičem« je dodana še podnalog »Kušne bolezni divjih prašičev«. Skupščina LZJ je tudi zahtevala, naj bi se po končanem raziskovalnem delu vsi dobljeni rezultati raziskav z vsemi za lovstvo tudi sicer pomembnimi sklepi objavili v samostojni publikaciji za vsako raziskovalno nalogo posebej. Te publikacije naj bi bile na voljo vsem jugoslovanskim lovskim organizacijam in lovcem. S popularizacijo dosež-

Pregled raziskovalnih nalog Lovske zveze Jugoslavije

Raziskovalna naloga	Ustanova – nosilka naloge	Vodja naloge	Trajanje naloge (let)
I. »Poljski zajec« – dve nalogi	Kmetijska fakulteta Novi Sad	prof. dr. Vukoman Šelmić	5
II. »Raziskovanje ekologije poljske jerebice pri intenzivni kmetijski proizvodnji«	Gozdarska fakulteta Skopje	prof. dr. Boris Trpkov	5
III. »Ugotavljanje stopnje preživetja fazanijh kečkov, izpuščenih iz vzgajališč v lovišča«	Kmetijska fakulteta Novi Sad	dipl. inž. Milorad Milisavljević	7
IV. »Ugotavljanje možnosti izboljšanja splošne kakovosti srnjadi v Jugoslaviji« z dvema podnalogama	Naravoslovno-matematična fakulteta Inštitut za zoologijo, Beograd	dr. Vojislav Jovanović	5
V. »Ugotavljanje arealov, številčnosti populacij in možnosti naseljevanja gamsov v Jugoslaviji«	Lovska zveza Slovenije, Ljubljana	dipl. inž. Branko Galjot	5
VI. »Raziskovanje volčjih populacij v Jugoslaviji«	Naravoslovno-matematična fakulteta Inštitut za zoologijo, Beograd	mr. inž. Živko Rapačić	5
VII. »Raziskovanje škode od rjavega medveda«	Veterinarska fakulteta Zagreb	doc. dr. Djuro Huber	3
VIII. »Ekologija in gospodarjenje z divjim prašičem« s podnalogo	Lovno šumsko gazdinstvo »Jelen« Belje	mr. inž. Ljubomir Cvetić	8
IX. »Raziskovanje jelena lopatarja«	Znanstveno raziskovalni center Belje	dr. Dominik Raguž	3
X. »Možnosti povečanja številčnosti in kakovosti muflonov«	Gozdarska fakulteta, Zagreb	mr. inž. Dušan Bojović	6
XI. »Proučevanje vplivov lovsko-gospodarskih ukrepov na rezultate vzgoje trofejno močnih jelenov«	Naravoslovno-matematična fakulteta Inštitut za zoologijo, Beograd	dr. Jan Brna	5
XII. »Proučevanje vplivov lovsko-gospodarskih ukrepov na rezultate vzgoje trofejno močnih jelenov«	Lovno-šumsko gazdinstvo »Jelen« Znanstveno raziskovalni center Belje		
XIII. »Ekologija kotrne«	Gozdarska fakulteta, Skopje	prof. dr. Boris Trpkov	5
XIII. »Divji petelin v Jugoslaviji«	Lovska zveza Slovenije, Ljubljana	doc. dr. Miha Adamić	5

kov in rezultatov raziskovalnih nalog naj bi posamezne raziskave dosegle optimalni učinek, pa tudi znanstvena spoznanja naj bi tako prišla po najkrajši poti v prakso lovskega gospodarjenja.

Financiranje vseh trinajstih raziskovalnih nalog poteka izključno na ravni Lovske zveze Jugoslavije (LZJ). Finančna sredstva za izvedbo teh projektov se v manjšem delu zbirajo iz članarine LZJ (za leto 1988 je znašal članski prispevek članov jugoslovanskih lovskih organizacij 145 dinarjev na člana), iz participacij drugih organizacij (Turistična zveza Jugoslavije, Zvezna gospodarska zbornica, lovsko gospodarske organizacije), v večjem delu pa iz ostanka dohodka od lovske loterije »LOV-87«. V te namene zbrana sredstva so razmeroma skromna; tako je bilo za vseh 13 projektov leta 1987 na voljo le 22 in leta 1988 60 milijonov dinarjev. Vsa dela pri izvedbi teh nalog niso denarno nagrajevana, kar pomeni, da v finančnih načrtih vseh nalog niso predvideni stroški za osebne dohodke, honorarje in nagrade, marveč samo materialni izdatki (potnine, laboratorijski stroški itd.). Strokovno delo pri teh raziskovalnih nalogah temelji torej izključno na »raziskovalnem entuziazmu«, brez finančnega interesa.

Delo pri načrtovanih projektih se je začelo leta 1987. Uvodna dela so bila usmerjena predvsem na določitev metode dela in način izvedbe naloge, zbiranje inicialnega znanja o raziskovalni problematiki, oblikovanje delovne skupine, sestavljene iz strokovnjakov in poznavalcev obravnavane vrste divjadi iz vseh republik ter na razpored nalog med člani delovne skupine.

Leta 1988 se je delo pri vseh nalogah nadaljevalo in po mnenju strokovnega sveta in predsedstva LZJ poteka zadovoljivo. Nekaj nalog je že dalo prve rezultate.

Kako se slovensko lovstvo vključuje v znanstveno-raziskovalne programe

Lovska zveza Slovenije je nosilka dveh raziskovalnih nalog; iz Slovenije sta vodji dveh raziskovalnih projektov (»Gams« in »Divji petelin«) ter osem raziskovalcev in sodelavcev raziskovalnih delovnih skupin pri drugih raziskovalnih nalogah. Letos in v naslednjih letih naj bi se v operativno delo neposredno vključilo tudi določeno število družinskih lovišč in njihovih področnih zvez (ZLD ter OZD za lovstvo).

Prvo srečanje sodelavcev pri opravljanju raziskovalnih nalog o gamsu in divjem petelinu je bilo 24. in 25. marca 1988 v Predvdvoru pri Kranju. Udeležili so se ga predstavniki iz vseh republik, razen iz Makedonije in Črne gore. Od leve proti desni: mag. Dušan Bojović (LZJ), inž. Anton Džaja (SR BiH), Ivan Nečemar (OZD za lovstvo SRS), inž. Alojzije Frković, Slavko Lovrić (SR BiH), doc. dr. Miha Adamič (SRS), inž. Željko Štahan (SRH), Sead Hadžiabdić (SR BiH), mag. Janez Černač (RK KGP, SRS) in inž. Branko Galjot (SRS)

Foto A. Frković

Med zanimivejše raziskave, ki se oziroma se bodo opravljale v slovenskih loviščih, spadajo nedvomno nujne raziskave o biologiji in gospodarjenju z malo divjadjo, raziskave o volčji in medvedji populaciji pri nas, v delo pa bodo vključena tudi nekatera lovišča z večjim številom muflonov in jelenov lopatarjev. Poseben raziskovalni status ima naloga, ki spremlja dogajanja pri srnjadi kot najštevilnejši temeljni vrsti divjadi v Jugoslaviji.

Raziskovalni nalogi »gams« in »divji petelin« spadata pod okrilje LZ Slovenije – nosilke obeh raziskovalnih nalog. V Sloveniji so stanišča divjega petelina že popisana, vsa najpomembnejša rastišča pa tudi že kartirana. Terenska dela v Sloveniji so torej v glavnem končana, treba pa ga bo opraviti še v drugih republikah. Raziskovalno nalogo o gamsu v Sloveniji opravljajo v obliki popisa in kartiranja vseh gamsjih stanišč (habitato), ugotavljanja številčnosti gamsjih populacij in njihovih značilnosti ter lovskega gospodarjenja s to divjadjo. Podobno delo poteka pri tej nalogi tudi v vseh drugih republikah.

inž. Branko Galjot

V JUNIJU zakon dovoljuje lov na vso nezaščiteno divjad (lisica, pižmovka, siva vrana, sraka, šoja) ter na tu navedeno in prikazano divjad. Če je odstrel seveda planiran in lovška organizacija (LD, ZLD, LZS, OZD) s svojim sklepom lovne dobe na kako divjad ni skrajšala oziroma lova ni povsem prepovedala.

srnjak

divji prašič
(odstrel vodeče svinje prepovedan)

ruševac
do 15. VI.

11. VI. vzide ob 4.11 in zaide ob 19.53
26. VI. vzide ob 4.13 in zaide ob 19.57

= 3. VI.,

= 11. VI.,

= 19. VI.,

= 26. VI.

vzide ob 13.26
zaide ob 1.31

vzide ob 21.34
zaide ob 4.25

vzide ob 0.47
zaide ob 13.47

Predlog gojitvenih ukrepov za dvig številčnosti poljskega zajca in jerebice

Komisija za malo divjad pri LZS – pripravil Lojze Černe

Poljski zajec in jerebica, nekdanj najštevilnejša divjad Slovenije, številčno in po odstrelu upadala že od leta 1960 naprej. Med glavne vzroke za sedanje že kritično znižanje številčnosti štejemo predvsem poslabšanje življenjskega okolja, preveliko namnožitev plenilcev in previsok odstrel, zlasti zajca, v prejšnjih letih.

Okolje se je za zajca in jerebico zelo spremenilo in poslabšalo zlasti v zadnjih dvajsetih letih z nastajanjem obsežnih agromelioracij, pri katerih niso v ničemer upoštevali življenjskih zahtev poljske divjadi. Zajec in jerebica sta kot avtohtoni vrsti sicer zelo prilagodljiva in sta se v preteklosti vedno uspešno prilagajala razvoju poljedelstva, tako velikim spremembam, ki jih prinaša sodobna industrializacija kmetijstva, pa ni sta več kos in ju je vse manj in manj. Jerebica je iz mnogih območij polagoma že povsem izginila in spada med najbolj ogrožene živalske vrste. Življenjske razmere v okolju so se za zajca in jerebico močno poslabšale tudi zaradi izginjanja in slabšanja naravnih remiz. Pravih naravnih remiz-grmišč, ki so nastale zaradi pretirane sečnje v povojnem obdobju, ni več. Za njihovo obnovo ni skrbel nihče, zato so postopoma odrasle v visok gozd, ki zdaj nima ustreznega kritja za vso malo divjad. Poslabšanje nekdanjih dobrih remiz je eden izmed glavnih razlogov za naglo izginjanje poljske divjadi tudi iz tistih območij, ki jih agromelioracije niso prizadele. Med razloge za znižanje številčnosti upravičeno štejemo tudi preveliko razmnožitev plenilcev. Lisice so se pred pojavom stekline razmnožile na več kot desetkratno dopustno število. V zadnjih letih so se zelo razmnožile tudi kune in drugi plenilci, zaradi česar si že zelo razredčena jerebica in zajec ne moreta številčno hitreje opomoči. Poslabšanju naravnih raz-

mer in prerazmnožitvi plenilcev je v prejšnjih letih sledil tudi pretirano visok odstrel, zlasti zajca, in tudi to je eden izmed razlogov za naglo znižanje njegove številčnosti. V preteklem obdobju so tako na malo divjad delovali hkrati kar trije bistveni negativni vplivi, ki so skupaj povzročili zniževanje njene številčnosti. Zato bo treba prihodnje gospodarjenje s poljsko divjadjo usmeriti prav v odpravljanje vseh teh negativnih posledic.

Splošni ukrepi za dvig številčnosti poljske divjadi

1. Ohranjanje in izboljševanje življenjskih razmer za poljsko divjad

Razmere za poljsko divjad so se torej v preteklosti iz leta v leto slabšale in temu je sledila tudi znižana številčnost, v zadnjih letih pa se ponekod naglo izboljšujejo. S povečano obdelavo njivskega sveta, večjo pestrostjo njivskih kultur, zlasti s setvijo žita, se razmere za poljsko divjad izboljšujejo v vseh območjih, v katerih je ostal pretežno kmečki način obdelave. Oživljanje njivske obdelave, ki bo v naslednjih letih še intenzivnejša, že zdaj zadovoljuje vse življenjske zahteve zajca in jerebice. Zaradi izjemnega poslabšanja naravnih remiz pa so trenutne razmere v večini lovišč povsem neprimerne za gojitev fazana.

Gojitev poljske divjadi bo zato v prihodnje treba skoraj v vseh ravninskih loviščih preusmeriti v gojitev poljskega zajca in jerebice. Čeprav zaradi pestrosti njivskih kultur v veliko območjih okolje za zajca in jerebico že povsem ustreza, pa bo za izboljšanje razmer in s tem za povečanje številčnosti te divjadi treba poskrbeti še za izboljšanje naravnih in za zasajanje umetnih remiz. Še naprej pa ostaja odprto vprašanje gojitve poljske divjadi na poljedelskih površinah, na

katerih so bile opravljene obsežnejše agromelioracije in zložbe zemljišč. Velike gole poljedelske monokulturne površine, ki nimajo nikakršnega kritja, remiz, so za gojitev male divjadi trenutno neuporabne.

S prizadevanjem Skupnosti OZD za lovstvo in ribištvo, ki je zaradi teh vprašanj organizirala štiri posvetovanja v Gornji Radgoni, in z navodili, ki jih je izdal Republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano o urejanju agromelioracij, smo sicer dosegli, da lovske organizacije dajejo za vse nove melioracije ustrezna soglasja, vendar pa večji del agromelioriranih površin ostaja še naprej nespremenjen in tako je v nekaterih območjih uničen najlepši del biotopa za poljsko divjad. Da bi na vseh kmetijskih tleh ponovno vzpostavili primerne razmere za varstvo vseh koristnih poljskih živali, predlagamo naslednje:

- da se vsi ravninski gozdovi in druga poljska zarast trajno zavarujejo zaradi ohranitve vseh vrst živali, ki živijo na polju, saj so pomemben dejavnik pri biološkem varstvu kmetijskih rastlin;
- na vseh večjih golih poljedelskih površinah je treba zasaditi protivetrne pasove zaradi varovanja kmetijskih tal pred škodljivim delovanjem vetra in zaradi varstva poljskih živali;
- na poljedelskih tleh je treba vse vodotoke in večje kanale zasaditi z vsaj enostransko zarastjo zaradi izboljšanja razmer za vodni živelj;
- da se z vsemi ravninskimi gozdovi in drugo poljsko zarastjo začne gospodariti na način, ki bo trajno ohranjal nizko grmovno in zeliščno podrast za kritje poljske divjadi. V ravninskih gozdovih naj se uvede izkoriščanje gozdov z golosečnjo;
- začeti je treba širšo akcijo za varstvo zajca pred prometom.

2. Uravnavanje številčnosti plenilcev

Pri gospodarjenju s poljsko divjadjo moramo posvečati stalno skrb biološki uravnoteženosti med plenilci in rastlinojedo divjadjo. V preteklih letih, dokler ni posegla vmes steklina, je bila preveč namnožena zlasti lisica, v zadnjih letih pa narašča zlasti številčnost kun. Če bomo dovoljevali, da se bodo plenilci nenadzorovano razmnoževali, potem tudi z drugimi ukrepi ne bo mogoče dvigniti številčnosti poljske divjadi. Tako kot je bil nekdanj glavni gojitveni ukrep »pokončevanje

roparic«, mora tudi zdaj postati ta ukrep eden izmed glavnih ukrepov pri gospodarjenju s poljsko divjadjo.

Za znižanje številčnosti plenilcev predlagamo naslednje:

- lovce je treba ponovno zainteresirati za lov na plenilce z uvedbo raznih stimulacij,
- da se za lov na plenilce uporabljajo vsa sredstva, ki jih dovoljuje lovski zakon,
- da se za kanjo ponovno uvede lovna doba,
- da lovske organizacije organizirajo posebne seminarje za lov na plenilce.

3. Načrtovanje odstrela in varstvo poljske divjadi z znižanjem ali prepovedjo odstrela

Načrtovanje odstrela je bistveni sestavni del gospodarjenja pri vsej divjadi. Usklajen mora biti s številčnostjo in vsakoletnim prirastkom. Sedanji odstrel zajca je v primerjavi z nekdanjim razmeroma nizek, vendar pa to še ne pomeni, da je usklajen z vsakoletnim prirastkom. Odstrel je v večini lovišč previsok in je tudi eden izmed razlogov, da se število zajca ne popravi kljub že izboljšanim naravnim razmeram. Za dvig številčnosti zajca in jerebice je zato poleg drugih ukrepov nujen gojitveni ukrep popolno ali vsaj delno varstvo.

Dosedanji ukrepi varstva zajca so na Krškem območju (Lovec, št. 6, 1984, Preučevanje dveletne popolne zaščite zajca na širšem poskusnem območju) in Ljubljanskem barju (Lovec, št. 7/8, 1988, Naglo zvišanje številčnosti zajca na Ljubljanskem barju) dali izjemno dobre rezultate. Povsod, kjer je bil zajec zavarovan na širšem območju, se je njegovo število hitro popravilo. Slabši so rezultati z varstvom jerebic, in sicer zato, ker je jerebica tako malo, da si sama ne more opomoči in bo treba njeno številčnost, razen z zaščito, dvigniti tudi z izpuščanjem.

Predlog ukrepov za dvig številčnosti zajca

Popolno varstvo zajca za večletno obdobje

Zajca je trenutno v nekaterih območjih tako malo, da vsak lov preprečuje njegovo namnožitev. Ker je cilj gojitvenih ukrepov, da zajčevo številčnost čim prej dvignemo, moramo prepovedati tudi lov nanj. Varstvo zajca je tudi edini mogoči način za dvig številčnosti, saj pri zajcu izpuščanje ni mogoče oziroma ne daje zaželenih rezultatov. Za koliko let je zajca treba zavarovati, je odvisno od sedanje številčnosti, od nadaljnjih vremenskih razmer, od doslednega izvajanja drugih gojitvenih ukrepov in od zastavljenega cilja – dosežene višine spomladanske številčnosti na 100 ha lovne površine. Da bo uspeh varovanja popoln, predla-

gamo, da zajca v vseh območjih, kjer je odstrel manjši od 5 živali na 100 ha zajčjega rajona, popolnoma zavarujejo za dve leti. V območjih, v katerih so sedaj dosegli odstrel od 5 do 8 živali, pa naj zajca zavarujejo z delno zaščito, tako da odstrel leta 1989 in 1990 ne bo presegal povprečja odstrela v zadnjih treh letih. Glede na trenutne življenjske razmere se za doseganje ciljne številčnosti določi količina od 10 do 15 zajcev spomladanske številčnosti in toliko tudi odstrela na 100 ha površine zajčjega rajona. Šele ko bo ta ciljna številčnost dosežena, bo mogoče začeti normalno gospodariti z vsakoletnim načrtovanim odstrelom v okviru območja. Poleg varstva je treba za dvig številčnosti zajca opravljati še naslednje gojitvene naloge:

– Izboljšanje življenjskih razmer

Življenjske razmere za zajca so se v območjih, kjer je ostala pretežno kmečka obdelava, vidno izboljšale in ponekod so pogoji za gospodarjenje z zajcem že optimalni. Slabše pa je stanje glede remiz. Zajec sicer ne zahteva tako dobrih remiz kot fazan, vendar pa to ne pomeni, da mu sedanje remize ustrezajo. Več kot bo v poljskih gozdovih grmovne in zeliščne podrasti, boljše bodo razmere za zajca in večja bo lahko njegova številčnost. Sedanje remize ne dajejo zajcu niti kritja niti hrane, zato bo v prihodnje treba poskrbeti za obnovo vseh naravnih remiz, najlažje, kot smo že omenili, z uvedbo golosečnje v vseh ravninskih gozdovih in drugi poljski zarasti.

– Zimsko krmljenje zajca

Splošno poslabšanje razmer tako na polju kot v gozdovih je med drugim najbolj čutiti v pomanjkanju zavetja in naravne hrane pozimi. Zajec sicer redko pogine od lakote, vendar pa je njegova številčnost odvisna ravno od količine zimske hrane. Pomanjkanje hrane pa lahko zajcu nadomestimo z zimskim krmljenjem. Krmljenje mora postati obvezen gojitveni ukrep v vseh območjih, ki

so pomembna za gospodarjenje z zajcem. Na vsakih 50 ha zajčjega rajona moramo postaviti najmanj eno krmišče. Za krmišča lahko uporabimo kmečke kozolce, sicer pa postavimo krmilne jaslje, improvizirane kozolčke ali kozolčke, ki so hkrati zavetje in krmišče za zajca in jerebico. Zajca krmimo s kakovostnim senom, korenčnicami, korozi in drugimi žiti. Krmišča založimo že oktobra.

– Krmne njive za zajca

K zimskemu krmljenju zajca spada tudi obdelava lastnih krmnih njiv. Tam, kjer zajcu občutno primanjkuje zimske hrane, sejemo predvsem strženasti in listnati krmni ohrovt. Idealno bi bilo, da bi na vsakih 200 ha zajčjega rajona uredili vsaj po eno njivo, veliko pol hektara.

– Prepoved lova na zajca v decembru

Povsod tam, kjer bodo zajca zavarovali le z delno zaščito, in tudi sicer po končanem varovanju, je za dvig njegove številčnosti izredno pomembno, da ga decembra ne lovimo. Pogin je pri zajcu največji jeseni, od septembra do novembra, decembra pa zajec ne poginja več. Z lovom v decembru lovimo najbolj zdrave zajce, ki so nosilci bodočega zaroda. V ugodnih letih, zlasti na Primorskem, se zajci decembra tudi že parijo.

– Določanje kontrolnih površin za spremljanje gibanja številčnosti zajca

Za spremljanje uspeha varstva in kasneje za ugotavljanje spomladanske številčnosti in prirastka v vsakem območju določimo najmanj dve različni poskusni površini z obsegom 200 ha zajčjega rajona. Izberemo take površine, kjer je mogoče preštevanje zajca po pasovni metodi. Preštevanje zajca opravimo marca. Za ugotavljanje prirastka izvedemo vsako leto na kontrolnih površinah prvi lov, pri katerem preštujemo vse dvignjene in uplenjene zajce. Uplenjene zajce pregledamo po starosti in spolu. Kontrol-

ni lov je merilo, ali številčnost zajca narašča ali upada, s pregledom starosti pa ocenimo vsakoletni prirastek.

– Načrtovanje odstrela v okviru območja

Glede na oceno spomladanske številčnosti in ocenjevanje vsakoletnega prirastka se v okviru vsakega območja naredi skupni načrt odstrela, ki se nato porazdeli po loviščih glede na velikost zajčjih rajonov.

– Omejitev števila lovov na zajca

Na vsaki lovni površini se dovoli samo en lov v lovni sezoni.

– Določanje lovnih rezervatov za zajca

V vseh loviščih, v katerih so večje rajonizirane površine – nad 2000 ha – določimo za zajca lovni rezervat, v katerem se zajca ne lovi, izvajamo pa vse gojitvene ukrepe za dvig številčnosti. Rezervat mora obsegati od 100 do 200 ha najboljšega zajčjega rajona.

– Zmanjševanje številčnosti plenilcev

Med varovanjem zajca in tudi kasneje je potrebno znižati število plenilcev na najnižje mogoče število, pri čemer ne gre za popolno iztrebljanje plenilcev. Zavedati se moramo, da bo varovanje zajca uspelo le, če bomo dosledno izvajali vse potrebne ukrepe in ustvarili zajcu čim boljše razmere za razmnoževanje.

Ukrepi za dvig številčnosti poljske jerebice

Poljska jerebica je skoraj v vseh območjih v Sloveniji izredno maloštevilna, zato bo treba v prihodnje vse ukrepe usmeriti v naseljevanje jerebic. Jerebica ima tako kot zajec v mnogih območjih že izjemno lepe možnosti za naselitev in namnožitev, vendar je je premalo, ponekod pa je celo ni. Življenjske razmere za jerebico, kar zadeva njivski svet, so v območjih, kjer je pretežno kmečka obdelava, že skoraj optimalni, potrebno pa bo poskrbeti še za izboljšanje naravnih remiz. Jerebica je v nasprotju s fazanom tudi

divjad bolj odprtega njivskega sveta, zato je za gojitev v sedanjih razmerah mnogo bolj perspektivna kot fazan.

– Naselitev jerebic

Ker ni nobene možnosti, da bi se sedanje nizko število jerebic v kratkem popravilo, jih je treba v lovišča izpuščati. Izpuščanje opravimo v vseh območjih oziroma v vseh loviščih, kjer ima možnosti za življenje. Jerebico izpuščamo tam, kjer je strnjen njivski svet s čim več žita in vmesnimi grmišči ali poljskimi živimi mejami. Na vsako izpusno mesto izpustimo od 20 do 25 parov jerebic. V lovišče izpuščamo že sparjene jerebice, in sicer vse jerebice na eno izbrano mesto. Pari si nato sami izberejo svoje teritorije. Jerebice izpuščamo sredi aprila, ko je vegetacija na polju že tako visoka, da se v njej skrijejo. Če izpuščanje aprila ni mogoče, jih izpuščamo marca, lahko tudi nespargene, in se nato po izpustu sparijo same. Pred izpuščanjem in po njem lovišče stalno nadziramo, da čim bolj preprečimo izgube zaradi plenilcev. Naselitev jerebic moramo ponavljati več let zapored.

– Ureditve jerebičjih remiz

Jerebica ljubi manjše remize. To so grmišča, poljske žive meje, zarast ob potokih, manjši gozdiči in podobno. Rada ima nizke remize z obilo zeliščne podrasti. Remize moramo stalno obnavljati, najbolje tako, da vsako leto posekamo del že preveč odraslih remiz. Povsod, kjer je mogoče, pa zasadimo lastne remize.

– Ureditve umetnega kritja za jerebice

Pomanjkanje naravnega kritja za jerebice v času zunaj vegetacije zelo uspešno nadomestimo z nameščanjem umetnega zavetja. Jerebica se pozimi nagnosko zelo rada zadržuje pod kozolci, seveda če so ti primerne založeni. Za zimsko kritje in hranjenje zato uporabimo predvsem kmečke kozolce, ki jih primerno založimo oziroma se o tem dogovorimo s kmetovalci. Zavetje za jerebico naredimo zelo enostavno tudi iz vej

iglavcev ali koruzne slame v obliki do enega metra visokih vzdolžnih piramid. Zasilno zavetje pa pripravimo tudi tako, da del grmišč skrajšamo na 1 m višine, povprek pa namečemo posekane veje in veje iglavcev. Najbolje pa se za kritje obnesejo majhni kozolčki, ki so hkrati zavetje za zajca in jerebico. Za vsako jerebičjo kito moramo na mestu, kjer se ta jeseni zadržuje, postaviti po dva kozolčka oziroma po dve zavetji, 100 do največ 200 m oddaljeni drugo od druge.

– Zimsko krmljenje jerebic

Jerebice moramo pozimi obvezno krmiti. Krmimo jih pod kozolci, kozolčki, zasilnim zavetjem in na krmiščih – nadstrešnicah, in sicer s senenim drobirjem, plevami, žitnimi odpadki, s pšenico, ajdo in prosom. Koruzno zrnje za krmljenje jerebic ne pride v poštev. Krmišča uredimo in založimo oktobra, jerebice pa krmimo do pomladi. Če ni snega, je poraba krme minimalna, sicer pa pojedjo okoli 3 dkg zrnate hrane na dan.

– Krmne njive za jerebice

Za jerebice je najbolj koristno, da se dogovorimo s kmetovalci, da puste na mestih, kjer se jeseni jerebice najraje zadržujejo, kakšno strnišče nepreorano. Jerebica ima na strniščnih njivah dobro kritje in hrano. Posebno ugodno je strnišče prosa in tudi ajde. Če je mogoče urediti lastne njive, jih posejemo s pšenico, strniščno ajdo in prosom. Žita požanjemo 20 do 25 cm visoko.

– Varstvo jerebic

Jerebico bo potrebno izpuščati v lovišča več let, vse dokler ne bo dosežena minimalna številčnost, 1 par na 100 ha lovne površine. Nadaljnja ciljna številčnost pa bi morala biti vsaj 2 do 4 kiti na 100 ha lovne površine. Povsem razumljivo je, da mora biti jerebica v vsem tem času popolnoma zavarovana.

– Znižanje številčnosti plenilcev

Tako kot za zajca moramo pri naselitvi in gojitvi jerebic še bolj poskrbeti za stalen nadzor nad plenilci. Jerebico ogrožajo zlasti krakulji, kune in plenilci gnezdi.

– Gospodarjenje z jerebico po doseženih ciljnih številčnostih

Ko bo mogoč odstrel jerebic, bo potrebno z njo gospodariti približno na enak način kot s poljskim zajcem.

STEKLINA NA OBMOČJU SR SLOVENIJE

Od 1. do 30. aprila 1989 je bilo iz območja 40 občin v naši republiki laboratorijsko preiskanih na steklino 178 živali, in sicer: 83 lisic, 21 psov, 26 mačk, 7 jazbecov, 19 glav srnjadi, 1 glava jelenjadi, 6 kun, 3 zajci, 4 dihurji, 1 podgana, 1 jež, 3 goveda, 1 ovca in 2 ververici.

Odsek za virologijo VTOZD za veterinarstvo biotehniške fakultete v Ljubljani je ugotovil steklino pri živalih z območij 24 občin, in sicer:

Brežice (1), Celje (2), Dravograd (2), Gornja Radgona (2), Grosuplje (2), Kočevje (3), Koper (4 in 1 kuna), Krško (3), Laško (2), Lenart (9 in 1 kuna), Litija (7 in 1 jazbec), Murska Sobota (2), Novo mesto (2 in 1 mačka), Radlje ob D. (3), Radovljica (8, 2 jazbeca in 1 kuna), Ribnica (1), Sevnica (2), Slov. Konjice (4), Slov. Bistrica (1), Slovenj Gradec (1 in 1 pes) in Šmarje pri Jelšah (1 jazbec).

Ljubljana, 4. 5. 1989

Republiški veterinarski
inšpektor:
dr. Armin Tomašič, dipl. vet.

Le dobrohotne misli

Vid Černe

Naj takoj povem, da nimam namena začenjati kakršne koli gamsje pravde. V dobro te divjadi bi rad dodal le nekaj svojih misli in spoznanj h gojitvi in zatiranju gamsjih garij. Popolnoma se zavedam, da ne bom povedal nič bistveno novega, saj je bilo o tej bolezni že nič koliko sestankov, razprav in sklepov, polemik, običajno vročih, vsake toliko tudi žolčnih, vendar v bistvu dobronamernih in koristnih.

Za povojno generacijo lovcev je bilo značilno, da je dobila v upravljanje lepa in prostrana lovišča, zelo veliko samoupravnih pravic, kolektivno odločanje, poleg tega pa zdesetkano divjad in tako tudi gamse. Ta generacija je imela na voljo razmeroma malo strokovne literature in temu primerna prizanesljiva merila za lovski izpit. Bilo je manj izkušenj, pa še te so bile pogoje ne z nasveti nekdanjih lovskih čuvajev ali divjih lovcev. Danes, po toliko letih, lahko ugotovimo, da je bila prav ta podedovana nizka številčnost zelo ugodna za to, da se je povojna populacija gamsov razmeroma hitro obnovila. Tu pa smo potem začeli grešiti in delati napake, ki so bile v veliki meri vzrok za pojav različnih bolezni, med njimi za najhujšo – gamsjo garjavost.

Prva napaka, ki je po mojem mišljenju ena izmed osnovnih, je nedojemanje velike regenerativne sposobnosti narave, ki zna in more vzpostaviti številčno in kakovostno pravilen medsebojni odnos populacij v posameznih območjih in to brez vmešavanja človeka oziroma njegovih zgrešenih ukrepov. Eden izmed teh je bila silovita želja lovcev po čim višji številčnosti gamsov in zato vrsto let zelo skromno načrtovanem odstrelu. Številčnost se je progresivno višala v že močno pretirano število v primerjavi z bonitiranim. Narava je že svareče dvignila prst; pojav kužne bradičavosti (obolenja usten) še ni imel hujših posledic. Sledila je gamsja slepota, kmalu za tem pa še virusna pljučnica. Ti bolezní sta bili že alarmanтни in zgovoren opomin za previsoko številčnost. To je bil čas, ko bi morali lovci začeti pod strokovnim nadzorstvom ukrepati in številčnost ustrezno zmanjševati. Pa ni bilo poguma, niti

avtoritativnih smernic katere koli lovske nadgradnje. Vse nas je bilo strah neuteemeljenih očitkov. Nasprotno! Z veliko strani so nas spodbujali oziroma svarili, da je sanitarni poseg v mlad starostni razred velika nepravilnost. Čez severozahodno državno mejo so pridrlle garje; narava je vzela v roke bič, nam pa pustila slabo tolažbo, da tudi drugod slabo gojijo oziroma slabo gospodarijo. Smrtna kosa med gamsi je bila zelo huda, prehuda.

Lov, lovstvo in gojitev neustavljivo in nezadržno, po preprosti zakonodaji vsega živega, kjer se staro hočeš – nočeš mora umakniti mlademu, prehaja v roke in v upravljanje mlajših po stažu, po letih in po miselnosti. Zamenjava generacije je tudi v lovskih vrstah neizbežna. Zato svarilo in priporočilo mlademu rodu: opravljeni lovski izpit res odpre vrata v lovsko organizacijo in članske vrste, da članu vse možnosti za gojitev in odstrel, omogočen mu je dostop v sleherni kotiček v lovišču. Velikokrat lahko ukrepa samostojno in krivi prst po lastni presoji. Pa se ob tem le ne morem izogniti primerjavi z voznískim izpitom: tudi ta omogoča s

teorijo podprtemu, toda popolnoma neizkušenemu vozníku, da se polnopravno vključuje v cestni promet, vse izkušnje, kako se izogibati nepredvidnim in nevarnim položajem, ki so v sodobnem cestnem prometu vse pogostejše, pa si pridobi šele po nekaj deset tisoč prevoženih kilometrih.

Za teorijo in osnovno poznavanje lovstva, ki si ga pripravnik pridobi iz knjig in predavanj, ko se pripravlja na lovski izpit, je več kot nujno iskati potrditev in dopolnitev znanja v praksi, spoznavati življenjske cikle divjadi in gojitvena načela v pogostnem stiku z naravo, z vztrajnim in vedno radovednim opazovanjem vsega živega, pri tem pa priznati tudi pojave, ki so včasih nerazumljivi ali nenavadni, človeku tuji, pa vendar pravilni in smiselni. Vse to pa dober in prizadeven lovec spozna šele takrat, ko je sposoben ukriti prst na divjad, ki je uplenjena zaradi zagotovitve življenjskega prostora in razmnoževanja močnejšemu, zdravemu in perspektivnemu nosilcu svoje populacije. Ob taki uplenitvi naj bi bil lovec srečen in vesel, ne glede na veličino ali lepoto trofeje.

Žal pa je prav trofeja (kult trofeje) prepogost vzrok nepopravljivih napak pri rekonvalescenci gamsje populacije. Mnogi lovci še vedno vztrajajo pri odstrelu že zimsko prebarvanega gamsa, nadpovprečno lepi trofeji in tudi lepem čopu. Lovijo najpogostejše v času prska, takrat, ko bi živali v razmnoževalnem ciklu potrebovale največ miru. Toda mnogi si prav iz srede tropa izberejo lepega kozla, da je škoda še večja. Ženitovanje gamsov bi morali z enomesečnim lovopustom zavarovati, odstrel pa morebiti podaljšati do konca januarja, vsaj za toliko časa, dokler so v naših loviščih garje.

Ob uveljavljanju vseh mogočih teorij in nasvetov, kako gojiti gamsa (ali drugo divjad), kako zatreti garje, kako pripraviti lovce do pravilnega odstrela, bi dodal le preprosto vsakdanjost kmetovega gospodarjenja: vsak kmet, vsak živinorejec zelo dobro ve, katere živali bo obdržal v nadaljnji reji in za razplod, katere bo odprodal in koliko jih lahko prehrani čez zimo. Toda o tropu, reci-

mo 150 ovac, odloča sam, in sicer vse leto, zavedajoč se, da se mu bo vsak napačen ukrep maščeval. S tropom, recimo 150 gamsov, pa nas gospodari kakih 35 do 70 lovcev z večkrat zelo različnimi pogledi in seveda tudi interesi.

Naj na koncu dodam še to. Že vrsto let trajajoča gospodarska kriza botruje globokemu padcu življenjske ravni vsakega posameznika in ga potiska v nenehno pehanje za pridobitev najnujnejših življenjskih dobrin. Tako ostane le malo prostega časa za tisto idealno lovsko delovanje, ki bi lovca vodilo k praviim ukrepom, odvrčalo pa od nepravilne in prenapljene misli, ko okleva pri odločitvi za strel, češ, če tega gamsa v tem trenutku ne odstrelim jaz, ga bo naslednji nekdo drug. Odjekne strel, na trofeji pa obtožuje rdeča pika!

Kako trdovratna je ta naša visokogorska divjad v boju in težnji za svoj obstoj!

Varstvu krokarja na rob

K pisanju me je spodbudil članek Jožeta Vestra O varstvu krokarja in divjega petelina v rubriki Mnenja in kritike v 4. številki Lovca. Kot ornitologa, študenta biologije in tudi člana lovske družine me je že prej zanimala krokarjeva prehrana, zato sem zadnji dve leti pobiral in shranjeval krokarjeve izbljuvke. Sicer jih imam še premalo za kakršnokoli samostojno objavo, omenjeni članek pa je botroval temu, da sem z analizo vsebine pohitel, kar mi bo v argumentirano pomoč pri zagovoru te čudovite ptice.

Ni še dolgo, ko je bilo srečanje s krokarjem doživetje dneva, njegov ko-

vinski glas in akrobatske sposobnosti pa me še danes prevzamejo. Krokar v lovišču LD Trnovo tudi gnezdi, vendar kaže, da samo en par. Gnezditi začne že zgodaj februarja, po čemer lahko sklepamo, da se je vrsta prilagodila na mrhovinarsko prehrano. V tem času se namreč pokaže davek zime na divjadi. Užitek je gledati krokarjeve svatovske akrobacije v zraku. Opazoval sem par, ko sta ptiča letala tesno drug nad drugim, in sicer je eden med letom stal partnerju na hrbtu.

Použite hrane vrane, ujede, sove, čaplje, galebi in še nekateri drugi ptiči ne prebavijo popolnoma. Neprebavljene dele, dlako, roževino, hitin, sove pa tudi kosti, izbljuvajo. Po obliki in vsebini izbljuvkov sklepamo, za katero vrsto ptiča gre, izbljuvki pa nam pridejo zelo prav tudi pri raziskovanju prehrane, zlasti pri sovah, ki ne prebavljajo kosti. Pri krokarju je analiza izbljuvkov težja, saj valjasti izbljuvki, dolgi 4–6 cm in široki 2–3,5 cm, odvisno pač od vrste hrane, vsebujejo le dlako, roževino, hitinjačo, od kosti pa ostanejo samo neznatni hrustančni delci.

Krokarjevi izbljuvki, ki jih najlaže dobimo pod izpostavljenimi stenami, posebno v bližini gnezda, kjer jih pogosto tudi vidimo sedeti, so navadno prevlečeni s svetlečo se posušeno sluzjo. V njih sem našel v glavnem dlako velikih sesalcev, govejo, lisičjo in kunčjo (domači zajec) dlako, ter kremplje večjega psa, izjemoma pa še mišjo dlako in nekaj hitinastih ostankov kobilice ter hrošča iz rodu *Oecleptoma*, ki ga pogosto najdemo pod mrhovino. Poleg tega sem na steni blizu gnezda našel kos živalskega loja in skorjo kruha. Skoraj v vseh izbljuvkah je tudi trava. Pogosto sem krokarja opazoval na divjem smetišču nedaleč od gnezda, kjer je veliko mesarskih odpadkov in neodgovorno odvrženih trupel domačih živali. Na takih in podobnih smetiščih je gotovo veliko miši, pomembna hrana lisic, ki se tod zbirajo zaradi njih, kar pa danes, ko razsaja steklina, seveda ni zaželeno. Na krokarjev jedilni list prav gotovo spada tudi miš... In tako smo pri zapletenih prehranjevalnih verigah. Manjkajo samo še plenilci krokarja. Njegovih bolezni ne poznamo, in

GAMSJE GARJE V SLOVENIJI

Od 1. januarja do 31. marca 1989 so ugotovili primere gamsje garjavosti v naslednjih loviščih:

Zveza lovskih družin Gorenjske, Kranj

LD Dovje:

1 kozel iz razreda srednje starih

LD Kranjska gora:

1 kozel iz razreda srednje starih

1 kozica

1 koza iz razreda srednje starih

LD Begunjščica:

1 kozel iz razreda srednje starih

LD Storžič:

1 kozel iz razreda mladih

LD Jezero:

1 kozel iz razreda mladih

2 kozi iz razreda srednje starih

Zveza lovskih družin Gorica, Nova Gorica

LD Čezsoča:

1 kozel iz razreda mladih

LD Bovec:

1 koza iz razreda srednje starih

LD Drežnica:

1 kozel iz razreda mladih

LD Podbrdo:

1 kozel iz razreda mladih

1 kozel iz razreda srednje starih

1 koza iz razreda mladih

Savinjsko-kozjanska zveza lovskih družin – Celje:

LD Solčava:

1 kozel iz razreda mladih

1 koza iz razreda srednje starih

Triglavski narodni park – Bled

Revir Martuljk:

1 kozel iz razreda mladih

Delovna organizacija za gojitev divjadi Kozorog-Kamnik

Revir Greben:

1 kozel iz razreda srednje starih

Revir Košuta:

1 kozel iz razreda srednje starih

Revir Storžič:

1 koza neugotovljene starosti

Revir Podstoržič:

1 kozel neugotovljene starosti

3 kozli iz razreda mladih

3 kozli iz razreda srednje starih

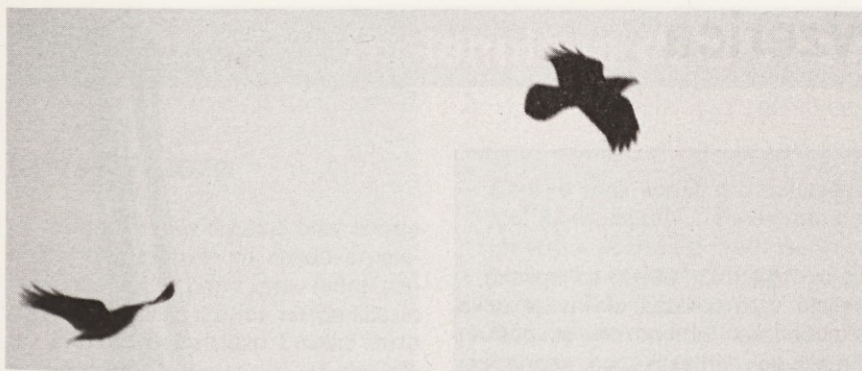
1 koza iz razreda mladih

2 kozi iz razreda starih

V obdobju od 1. 1. do 31. 3. 1989 so na območju Slovenije našli 31 uplenjenih ali poginulih garjavih gamsov.

Na območju ZLD Idrija in Maribor ter GL Prodi niso opazili primerov garjavih gamsov.

V. V.

Krokarja

Foto S. Polak

tudi tega, da krokarja obvlada kragulj, ne morem trditi, ker za to nimam dokaza, pač pa sem 14. 4. 1984 med izbljuvki velike uhariče našel krokarjevo no-go. Tako je narava sama poskrbela za ravnotežje, ki pa ga človek prepogosto ruši.

Tovariš Vester pravi, da v času, ko krokar še ni bil zavarovan, ni bila puška tista, ki je zakrivila, da je postal tako redek. Če pogledamo, kaj vse se danes znajde na smetiščih, vidimo, da smo danes veliko manj skromni in varčni kot pred dvajsetimi leti. Kot sem že rekel, se na smetiščih znajdejo tudi

poginule domače živali, kar je bilo strogo kaznivo že pod Avstro-Ogrsko.

Dejstvo je, da si je krokar številčno opomogel, za kar niti ni nujno »kriv« človek. Kar pred očmi nam izginjajo ptice, kot so zlatovranka in južna postovka, in samodejno širijo svoj življenjski prostor druge ptice, npr. brškinja, turška grlica in druge. Nekatere še pred nedavnim divje ptice so se preselile v urbana območja, na primer navadna kavka in galebi. Marsičesa v naravi še ne razumemo!

Krokarji so med gnezdenjem teritorialni in za preživetje potrebujejo precej velik

teritorij. Na jesen pa se pogosto združijo v večje jate. Največ sem jih videl skupaj 32. Take jate so lahko nevarne položeni mrhovini na mrhoviščih za medveda. Mogoče pa je, da prav bogato založena mrhovišča botrujejo nenavadnemu združevanju krokarjev iz območij, ki gotovo presegajo republiške meje. Mrhovina je pokvarljiva, zato jo je treba čim prej spraviti. Krokarji ne morejo razumeti, da je poginule živali v gozd prinesel človek, da bo z njimi in ob njih gojil kosmatinca. Sicer pa sem slišal, da nekateri lovci zavarujejo mrhovišča tako, da obesijo ob mrhovini mrtvega ptiča, kar učinkovito odganja tako imenovane »črne vrage«, ki med živalmi slovijo po inteligenci. To dokazuje tudi pripetljaj, ki ga navaja tovariš Vester, da so krokarji odvezali nahrbtnik in delavcam pojedli malice, kar je drug primer škodljivosti te ptice. Razmišljanja tovariša Vestra iz LD Begunjsčica o smotnosti varstva divjega petelina se tokrat ne bom dotaknil. Ugovarjal bi le predzadnjemu odstavku in menim, da moramo o varstvu te in one vrste divjadi veliko več vedeti, preden se odločamo za sprostitev lova!

Slavko Polak

POGLED POD TANČICO SKRIVNOSTI VELIKIH MOJSTROV

Naše orožje, naš ponos, se navadno od orožja drugih ne razlikuje toliko po kakovosti kot po imenu in zunanosti, kar sta temeljni postavki cene. Zunanost še posebej popestrijo razni okraski, na primer rezbarije, vložki roževine in predvsem gravure, mojstrovine, ki pritegnejo največ pozornosti.

Ti so že po samem videzu paša za oči, še večji čar pa jim daje skrivnostnost, v katero je zaviti njihov nastanek, saj (nas) je le malo takih, ki bi imeli srečo videti mojstre graverje pri delu. Za delno potešitev naše radovednosti na kratko pogledimo, katere vrste gravur poznamo in kako nastanejo.

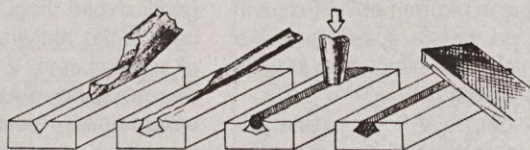
Jeklorez

Jeklorez je primerljiv z bakrorezom, vendar se od slednjega razlikuje po tem, ker ga sestavljajo skoraj izključno fine, nežne linije. Glede na zasnovi in globino teh linij se dosežejo posebni svetlobni in senčni učinki (npr. pri uporabi klišejev za izdelovanje pisemskih znamk). Orodja: fina vrezovalna in koničasta dleta, risalna igla.

Ploskovno vrezovanje

To je globlje kot jeklorez, pri čemer se ozadje obdela z različnimi strukturnimi puncni.* Orodja: vrezovalna, koničasta, ploščata dleta in praskala ter različni puncni (koničasti, senčilni, perlasti, prašnati).

* Puncen je posebno orodje za tanjšanje in vtiskavanje (op. prev.).

Postopek tauširanja

Cizeliranje

Pri cizeliranju oziroma reliefnem graviranju se okrasek in figuralna predstavitev vrezeta plastično, tj. v globino materiala. Ta tehnika je zelo podobna klesanju oziroma dolbenju. K cizeliranju spada tudi preluknjavanje, pri čemer se ozadje z izžaganjem in izbrušenjem popolnoma odstrani (ščitnik sprožilca, ročica zapirala). Orodja: cizelirno kladivo, ploščata, krožna in koničasta dleta ter raznovrstni oblikovni puncni.

Tauširanje

Tauširanje so poznali že v starem veku, nato pa je skoraj izginilo in prišlo do izraza ter polnega sijaja spet v poznem srednjem veku v nemških deželah. Način vlaganja žlahtnega materiala v manj žlahtnega, tj. tauširanje, pojasnjujejo štiri risbe.

1. Linija oziroma oblika se vgravira s koničastim dletom ali dolbilom.
2. Ta v preseku »V« oblikovana linija se s spodsekalmim puncem levo in desno »ožlebi« tako, da v preseku kaže obliko »lastovičjega repa«.
3. Tako nastala poglobitev omogoča vložitev srebrne ali zlate primerno debele žice, ki se nato zakuje, kot kaže tretja risbica.
4. Z naknadnim popiljenjem se doseže čist in gladek potek linije. Jasno je seveda, da se ta tehnika uporablja tudi pri vlaganju srebra oziroma zlata z večjimi površinami. Z bruniranjem jeklenih delov se doseže kontrast, ki naredi izreden vtis in poskrbi za lep videz.

Po Österreichs Weidwerk – priredil: Jože Perko

Kombinirana mavzerica

Gorazd Tomič

Davna želja po čim bolj univerzalni lovski puški je privedla do nastanka kombiniranih pušk, ki imajo gladke in risane cevi ter tako omogočajo trenutno izbiro med strelom s kroglo in šibrami. Praktično vse današnje kombinirane puške so prelamače z dvema ali tremi cevmi in z raznovrstno izbiro kalibrov. Izdelki različnih proizvajalcev se po tehničnih in drugih lastnostih med seboj sicer razlikujejo, v principu pa bistvenih razlik ni.

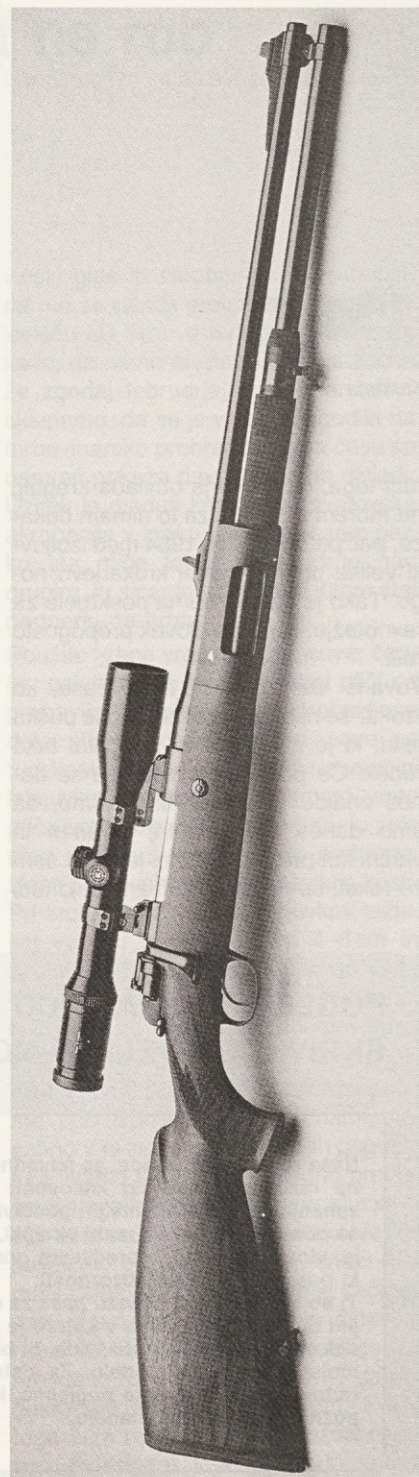
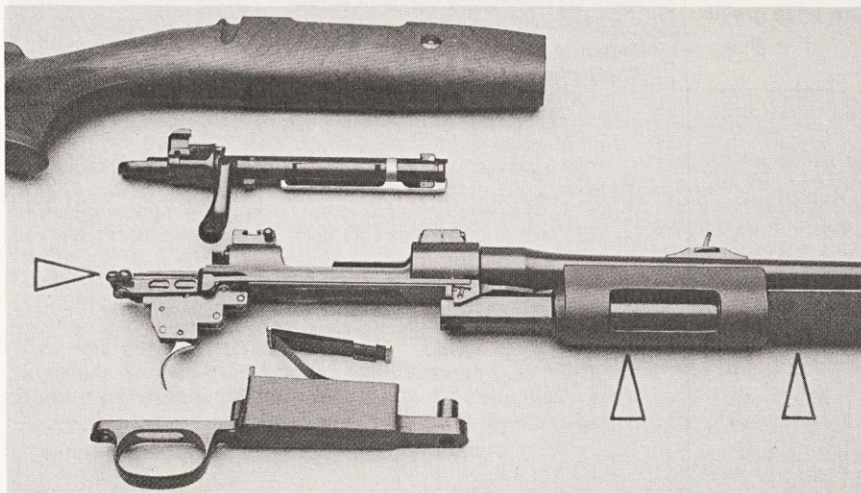
Zanimivo in povsem svojevrstno kombinirano puško je na letošnji razstavi lovske opreme IWA 89 v Nürnbergu predstavila zahodnonemška firma Frankonia, ki sicer bolj slovi kot veletrgovina, a ima tudi svojo puškarsko delavnico. Nova puška, ki jo prikazujemo na sliki, je v bistvu stara, dobra repetirna mavzerica, dopolnjena s šibreno cevjo kalibra 20. Podobne kombinacije različnih strelnih sistemov so iz preteklosti sicer znane, niso pa uspele, saj so bile večinoma nepraktične, zapletene in okornih oblik. Po prvih ocenah (in po videzu sodeč) nemška novinka teh slabosti nima, zato jo velja podrobneje predstaviti.

»Repetirni« del nove kombinirane puške izhaja iz vojaškega sistema, ki je na običajen način prilagojen lovskim potrebam. 56 cm dolga risana cev rabi za izstreljevanje znanih krogelnih na-

bojev 7,62 × 63 (.30-06 springfield), ki veljajo v evropskem okviru za dokaj vsestranske. Šibreno cev so puškarji Frankonie namestili pod risano cev in izdelali dokaj preprost zaklepni mehanizem. Šibrena cev namreč sploh nima premičnega zaklepa, pač pa ima nepremičen baskil, za polnjenje oziroma izpraznitev pa se cev pomakne naprej. Za odpiranje cevi mora strelec le potisniti narezljano cevasto oblogo šibrene cevi naprej – pri tem se cev odblokira in odmakne od baskila za dobro dolžino naboja. Če je bil v cevi tulec (ali naboj), ga izmetač izvrže skozi odprtino na desni spodnji strani baskila. Za tem strelec skozi omenjeno odprtino vloži naboj naravnost v cev in povleče oblogo šibrene cevi nazaj – pri tem se cev pomakne do čela baskila, kjer jo bajonetni zapah blokira. Šibrena cev je dolga 50 cm in se s svojimi pripadajočimi deli lepo vklaplja v obliko puške.

Sprožilni mehanizem novinke so prilagodili dvojni vlogi, saj z enim sprožilcem lahko aktiviramo naboj v zgornji ali spodnji cevi. V ta namen je predviden poseben regulator na desni strani vratu kopita. Podrobnosti o načinu delovanja udarnega mehanizma za šibreno cev še niso znane. Proizvajalec napoveduje izdelavo dodatnih (menjalnih) šibrenih cevi z različnimi čoki,

Delno razstavljena novinka – vidno je skrajšano olesje in le malo spremenjeni mauserjev mehanizem. Puščice označujejo regulator streljanja, odprtino za pristop k zadnjemu koncu cevi in narezljano oblogo, ki rabi za premikanje šibrene cevi.

Neobičajna kombinirana puška, ki združuje repetirno risanico in enostrelni šibrenico, izdelek zahodnonemške firme Frankonia

vendar za sedaj le v kalibru 20. Pri risanih cevah bo izbira kalibrov gotovo večja, saj namestitev šibrene cevi ne vpliva na repetirni mehanizem puške. Po objavljenih podatkih stik risane cevi in šibrenega sistema ne vpliva opazno na natančnost streljanja, saj se obe cevi lahko poljubno raztezata.

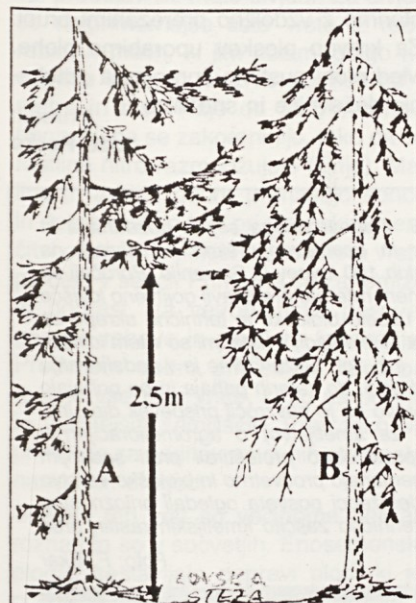
Lovske steze

Ni revirja z veliko divjadjo brez lovske steze, pravijo lovci na srnjad in jelenjad. Izrek bi se pravzaprav moral glasil, da ni revirja za lov na parkljasto divjad brez lovske steze. Lovske steze so neopazne lovčeve poti, ki jih uporabljajo, da z njih nadzoruje revir pa tudi lovi. Kot nekakšna mreža prekrivajo vse lovno območje in povezujejo vse pomembne točke – pašne površine, krmišča, preže itd. Kljub temu pa naj bi bilo stez kolikor je mogoče malo. Vzdrževanje stez je zamudno, svoj namen pa izpolnjujejo le, če so vzdrževane, torej če se je mogoče gibati po njih tiho, ne da bi motili divjad. Takemu motenju se izognemo, če lovske steze napravimo dovolj daleč od kritja divjadi in primerno oddaljene od pomembnih pasišč in paritvenih prostorov. Potekati morajo v skladu z glavnimi smermi vetra. Lovec mora namreč svoj cilj

Čeprav vsak količnik izkušen lovec dobro ve in ga ni treba učiti, kaj, kje, kako, zakaj... so oziroma se delajo lovske steze, saj v svojem »revirju« pozna (skoraj) vse in ve vse o njih, pa vseeno ne bo odveč ponoviti nekaj osnovnih pravil o tem, zlasti pa bodo tega veseli lovski pripravniki. Njihova (ne tako redka) praktična naloga je namreč čiščenje oziroma celo izdelava ali obnovev lovske steze. Poglejmo, kaj o tem pravi revija Jäger v številki 2/84.

V visoki travi, plevelu in gostem grmičevju najlaže napravimo trajno lovsko stezo z gozdnim plugom. V mladem iglastem gozdu opravimo to z grabljami.

Pri obsekavanju lovske steze moramo veje, zlasti iglavcev, porezati dovolj visoko (A). Ko so namočene, se veje upognejo navzdol (B).

svetu pa je že treba uporabiti nekatere »prijem«, da ostane lovsko steza prehodna dalj časa. Odločilno je, kolikšna poraba časa in materiala je vredna doseženega cilja. Včasih se je treba spopasti z ovirami na zemljišču – z jarki, potoki, luknjami ali močvirnimi mesti, drevesi, ki jih je podrl vihar, in strminami. Ko načrtujemo traso za stezo, se moramo izogibati preveč zavojem in ravnim linijam, da bi lahko po stezi hodili skriti pred nepoklicanimi osebami, kar je pomembno iz lovskovarstvenih razlogov.

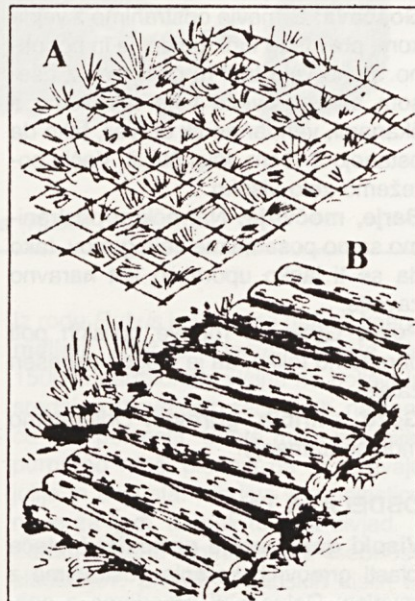
STEZE – KJE, KAKO?

Visoki gozd, večje grmovje: Pot naj poteka v čim krajši črti od ene ciljne točke do druge, skozi najredkejša drevesne sestoje. Vije naj se sem in tja, tesno ob drevesih. Ta dajejo lovcu kritje, če se ustavi.

V listnatem gozdu naj pot že od začetka poteka po nezaraščenem terenu, ker jo je lažje vzdrževati. V mešanem gozdu naj se steza izogne skupinam listnatih dreves. V gostem visokem grmovju naj poteka po presledkih med stebli.

Goščava: Poti delamo le, če ne gre drugače, npr. za dostop do visoke preže, ki je na skritem mestu, za klicanje divjadi. Steza naj poteka ob odraslih drevesih, da ni treba odstraniti preveč mladih dreves.

Barje, močvirje: Na takih nedostopnih zemljiščih se je treba omejiti na obsto-

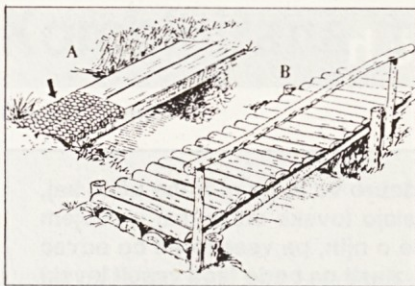

Za premostitev mokrih delov ali močvirnatih odsekov steze so primerni gradbeni jeklena mreža (A) ali surova bruna (B) iglavcev, hrasta in jesena.

vedno doseči iz ene ali druge smeri proti smeri vetra. Seveda pa je treba upoštevati tudi lastnosti tal in rastlinje. Ti dejavniki torej določajo delo, ki ga moramo opraviti. V iglastih gozdnih sestojih sta izdelava in vzdrževanje stez najlažja. V listnatem gozdu je čiščenje veliko težje, na vlažnem močvirnatem

ječe poti in delati kar najmanj lovskih stez. Za to so primerna vsa suha območja, tudi robovi odtočnih jarkov.

Polje: Kot mreža lovskih stez služijo vse lovske poti in meje med parcelami oziroma kulturami. Tudi obrobne vrste visoke koruze so lahko lovske steze.

Jarke in druge vdrtine v tleh premostimo na preprost (B), vendar soliden način. Če uporabimo za prehod plohe (A), jih lahko zavarujemo s pleteno mrežo, da ne bodo drsli.

Gozd v hribih, gorovje: Pomemben pogoj je, da steze ne potekajo prestrmo in da so na nevarnih mestih, kot so krušljive kamnite stene in prepadi, primerno zavarovane oziroma premoščne. Pogosto se je bolje sprijazniti s serpentinastimi obhodi, kot da bi povezave z naporom vsekavali v skalovje.

OBSEKAVANJE, OBŽAGOVANJE

Visoki gozd, večje grmovje: Žive veje dreves obžagamo, suhe in tanke pa odbijamo z ušesom sekire. To varuje lubje pred poškodbo. Naravni drevesni podmladek naj steza obide (slika 1.).

Goščava: Grmovje odstranimo z vejnikom, prav tako tudi robidovje in podobno. Suhe veje tudi tu odbijemo z ušesom sekire. Sveže veje odrežemo s škarjami, vendar ne tik ob veji, tako da ostanejo 2–3 cm dolgi štrclji. Večje porožemo zelo visoko.

Barje, močvirje: Največkrat odstranimo samo posamezne veje grmov, tako da se ti lahko uporabijo kot naravno zavetje.

Polje: Grmovne robove poljskih poti obrežemo toliko, da je mogoč uspešen zalaz.

Gozd v hribih, gorovje: Odstranimo moteče kamenje!

OBDELAVA TAL

Visoki gozd, večje grmovje: Moteče plasti grmovnih korenin odstranimo z rovnico. Dolge poti preorjemo z gozdnim plugom (slika 2). V grmovju z iglicami oziroma listjem pokrita tla očistimo z grabljami v glavni smeri vetra!

Goščava: Razorano zemljo poravnamo, štrleče oziroma odkrite korenine pa odstranimo.

Barje, močvirje: Pokosimo travo, rešje in majhno grmičevje pa odstranimo s koreninami vred.

Gozd v hribih, gorovje: Na ravnih tleh pot očistimo z grabljami oziroma metlo, na poševnih pa pogrebemo z lopato, z lahnim nagibom v smeri hriba.

Odstranimo kamenje. Luknje zapolnimo z drobljenim kamenjem.

UTRDITEV TAL

Visoki gozd, večje grmovje: Da utrdimo močvirna mesta, vtisnemo v tla razžagane debelejšje veje (slika 3). Za pokrivanje lovske steze so pripravne tudi tanjše razsekane veje iglavcev, s katerimi pokrijemo blatne luknje.

Goščava: Nasekane veje položimo prečno na lovske steze tam, kjer je teren močviren. Veje se morajo pri prehodu prožno upogibati.

Barje, močvirje: Za »suho« nadaljevanje lovske steze moramo odtočni jarek dvigniti na obeh straneh (nasip nad ravnino zemljišča).

Za stabiliziranje so uporabne tudi butare.

Polje: Na blatnih tleh pustimo, da trava raste naprej, na suhih tleh pa moteče bilke pokosimo.

Gozd v hribih, gorovje: Globoke, močvirne odseke lovske steze premostimo s kamenjem in posušenim lesom (manjšimi debli, vejami).

PREHODI, MOSTOVI (VELJA POVSOD)

Plohi: Plohi, debeli od 40 do 60 mm in široki najmanj 30 cm, so uporabni za premostitev do 1 m in pol širokih jarkov in potokov.

Železniški pragovi: Odsluženi železniški pragovi, impregnirani pod visokim pritiskom, so obstojni veliko let. Standardne dolžine: 2,60 m. Kot prehod so nadvse primerni za široke jarke.

Drevesna debela: Za premostitev globokih in širokih jarkov, gorskih potokov in skalnih razpok pogosto uporabljamo debela drevesna debela. Zaradi varnosti položimo skupaj najmanj po dve debli, da dobimo dovolj široko ploskev za prehod.

Zasilni mostovi: Pri premoščanju širokih potokov, majhnih prepadov in drugih globokih usekov moramo zasilne mostove zaradi varnosti zavarovati z najmanj enostransko ograjo, ki služi za oporo rok, kot kaže slika 4B. Dve močni debli, vzdolžno položeni, sta glavna nosilca, na katera pribijemo okrogla bruna oziroma polovice brun. Most na obeh koncih utrdimo z globoko zabitimi oziroma vkopanimi koli, kot kaže slika.

Ločni most: Po dve smreki ali duglaziji, ukrivljeni v obliki loka, na koncih povežemo z ravnimi, debelimi bruni. Ti tvorita tetivi ločno oblikovanih nosilnih delov. Med seboj ju križno povežemo, da dobimo zaželeno širino mostu, kar storimo z vzdolžno prerezanimi bruni. Za krovno ploskev uporabimo plohe. Med plohi pustimo špranje za odtekanje deževnice in snežnice.

Priredil:
Jože Perko

V Kranju je bilo 15. 4. 1989, v sklopu 28. mednarodnega sejma gozdarstva in kmetijstva, posvetovanje o preprečevanju in ocenjevanju škod od divjadi na kmetijskih rastlinah, ki se ga je udeležilo kakih 100 lovcev iz Slovenije. Poročali so trije referenti. Inž. gozd. Blaž Krže je v uvodnem referatu predstavil gojitveno lovišče Lovske zveze Slovenije Žitna gora in zelo uspele biološke in tehnične ukrepe za preprečevanje škod, zlasti od divjega prašiča in jelenjadi, s katerimi so v tem lovišču znižali škode na povsem znosno mejo. Dipl. inž. agr. Lojze Černe je v nadaljevanju spregovoril o načinu ocenjevanja škod od divjadi, do katerih prihaja in bo prihajalo kljub zaščitnim ukrepom. Precej burno razpravo pa je povzročil prispevek dipl. inž. Teobalda Belca (republiškega svetovalca za kmetijstvo) o agromelioracijah v kmetijstvu. Udeleženci posveta so v razpravi ostro protestirali proti sedanjim posegom v kmetijski prostor, ki povsem zanemarijajo protivetno in biološko varstvo kmetijskih tal in rastlin. Na koncu so si udeleženci posveta ogledali priložnostno razstavo nekaterih naprav za biološko in tehnično zaščito kmetijskih rastlin pred škodami od divjadi.

Foto: F. Ekar

Drevesa in grmičje v loviščih

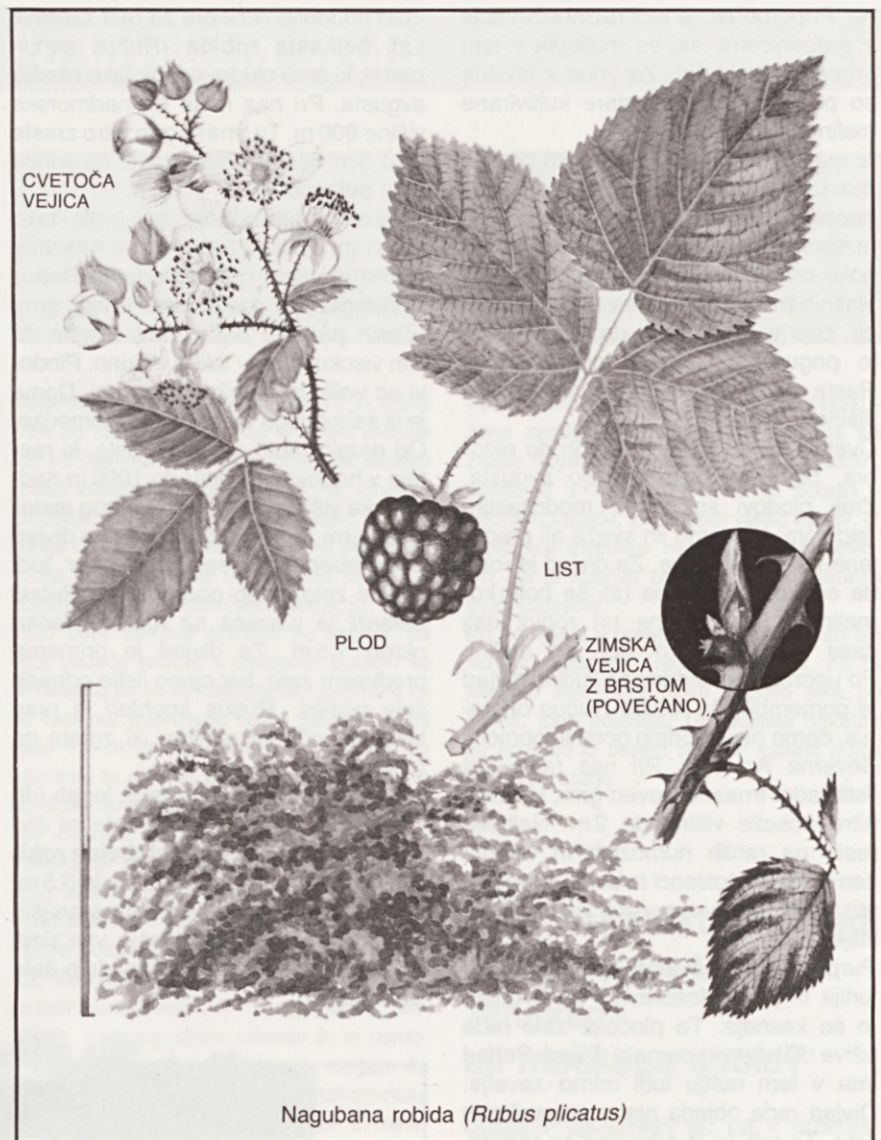
MALINE IN ROBIDE (*Rubus sp.*)

Po svetu poznamo prek 400 vrst rastlin iz rodu robid in malin (*Rubus*). Večina teh rastlin raste v hladnem in zmernem pasu severne zemeljske poloble, od tega okrog 40 vrst v srednji Evropi. Nekatere vrste so danes že kultivirane kot jagodičje in so pomembne v hortikulturi. Večina vrst raste divje od nižin do planin. Med njimi so listopadne vrste, največkrat so to grmi, nekatere so polgrmi, spet druge so zelnate rastline. Vrste iz tega rodu se zlahka prilagajajo različnim strniščem, tako da na vsakem območju lahko opazimo posebno variacijo teh rastlin.

Večinoma so to odporni grmi, ki dobro prenašajo mraz in onesnažen zrak. Pogosto, posebno pozimi, se v sestoijh teh rastlin skrivajo divje živali, ki tudi objedajo rastlinske poganjke. Čez leto se divjad hrani s plodovi, v gostih sestoijh pa ima odlično kritje in skrivališče. Takšno kritje uporabljajo zlasti vsi predstavniki male divjadi. Za divjad so najprimernejše tiste vrste iz rodu robid in malin, ki jim pozimi dolgo ne odpade listje, ki ne zrastejo više od 1 metra in niso nižje od 50 cm, njihovi poganjki pa se zakoreninijo, tako da se rastline hitro razmnožujejo (širijo). Maline in robide dobro prenašajo sonce in dobro rastejo tudi pri stranski zasenčitvi oziroma v polsenci, nekatere vrste pa celo v senci. Primerne so za remize in podrast, za vetrobranske pasove, gozdne robove in zlasti za fazanerije. Predvsem dobro priraščajo, hitro pa rastejo vse tiste vrste, ki so na boljših in vlažnejših zemljiščih. Prav tako so primerne za saditev na suhih strminah, nasipih in drugod.

Cvetovi teh vrst so večinoma beli ali rožnati in so v socvetjih. Enosemnski plodiči sestavljajo nepravilni plod, ki je podoben tistemu pri murvi (*Morus sp.*). Največkrat so obarvani rdeče, črno ali rumeno. Večina vrst cveti in razvija plodove na poganjkih iz prejšnjega leta. Koreninski sistem je plitev, vendar bogato razvejen.

Večino vrst lahko razmnožujemo z delitvijo grma in jih presajamo februarja. Lahko jih razmnožujemo tudi z lesnatimi in koreninskimi potaknjenci, ki jih pri listopadnih vrstah pripravimo junija, pri zimzelenih pa julija in avgusta, ali pa s semeni, in sicer tako, da plodove po obiranju (avgusta) posejemo v vrste 2 cm globoko. Dodamo jim humus ali

Nagubana robida (*Rubus plicatus*)

listje. Spomladi vrste prekrijemo z vejcem.

Maline in robide so odporne rastline ter jim ne škoduje ne mraz ne objedanje divjadi, ki uživa večinoma poganjke iz prejšnjega leta. Hkrati so tudi zelo primerne za pripravo vejnika za divjad kot dopolnilna zimska krma.

Ti grmi niso občutljivi za bolezni, čeprav se od časa do časa na njih pojavijo viroze in listne uši. Včasih je odpornost teh rastlin tako velika, da nastane iz njih plevel, ki ga je zelo težko odstraniti in ki ga ptice prenašajo na nova rastišča.

Seveda pa je to za divjad izredno primerno pritalno rastje, ki ga ne more nadomestiti nobena druga lesnata vrsta grmičevja, saj nima nobena druga rastlina tako velike prilagoditvene sposobnosti in vitalne zmogljivosti pri rasti (razširjanju). Poleg tega spadajo te vrste tudi med pomembne medovite rastline.

Iz rodu *Rubus* je verjetno najbolj znana malina (*Rubus idaeus*). Raste do 1500 m nadmorske višine na boljših in srednje kakovostnih zemljiščih, na soncu in v polsenci. Cvete maja in junija, purpurno rdeči plodovi pa dozorevajo julija in avgusta. Plodovi so poslastica ne le za ljudi, ampak tudi za divjad. Zaradi izredne arome, velike vsebnosti sladkorjev, prostih organskih kislin in vitaminov je malina odličen gozdni sadež. Ljudje uživamo njene plodove sveže ali pa jih predelujemo v sadni sok, sirup, marmelado, želeje, kompot itd. Iz njih pripravljamo celo žganje, vino in druge napitke. Iz svežih in suhih listov robide pa lahko pripravimo tudi čaj.

Okusni plodovi, listi in vejice so za divjad pomembna prehranska sestavina v naravnem okolju. Zato vzgajamo malinjake v fazanerijah, remizah in vetrobranskih pasovih. Najbolje je, če jih vzgojimo iz potaknjencev ali iz seme-

na. Priporočljivo je tudi razmnoževanje z grebenicami, saj se malinjak v tem primeru hitreje širi. Za vnos v lovišča so primerne tudi nekatere kultivirane maline in robide.

Iz marsikaterega lovišča dobro poznamo tudi **sinjezeleno robido** (*Rubus caesius*), grm, ki dokaj hitro zraste do meter visoko. Steblo je trnasto in najboljše raste na humoznih zemljiščih na vlažnih mestih, kjer je sicer dovolj sonca, čeprav ji plesenca ne škoduje, saj jo pogosto odkrijemo tudi v senci. Raste do približno 500 m nadmorske višine.

Cvetovi se pojavljajo maja in do oktobra, plodovi pa dozorevajo avgusta. Zreli plodovi so črni z modrikastim nadihom. Uživamo jih sveže ali predelane tako kot maline. Za divjad je robida enako pomembna (ali še bolj) kot malina. Listje ostane pri robidi dalj časa na rastlini kot npr. pri malini. Po uporabnosti plodov za ljudi in divjad je pomembnejša robida *Rubus odoratus*, doma na vzhodnih gorskih območjih Severne Amerike. Pri nas raste kot listopadni trnast in raven grm, ki dokaj hitro doseže višino do 2 m. Najbolje raste na rahlih humoznih in vlažnih zemljiščih, v poksenci in senci (v podrašti) do 500 m nadmorske višine ali še višje.

Purpurno rdeči cvetovi se pojavijo že junija in julija, dozorevajo pa avgusta in še kasneje. Te plodove zelo rada uživa dlakasta in pernata divjad. Perjad ima v tem rastju tudi mirno zavetje. Divjad rada objeda njene poganjke in liste. Ta robida je primerna za remize, vetrobranske pasove in fazanerije.

Podobne rastne razmere ustrezajo tudi **nagubani robidi** *Rubus plicatus* (sin. *Rubus fruticosus*). To je listopadni grm s kljukastimi trni, ki zraste do 2 m visoko, pri tem pa vsako leto prirašča povprečno 50 cm v višino in prav toliko v širino. Raste na soncu in v poksenci, prav tako pa na nekoliko boljših in srednje kakovostnih strmih tleh. Rada ima vlago, dobro pa uspeva tudi na neplodnih, suhih strminah ali na nasipih. Dobro prenaša mraz, zadimljenost in obgrizovanje divjadi. Uspeva do 1000 m nadmorske višine.

Beli ali rožnati cvetovi, ki so v socvetjih, se pojavljajo junija in julija, črne in bleščeče plodove pa obiramo avgusta. Ta grm je zelo pomemben za čebele. Razmnoževati ga je najbolje s semenom ali potaknjenci. Nagubano robido sadimo v lovišča, da povečamo njihovo prehransko vrednost, primerna pa je tudi za fazanerije, vetrobranske pasove ipd.

Zelo podobne razmere za rast zahteva tudi **belkasta robida** (*Rubus candelans*), ki črne plodove prav tako razvije avgusta. Pri nas raste do nadmorske višine 800 m. Ta trnasti grm hitro zraste do 1,5 m visoko. Dobro raste na soncu ali v poksenci.

Rubus phoeniculatus je prav tako trnast grm, visok 3 m in širok 4 m. Ima užitne oranžno rdeče plodove. *Rubus spectabilis* je gost, slabo trnast grm, včasih pa celo brez trnov. Zraste do 2 m visoko in prav toliko v širino. Plodovi so veliki in oranžno obarvani. Doma je iz zahodnega dela Severne Amerike. Od drugih robid omenimo tiste, ki rastejo v hribovitem svetu do 1000 m nadmorske višine. Sem spada okrog meter visok grm *Rubus radula*, ki je za divjad pomemben predvsem zato, ker tudi pozimi zelo dolgo obdrži listje. *Rubus belardii* je plazeča se robida, visoka okrog 1,5 m. Za divjad je primerna predvsem zato, ker njeno listje odpade še pozimi. *Rubus koehteri* je prav tako plazeča se rastlina, ki zraste do meter visoko.

V nekoliko nižjih nadmorskih legah (do 800 m nadmorske višine) raste za divjad zelo zanimiva **krhkostebelna robida** (*Rubus hirtus*), ki je visoka le 0,5 m. Z njo se srečamo največkrat v starejših goščavah, kjer oblikuje večje, vso zimo zelene površine. Listi ji odpadejo še spomladi.

Še nižje (do 700 m nadmorske višine) uspevajo ravna, okrog 1,5 m visoka robida *Rubus suberectus*, nižja *Rubus silesiacus*, listopadna *Rubus sprengeli* in plazeča se *Rubus macrophyllus*.

V nižinah (do 500 m nadmorske višine) lahko srečamo plazečo se in še dolgo v zimo zeleno robido *Rubus vulgaris*, ki zraste do 2 m visoko, na apnenčastih tleh pa *Rubus vestitus*.

Še nižje (do 400 m nadmorske višine) na kamnitih tleh in na toplejših legah uspeva v redkih gozdovih *Rubus tomentosus*, na podobnih mestih pa tudi *Rubus bifrons*, ki ji listi odpadajo še spomladi.

Od vednozelenih (zimzelenih) trnastih in plazečih se grmov lahko najdemo na takšnih mestih tudi dokaj slabo odporno, vendar prilagodljivo vrsto robide iz Kitajske, ki zahteva toploto, vlago in poksenco. To je *Rubus henorgi* s črnimi plodovi.

Bogat izbor malin in robid nam omogoča, da za vsako lovišče (stanišče) izberemo najprimernejše, ki bodo v podrašti povečale možnosti za prikrivanje (skrivališča) in prehransko ponudbo veliki in mali divjadi. Seveda pa bomo širili predvsem tiste vrste malin in robid, ki tu že naravno rastejo, saj so avtohtone in so po vsej verjetnosti tudi najbolj prilagojene na rastiščne razmere.

Z. T.

Obvestilo lovcem

Vse lovce, ki bodo morda potrebovali pomoč pri iskanju obstreljene velike divjadi, obveščamo, da so **Janezu Pernatu iz Podlipoglava 1, 61261 Ljubljana – Dobrunje, spremenili telefonsko številko**. Če bi želeli njegovo pomoč in pomoč njegovih rutiniranih krvosledcev, ga lahko pokličete po telefonu (061) 483 473 (nove številke ni v novem telefonskem imeniku!).

Uredništvo Lovca

Pomen koprive v prehrani divjadi

- S koprivo (*Urtica sp.*) se hranijo predvsem vodeče košute med vrhuncem laktacije (obdobja dojenja telet)
- Visoka hranilna in dietetična vrednost koprive

Že pred 170 leti so v nemški literaturi glede gojitve divjadi v ograjenih loviščih domnevali, da jelenjad, damjeke in srnjad, ki so jo gojili v oborah (zaprtih loviščih), bolj ogrožajo bolezni, ker je v oborah možnost, da bi si živali izbirale zdravilne rastline na paši, omejena. V neograjenih naravnih loviščih živali lahko te rastline namreč po potrebi nagonsko poiščejo in uživajo.

Nekateri avtorji pojasnjujejo tudi lupljenje drevesne skorje, kar počne jelenjad, s tem, da divjad potrebuje tanin, ki je zdravilo proti prebavnim motnjam. Mnogi znanstveniki so že opozarjali, da je divjad v ograjenih loviščih v primerjavi s prosto živečo divjadjo ogrožena z boleznimi zato, ker so v oborah razmere za prenašanje bolezni primernejše zaradi večje koncentracije živali. Večje koncentracije divjadi v prosti naravi pa so lahko tudi posledica premajhnega izbora naravne hrane (tudi zdravilnih rastlin, ki jih potrebujejo živali). Pri zrejanju mladih poljskih zajcev v kletkah so opazili naslednje: ko so se v iztrebkih pojavila prva jajčeca črevesnih zajedalcev, so živali začele jesti neko zdravilno rastlino, zavračale pa so celo vrsto drugih rastlin, ki so jih imele prav tako na voljo. Dokler se niso pojavili v črevesu paraziti, te zdravilne rastline sploh niso uživale.

Tudi naraščanje bolezni gamsov v visokogorskih (planinskih) loviščih pojasnjujejo kot posledico škodljivih snovi in herbicidov na planinskih pašnikih, saj uničijo zdravilna zelišča, ki jih je ta divjad prej po potrebi uživala.

Strokovnjaki so v nekdanji severni Westfaliji sistematično opazovali jelenjad pri izbiranju naravne hrane v ograjenih in v sosednjih odprtih loviščih. Pri tem so opazovali predvsem priljubljenost velike koprive (*Urtica dioica*), do 1,5 m visoke večletne rastline. Čeprav je bila v obeh loviščih dobra ponudba rastlinske hrane, so košute junija, julija in avgusta intenzivneje uživale koprivo. V tem obdobju je sestavljala kopriva več kot 5 % vse zaužite hrane. Do podobnih rezultatov so prišli raziskovalci tudi na Poljskem v Białowieżkem pragozdu (od 137 rastlin je bila kopriva med sedmimi najbolj iskanimi rastlinami).

V strokovni literaturi je bilo do nedavnega še odprto vprašanje, ali divjad za ohranjanje zdravja ali kadar zboli, uživa tudi zdravilne rastline. V lovskih krogih so mnenja različna in temeljijo na različnih domnevah, ki pa jih doslej niso mogli strokovno preveriti, ker so takšne raziskave zelo težavne. O teh vprašanjih in o pomenu koprive (posebej za jelenjad) je pisal dipl. inž. Z. Fišer v Myslivosti 12/88.

Jelenjad uživa v glavnem cvetove in vršne liste na steblih, za večje stranske liste pa se ne zanima preveč. Koprivo pa uživajo zlasti vodeče košute, in sicer na vrhuncu obdobja izločanja mleka (laktacije), t. j. od junija do avgusta. Paša se začne v začetku junija in se povečuje do polovice julija.

Zanimivo je, da lanščaki (šilarji) in teleta niso čutili tolikšne potrebe po koprivi, pa tudi vodeče košute v ograjenih loviščih se v začetku junija še niso preveč zanimale za to rastlino. Intenzivno so jo začele uživati šele 10–14 dni po skotitvi telet. Torej se uživanje te rastline pri jelenjadi v ograjenih loviščih zaradi kasnejšega parjenja in kotitve nekoliko razlikuje, in sicer se pojavi zanimanje za koprivo 18 dni kasneje.

Vse kaže, da obstaja tesna povezanost med laktacijo in uživanjem koprive. Kopriva očitno pospešuje pri košutah izločanje mleka. Kopriva vsebuje veliko hranljivih snovi in tudi *acetophenon*, *N – metylphenon*, *sito-sterin*, vrsto *karotinov*, *vitamin B₂* in *pantotensko kislino*. Poleg tega pa vsebuje še *acetylcholin*, veliko vitamina C (askorbinske kisline), železa, tanina, histaminov in mineralnih soli. Kopriva zdravilno učinkuje na krvni obtok, na tvorbo in čiščenje krvi, ima pa tudi diuretični in zdravilni učinek. Sicer pa vse te prednosti koprive kot dietetične dopolnilne hrane že dobro poznamo pri zreji domačih živali in pri umetni zreji fazanov, poljskih jerebic in divjih rac.

Prehranska vrednost koprive je očitno precejšnja, kar se je pokazalo tudi pri raziskavah v laboratorijih. Mlade laboratorijske podgane, ki so jih hranili v obrokih s 5 % koprive, so se precej bolje razvijale kot kontrolne živali, ki jih niso hranili s koprivo. Dodatek 20 % koprive pa je že negativno vplival na njihov razvoj.

Pri jelenjadi pa, kot kaže, uživanje koprive spodbuja predvsem laktacijo (tvorbo mleka) in šele potem pride na vrsto vse bogastvo hranilnih snovi. Divjad nagonsko uravnava izbiro in količino koprive, ki jo potrebuje. Kopriva je seveda le ena vrsta iz širokega izbora rastlin, ki jih uživa divjad, da zadovolji potrebo po hrani.

Vsa opisana opazovanja so bila potrjena še z enim zanimivim poskusom: v ogradi in v neograjenem lovišču so v enem letu zbrali

vse iztrebke jelenjadi in jih pomešali z razkuženo zemljo iz sodov. Iz te podloge so zrasle razne vrste lesnih in zelnatih rastlin. Junija je iz iztrebkov, ki so jih pobrali v odprtem lovišču, zraslo tudi veliko kopriv. Iz mešanice iztrebkov, nabranih v obeh loviščih, pa je kopriva zrasla šele v naslednjih dveh mesecih.

Pri damjekih v ograjenih loviščih pa so bili rezultati drugačni, saj so ugotovili, da ta jelenjad zelo rada uživa koprivo šele po košnji, torej polsuho. Te izkušnje nekateri že poznajo iz čeških obor, v katerih gojijo jelene lopatarje.

Z. T.

Ali v prirastku jelenjadi prevladuje teleta ženskega ali moškega spola?

Splošna ugotovitev je, da v odstrelu jelenjih telet prevladuje ženski spol. S tem naravnim pojavom naj bi neka populacija dosegala ustrežnejše spolno razmerje. O tem strokovnem vprašanju, povezanem z gojitvijo jelenjadi, so nemški strokovnjaki opravili raziskovalno nalogo, ki je pokazala, da spolno razmerje telet ni vedno 1 : 1.

To so ugotovili na podlagi raziskav zarodkov. Odstopanja od spolnega razmerja, ki so jih ugotovili, so nekateri praktiki pojasnjevali tudi s tem, da v nekaterih loviščih odstreljena teleta štejejo kot moški spol, ali pa, da se del jelenov odstrelji ilegalno. Vendar pa so to domnevo opustili, saj so te razlike opazili tako v zasebnih kot v državnih loviščih.

Raziskave v zadnjih letih so potrdile, da spolno razmerje polegih telet odstopa od razmerja 1 : 1. Severnoameriške raziskave pri belorepih virginjskih jelenih so pokazale trdno povezanost med telesno razvitostjo košute in spolom teleta. Košute v dobri kondiciji polegajo predvsem ženska teleta, šib-

kejšje košute pa najpogosteje teleta moškega spola. Zato, da bi pojasnili ta naravni pojav, so opravili več raziskav. V območju Spessart je raziskovalni inštitut iz Münchna pregledal določeno število zarodkov pri uplenjenih košutah. To območje meri 170 000 ha, od katerih sta dve tretjini gozdnati. V obdobju 1972–1985 je bil povprečni letni odstrel 1380 glav jelenjadi (0,8/100 ha).

Za to območje je značilno, da v njem odstreljuje veliko več starejših košut in junic kot jelenov. V obdobju 1972–1985 je ta presežek znašal od 4 do 27 %, povprečno pa 14 %. Čeprav so v začetku te raziskave izhajali iz presežka košut, pa niti na računalniško simuliranem modelu populacije niso mogli pojasniti nekaterih vprašanj. Pod domnevo, da je spolno razmerje telet 1:1, je bilo mogoče z uporabo podatkov o odstrelu oblikovati izhodiščno populacijo jelenjadi, ki je omogočila smiselno rekonstrukcijo populacijske dinamike. Del odstreljenih junic so preračunali v odstrel jelenov. Izhajajoč iz predloženih ocen, po katerih je številčnost leta 1973 znašala 2470 glav, so stvarno številčnost popravili na 3400 živali. Stalno prevladovanje telet ženskega spola v odstrelu so pojasnili s tem, da je tudi spolno razmerje med poleglimi teleti v korist ženskega spola. Leta 1986 opravljena analiza spola 28 zarodkov je pokazala razmerje 15:13 v korist moškega spola. Pri 1–3-letnih košutah pa so ugotovili zelo velik delež ženskega spola v primerjavi z več kot 3-letnimi košutami. Vzorec je sicer majhen, vendar pa so ugotovitve prepričljive. Zarodki košut, ki so bile med rukom oplojene v drugem, tretjem ali četrtem letu, so bili v spolnem razmerju 1:11, pri štiriletnih in starejših košutah pa je bilo razmerje 14:2 v korist moškega spola. Dinamika populacije jelenjadi je torej zelo odvisna od starostne sestave košut v populaciji. Velik delež mlajših košut povečuje tudi populacijski delež ženskega spola. Kateri so glavni razlogi za takšno stanje? Morda različno vedenje nekaterih košut med paritvijo, kar vpliva na čas oploditve? Čim zgod-

SESTAVA MLEKA (V ODSOTOKIH) SRNE, KRAVE, OVCE IN KOZE

Sestavni del	Srna			Krava	Ovca	Koza
	Rieck (1960)	Borg (1970)	Stubbe (1980)			
voda	88	—	—	87,5	—	87,1
maščobe	1,4	5,4	14,8	3,7	6,2	3,9
beljakovine (proteini)	3,8	9,2	9,4	3,3	5,4	3,8
mlečni sladkor (laktoza)	4,5	3,1	1,4	4,8	4,3	4,4
minerali (pepel)	1,1	—	—	0,7	0,9	0,9
hranljive snovi	20	20,0	—	13,0	16,0	13,0
suhe snovi	12	—	24,6	—	—	—

Vir: Stubbe/Passarge, Rehwild, 1980

nejša je namreč oploditev, tem večja je verjetnost, da bo zarodek ženskega spola. Zgodnejša paritev pa je lahko odvisna od telesne razvitosti oziroma kondicije košute. Ta se izboljšuje tudi z izdatnim zimskim krmljenjem in splošnim izboljšanjem prehranskih razmer. Razmeroma nizka povprečna starost ženskega dela populacije jelenjadi pa je tem bolj verjetna, čim večji je »pritisak zaradi lova«. Seveda pa populacijska dinamika ni pogojena zgolj s spolom telet, pač pa tudi z veliko spremenljivostjo prirastka. Leta 1985 so pri 51 preiskanih junicah ugotovili 57-odstotno oplojenost, pri starejših košutah pa je bila oplojenost 97-odstotna. Ugotovitve

iz drugih območij govorijo o 25- do 95-odstotni oplojenosti junic, pri starejših košutah pa med 87- in 98-odstotni. Nedvomno gre pri tem tudi za vplive okolja, saj na višino prirastka negativno vplivajo predvsem vremenske razmere in previsoka gostota populacije. Za te vplive so junice očitno bolj občutljive kot starejše košute.

Kako na spolno razmerje telet in stopnjo prirastka vpliva kompleksno delovanje psiholoških in fizioloških dejavnikov, pa se na podlagi enoletnih raziskav in omejenega števila vzorcev ne da zanesljivo sklepati. Šele nadaljnje obsežnejše raziskovalne naloge naj bi pojasnile tudi očitne razlike v dinamiki in številčnosti jelenjadi zaradi spolnega razmerja v prirastku.

Po Anblicku priredil B. Krže

Iz statističnih podatkov LZS je ugotovljeno naslednje razmerje odstreljenih telet jelenjadi v Sloveniji (B. Krže, 1988)

Leto	Moški spol	Ženski spol	Razmerje
1982	310	453	1:1,46
1983	350	521	1:1,48
1984	318	470	1:1,47
1985	467	637	1:1,36
1986	408	566	1:1,39
Skupaj:	1853	2647	1:1,43

Zanimivosti iz (lovskega) sveta

Zanimivosti smo tokrat »nabrali« iz časopisov z nemškega govornega območja, in sicer iz revij in dnevnikov Wild und Hund (W & H), Jäger (J), Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) in Neue Zürcher Zeitung (NZZ).

• **V vzhodni Franciji** je bil neki lovec priča srditemu spopadu med risom in divjima prašičema. Lovec je opazoval divjo svinjo z mladiči v kritju na gozdnem robu. Nenadoma se je kot strela z jasnega pojavil močan ris in pograbil enega izmed mladičev. Preostali mladiči so pobegnili v kritje, svinja pa ne. Čeprav je bila po vedenju videti mlada, je neustrašno napadla risa, da bi rešila že poškodovanega in krvavečega mladiča. Ris je na nepričakovani napad razdraženo reagiral. Verjetno bi lanščakinjo pokončal, če se ne bi zgodilo nekaj nenavadnega.

Iz kritja je pridrvel močan merjasec, ki je risa srdito napadel. Ris ga je opazil prepozno in tako ga je napad popolnoma presenetil. Risi se na splošno izogibajo srečanju z odraslimi merjasci, tokrat pa je bila zver preveč zaposlena z mladičem. Merjasec je risa zgrabil z moč-

nimi čekanji in ga hudo poškodoval. Napadal ga je še potem, ko se ris ni mogel več braniti in je kmalu nato poginil (W & H, 20/89).

• **Baden-Württemberg (ZRN).** Dva domiselneža iz Bad Peterstala želita širom Evrope patentirati postopek za odganjanje divjadi s človeškimi lasmi. Da je divjad mogoče preplašiti z vonjem človeških las, je že staro lovsko spoznanje in prav iz tega dejstva nameravata podjetneža skovati dobiček.

Pri frizerjih zbirata postrizene lase, jih segrejeta na 90°, da se vonj še okrepi, nato pa jih pakirata v plastične vrečke ali žičaste košarice. Tako poljščine dolge mesece varujeta pred požrešno divjadjo. Čeprav praktiki zatrjujejo, da zadeva deluje in so polja v resnici »odišavljena«, pa se za idejo ni ogrela še nobena firma. (Mogoče pa bi poskusili vsega zmožni Jugoslovani?) (J., 1/89.)

• **Iz Bonna (ZRN)** poročajo, da »Zveza nemških lovcev«, ki je blizu varstvenikom narave, zahteva odpravo zimskega krmljenja divjadi in obsežno re-

formo lovskega reda. Nemška zveza za varstvo narave v Bonnu je sporočila, da »Zveza nemških lovcev«, ki jo imajo za opozicijo Nemški zvezi za varstvo lovstva, predlaga tudi občutne omejitve pristojnosti revirskih posestnikov.

Sekretar Zveze za varstvo narave Roscheisen pravi, naj bi zimsko krmljenje divjadi opravljali samo takrat, ko je divjad v najhujši stiski. Posestniki revirjev in lovci krmijo pozimi divjad predvsem zato, da bi si zagotovili kar največjo številčnost za lov in da bi vzgojili živali z velikim in močnim rogovjem. Tako postane številčnost v revirju pogosto prevelika. Zlasti velike populacije srnjadi, jelenjadi in gamsov povzročajo škodo z objedanjem in teptanjem, predvsem v sredogorju in v Alpah, kar ima katastrofalne posledice za gozd. Lovska praksa, ki bi jo narava prenesla, kot zahtevajo varstveniki narave in alternativni lovci, naj bi služila le prilagajanju številčnosti divjadi ekološko znosnim razmerjem v naravi. V območjih, v katerih je narava zavarovana (manj kot 100 ha površine), naj bi bila prepovedana vsaka oblika lova, v večjih zavarovanih območjih pa naj bi

populacije uravnavali državni uslužbenci (FAZ 279/88).

• **V Churu (Švica)** je delovna skupina biologov švicarske zveze dala pozitivno mnenje glede fleksibilnih lovnih časov in tako za možnost regionalnega lova po novem zveznem lovskem zakonu ter ugotovila, da je to nujno za lovsko načrtovanje.

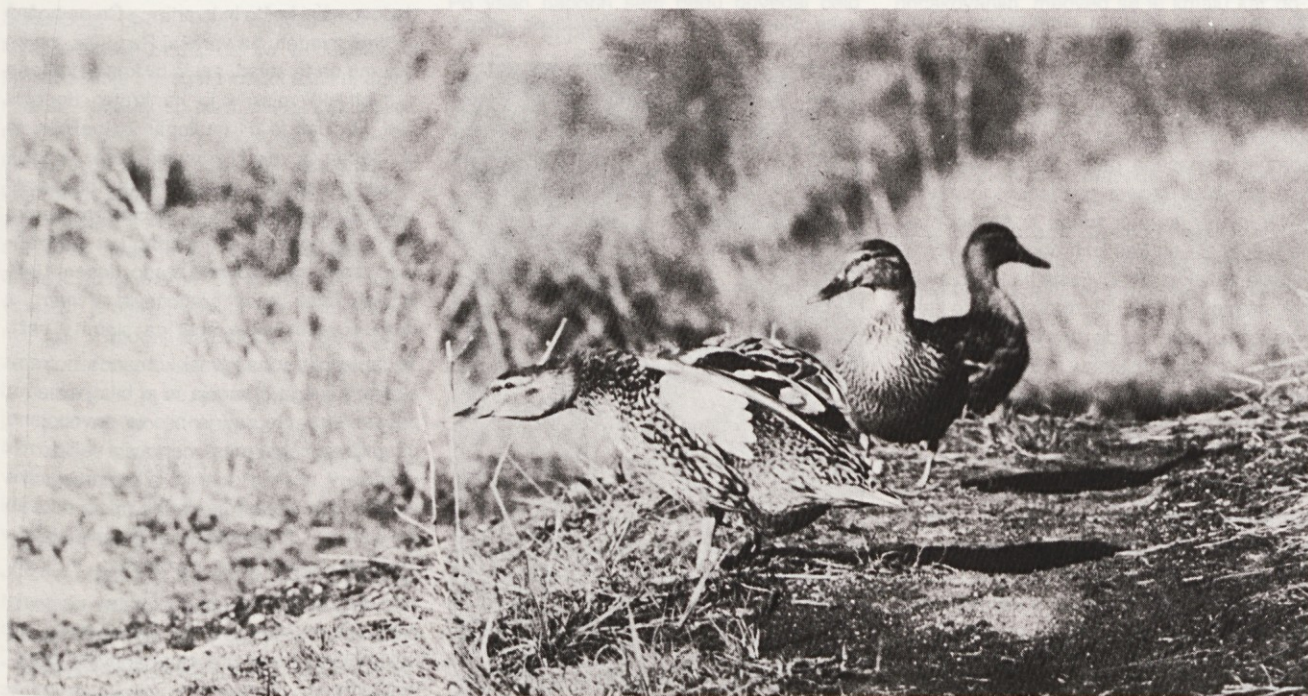
Po ugotovitvah biologov ni bil lov skoraj na nobeno vrsto parkljaste divjadi izvajan v skladu z vrsto, niti v skladu z naravo. Pretirano so lovili moško populacijo srednjega razreda, medtem ko velja za samice in mladiče ravno nasprotno (FAZ, 8. 2. 89).

• **V Angliji** so ptice iz rodu vran (kot mnogokje) postale tako velik problem, da so naraščanju številčnosti sivih, poljskih in črnih vran pa tudi srak posvetili poseben raziskovalni projekt.

Glede na težko »držanje na kratko« teh inteligentnih in ostrookih ptic s strelnim orožjem in pastmi naj bi raziskali praktične možnosti za učinkovit nadzor korvidov (lat. ime za vrane) tudi na druge načine (W & H, 26/89).

Zbral in priredil:
Jože Perko

Foto J. Papež, Diana

Snežnik in Schenburgi

Vinko Sterle

Snežniško posestvo je bilo prodano na dražbi 14. junija 1853, kupil ga je Oton Viktor knez Schenbourg-Waldenburg za 800 000 goldinarjev. Leta 1853 je Snežnik podedoval Otonov tretji sin Georg-Jurij, ki je posestvo konstituiral kot fidejkomis. Jurijev naslednik Herman pa je začel posest zaokroževati ter uvajati sodobne metode obdelave, pri čemer so gozdarstvu in lovstvu namenjali posebno skrb. Dela sta v glavnem vodila za upravljanje veleposestev posebej usposobljena gozdarja von Obberreigner in njegov zet Schollmayer-Lichtenberg. Za dediča določen Hermanov nečak Ulrik se je začel komaj uvajati v gospodarjenje, dedovanja pa sploh ni dočakal.

Čeprav so bili to visokorodni knezi, industrialci in veleposestniki, so z domačim prebivalstvom živeli v dobrih odnosih. V stiskah so bili pripravljeni priskočiti na pomoč, predvsem pa niso izkoriščali ljudi, kar so počeli nekateri izmed domače jare gospode. Zaposlovali so veliko gozdnih delavcev, prevoznikov lesa – furmanov, cestarjev, vsakovrstnih dninarjev, logarjev, žagarskih delavcev in kmetov spolovinarjev. In vsakdo je zaslužil za preživetje, če ne še več. Dobre odnose so vzdrževali z uradniki v javnih službah, učiteljstvom in duhovščino. Pozorni so bili tudi do revnih in ubogih. V času jesenskih lovov so velike količine mesa divjadi podarili bližnjim sodelavcem; nikoli ni bila prezrta občinska hiralnica v Pudobu, ki je v tedanjih časih res zaslužila to ime. Razumljivo je, da so v tedanjih časih člani rodovine Schenburgov uživali posebno pozornost domačega prebivalstva, enako pa tudi domačini iz vrst gozdarjev, lovcev in divjih lovcev, katerih zgode in nezgode so se prepletale od tragičnih do tragikomičnih, veselih in žalostnih. Življenje pa je šlo svojo pot, ne glede na to, kateremu stanu in kako visokemu rodu je kdo pripadal. Ne bi se hotel zameriti ženskemu svetu, če bi trdil, da je to veljalo le za moški del. Ženske pa kot ženske. Znani so primeri dobrih, celo prijateljskih odnosov domačink z grajskimi gospodičinami.

Mene je to zanimalo že zelo zgodaj. Začelo se je s prvim srečanjem s Hermanom Schenburgom-Waldenburgom. Ded je na večernem preletu uplenil dva kljunača, naslednjega dne pa je bila nedelja. Sredi dopoldneva mi je dejal: »Obleci se in vzemi očetovo kolo, nesel boš šnefa v Snežnik!«

Kljunača je skozi kljuna povezal z leseno vitrico, zgledil perje in poravnal noge ter obesil na krmilo kolesa. »Zdaj pa poslušaj! Dobro veš, kje je zvonec pred grajskimi vrati. Ko boš pozvonil, bo prišel pedentar Matevž in te vprašal, kaj hočeš. Povej mu, da si prinesel šnefa za gospoda princa. Če bo zahteval, da mu ju izročiš, mu povej, da šnefa, po mojem naročilu, lahko daš samo gospodu,« je bil prvi del. Drugi del dedovih podukov pa je veljal mojemu vedenju pred Schenburgom. Bil sem star devet let in si nisem veliko belil glave s tem, kako bom zadevo izpeljal; zadrege, kot velikokrat pozneje, tedaj še nisem poznal. Ded je res natanko predvidel, kako bo vse skupaj potekalo. Na zvonjenje je prišel Matevž, na kratko zahteval, da mu izročim kljunača in se grdo namrščil, ko sem mu povedal, da ju lahko dam samo gospodu v roke. Odsekano je dejal: »Princ se sprehaja pri ribniku!« Zadenski se je odmaknil in zaloputnil težka vrata. Schenburg me je zagledal, kakor hitro sem stopil na stezo, se ustavil in me z nasmeškom opazoval, verjetno se je spraševal: »Kaj bo pa ta bosopeti junak povedal?« Kot dober vojak sem izpolnjeval dedove ukaze. Na primerni razdalji sem se ustavil, rahlo priklonil in povedal, kaj me je

Lojze Sterle, logar in osebni lovec princa Schenburga-Waldenburga

prineslo. »Glej ga, glej, čigav pa si?« me je vprašal. »Iz lga vasi sem,« sem hitel pojasnjevati, pa me je že prekinil. »A tako, potem pa si Francetov, če kaj vem!« je Schenburg zadevo dokončno razčistil in vzel ponujena kljunača. Dvignil ju je proti soncu, ju obračal in z zanimanjem ogledoval. Kljunača mi je vrnil, rekoč: »Nesi ju Matevžu in mu reci, naj ti da 50 dinarjev; pa srečno pot!« Matevž je očitno nejevoljen vzel kljunača, ko pa sem mu povedal ceno, je strmo zapičil pogled vame in piskajoče potegnil zrak skozi nos. Segel je v žepke na črnem telovniku in izvil kovanec, na katerega obodo je pisalo: »Bog čuvaj Jugoslaviju«. Ko mi ga je spuščal v nastavljeno roko, je gledal nekam visoko čez mene. Za nekaj dni sem postal zagotovo najbogatejši šolar, z veliko prijatelji, dokler denarja nismo pretopili v sladkarije v Mlakarjevi trgovini. Ja, ubogi ded, tedaj je še vedel, kako se takim rečem streže.

Drugi primer sem zaznal pozneje in imel dokaj sitnosti, preden sem ga vsaj za silo razčistil. Začelo se je z dedovo pripovedjo, ko so možje nekega večera, sedeč na sosedovi klopi, razpravljali o starih časih, jaz pa pridno strigel z ušesi. Pogovor je tekkel o neki brezrepi črni kobili v Snežniku, ki je imela »frei košto in kvartir«. Čemu je pa to podobno, da ima kobila take udobnosti, sem tuhtal dolgo v noč. Naslednjega dne sem se lotil deda, pa ni bilo nič; ni bil pri volji za prenašanje mojega »vrtanja«. Da bi ga prisilil spregovoriti, sem se nekaj dni kujavo obnašal in sem uspel. Povedal pa mi je le uvod v zgodbo, ker kaj več tudi ni vedel. Jurij Schenbourg-Waldenburg je bil konjeniški oficir. V neki bitki pa sta bila ranjena Jurij in njegova kobila, ki si je tako pridobila pravico dosmrtnega preužitka, po dedovo »frei košto in kvartir«. »Če pa hočeš kaj več zvedeti, pa vprašaj Razdriha, on se razume na te stvari, saj je bil kos gefrajtarja v avstrijski vojski!« je na kratko dopolnil ded. Razdrih je bil nadlogar v Snežniku in razgledan človek. Njegov sin Janez, s partizanskim imenom Gozdar, je bil gozdarski zanesenjak, ki je kljub vojnim razmeram več nosil gozdarsko uniformo kot partizansko, vselej pa negovano brado. Jeseni 1944 je dalj časa hodil prenočevat k nam, z drugimi partizani je spal na slami v veži.

Tedaj je bila v naši vasi komanda notranjskega vojnega območja in je bila primerno zavarovana. Čeprav je bilo to osvobojeno ozemlje, je »črna roka« napravila več drznih vpadov v naselja, kjer ni bilo partizanske zaščite. Ob večerih je Janez pripovedoval, kaj vse se dogovarjajo v Črnomlju glede poveljne organizacije gozdarstva in lova.

Vse pa s posebnim poudarkom na njegovih predlogih, ki jih je dajal članu SNOS in nekdanjemu banu Dravske banovine Dušanu Serneču.

Po Razdrihovo je bila zadeva Jurija in kobile hudo resna stvar. Jurij je bil v vojni med Prusijo in Avstrijo poveljnik konjeniškega eskadrona kirasirjev v pruski armadi. V eni izmed bitk je njegova enota dobila nalogo, da podpre eskadron dragoncev v pregonu avstrijske infanterije. Schenburg je med pregonom opazil, da je na levi strani bojišča vkopana avstrijska topniška enota, predvideval je, da gre za en topniški divizion. To topništvo pa v boj za zaščito svoje pešadije ni moglo poseči, kajti v bojnem plesu je bilo vse pomešano, konjeniki in pešaki. Dragonci so hitro pustili za seboj Schenburgove oklepnike, ki so se tako znašli pred sredino razporeditve topništva. Bojaželjnemu Schenburgu je hitro kanilo na pamet, da bi lahko s spretnim manevrom napadel tudi položaje topništva. Odločitev je bila hitra in izvedba dokaj domiselna. Po trobentaču je izdal povelje za umik eskadrona iz boja, z obhodnim manevrom desnega krila. Povelje so lahko slišali in izvedbo opazovali tudi avstrijski topničarji, kar je bila preračunana Schenburgova nakana. Povelje je bilo izdano, na desnem krilu pa se je zataknilo. Oficir, ki je vodil to krilo, je napravil hudo napako, ker Schenburgovega povelja ni izpolnil v dobesednem pomenu. Pred njim se je manjša skupina razgnanih Avstrijcev hitro zbrala in postavila v obrambo »ježa«. Misleč, da bodo kirasirji pešake pohodili kar mimogrede, je v spopadu izgubil le malo dragocenega časa, v resnici pa usodno preveč. Poveljnik avstrijskega topništva ni bil noben nadebudnež, hitro je ugotovil, da Schenburgov manever ni preveč »iskren«, da svojih oklepnikov ne umika iz boja, ampak jih ravna za nov napad. Izdal je ustno povelje, naj topove napolnijo s kartečami* in čakal.

Schenburg pa je kljub zamudi desnega krila, v bridki zmoti, da bo s prednostjo presenečenja dosegel zmago, izdal ukaz za naskok. Kirasirji so nagnili kopja in zdrveli na juriš. Ko so konji v galopu ujeli intonacijo trobente, je zemlja pod njimi zabobnela in pokol se je začel. Namesto da bi bili Avstrijci presenečeni, so začele sekati njihove karteče, ki so kirasirje kar pometale iz sedel, ubijajoč ljudi in konje. Schenburga in njegovo kobilu je oplazil strel karteče. Hudo ranjena, Jurij v spodnji del hrbtišča, kobilu pa v zadnji del trupa, sta se začela umikati iz boja. Jurija, ki je na njej bolj ležal kot sedel, je kobilu srečno prinesla iz dosega karteč. Na bojišču pa sta ostala Jurijeva sablja in v korenu odstreljeni kobilin rep. Preživele kirasirje so rešili dragonci z bočnim vpadom v avstrijske položaje.

Jurijev oče Oton Viktor je umrl le nekaj mesecev zatem, ko je kupil snežniško posest, tako da posesti in naših krajev še videl

* **karteča** = topovski šibreni naboj (hudo nevarna zadeva za pešadijo in konjenico)

Logarska pristava Leskova dolina

ni. Jurij je moral začeti gospodariti, kajti na obsežni, a dokaj zanemarjeni posesti ga je čakalo veliko dela. Ta kraj pa je tudi namenil svoji rešiteljici, da v njem dočaka svoj konec. Kobilu je imela v grajskih hlevih svoj vedno odprti boks, v katerega je prihajala in iz njega odhajala po mili volji. Največ je postopala po grajskem parku in se pasla, ne glede na škodo, ki jo je včasih povzročala. Kadar je bil Jurij v Snežniku, ga je spremljala na njegovih pohodih po posestvu kot zvest pes. Vsako jutro je ob določenem času čakala gospodarja pred grajskim mostom, od koder sta navadno čez Zagradne njive odhajala na jutranje sprehode do cerkvice Sv. Marjete, katere zvon nosi častitljivo letnico 1524.

Po vseh naporih sem dedu povedal celo zgodbo. On pa po stari navadi: »Ja, no ja, saj sem ti tudi jaz povedal, da sta jih Jurij in kobilu od Avstrijcev dobila po riti.« To pa me je paglavca pogrelo, da sem dedu zabrusil: »Jaz ne morem razumeti te vaše stare slovenščine, pripovedujte tako kot Razdrih!« »Ti jih bom jaz kar po novo slovensko nametal na grbo, če te vrag hitro ne odnese iz hiše!« je bil dedov amen. Preparirani medved v preddverju gradu Snežnik zbujal pozornost zaradi preteče pokončne drže in videza moči – ob uplenitvi je tehtnica pokazala natanko 220 kg in meter 230 cm višine. In kako se je medved tam predstavil 26. aprila 1893, na kraju svojega nehanja v revirju Mašun-Luskov grm? Odstrel je bil načrtovan in opravljen v Hermannovem slogu in po njegovem okusu – v pogonu. Med skrbnimi pripravami je bilo zanj zgrajeno posebno čakališče kot visoka preža in to iz dveh razlogov. Prvič zato, ker je bil teren, kjer naj bi potekali glavni dogodki, slabo pregledan, drugič pa zato, ker so takšno stojišče narekovali varnostni razlogi

(Schollmayer navaja v kroniki gradu Snežnik, da je bil medved uplenjen z visoke preže). S prežo pa so lovovodje delali račun brez krčmarja, kajti Schenburg ni hotel na stojišče, ampak je ostal na tleh. Verjetno takšno stojišče ni bilo v skladu z njegovimi tevtonskimi nazori o načinih lova na medveda. Vse kaže, da se je hotel z izpostavljanjem nevarnosti potrjevati v zavesti lastne moči, trdnosti duha in značaja, pa tudi v upravičenosti do posesti visokorodnega knežjega naslova. Odgovornim se je posrečilo samo to, da je pri Schenburgu kot dober strelec ostal gozdar Fajstric, če bi bilo po naključju potrebno posredovati za Schenburgovo varnost.

Pogon je potekal dobro, po načrtovanih pričakovanjih, medved se je kmalu kar dobro izpostavil za strel. Schenburg pa je upal, da se bo kje tudi ustavil in tedaj bi streljal. Ker pa se to ni zgodilo in se je medved približal kritični razdalji, se je Schenburg le odločil za strel. Vzel pa je premalo prehlata in medveda je krogla prebila skozi lakotnice pod hrbtnico. Udarec je bil le toliko močan, da se je medved posedel, močno zahropel in s sunkovitimi obrati glave hotel videti, kaj se dogaja. Strelec je pričakoval, da se bo medved končno le zgrudil; zgodilo pa se je ravno nasprotno. Zver se je sunkovito pognala naprej in se zaletavala enkrat na levo, drugič na desno. To pa je Fajstrica zlomilo; namesto da bi streljal na medveda, se je po lestvi pognal na stojišče, Schenburga pa pustil samega na tleh. Z drugim strelom je Schenburg zadel boljše in medved je, sicer premetavajoč se po tleh, le obležal. Na prizorišče prihajajoči lovci so imeli kaj videti. Schenburg, držeč v rokah puško, iz katere se je še sukljal tanek pramenček dima, se je ozrl na prežo in gledal na lestvi visečega Fajstrica

Strelsko tekmovanje Schenburgovih gozdarjev. Na stolu pred utico sedi princ Schenburg, tarčo drži Tone Sterle, zadnji na levi pa je gozdar Fajstric.

ca. Nesrečnik se je nazadnje le začel spuščati po lestvi; vsakič, ko je nogo prestavil na nižji klin, je glasno zastokal. Ko se je obrnil k Schenburgu, je ta še vedno stal na mestu, v desnici je držal puško, s kazalcem levega pa je kazal na mesto pred seboj. Očitno je bilo, da molče kliče Fajstrica predse in mu kaže, kje mora stati. Čakala ga je kratka, a težka pot spokornišтва. Po vedenju sodeč je bilo prvo, česar se je pametnega spomnil – fant, klobuk z glave – potem pa je drsajočih korakov stopil pred gospodarja. Schenburg ga je sršeče prebadal z očmi in rezko vprašal: »Fajstric, kdo koga varuje?« Vprašani se je popolnoma zmedel in ni mogel smiselno odgovoriti, z največjim naporom mu je uspelo izdaviati: »Varuje ja, varuje.«

»Kdo koga varuje, Fajstric?« je zakričal zdaj že besni Schenburg.

»Vi ste varovali mene, gospod princ,« je jokaje odgovoril skrušeni Fajstric.

»Želim, da si to zapomnite za dolgo!« je zadovoljen z odgovorom dejal Schenburg, se na mestu obrnil in odšel na ogled medveda. Brez besed je stopil k bližnji smreki, se s hrbtom naslonil na njo in se z na tleh stoječo puško v odročenu predal zanj značilni letargiji. O čem je Schenburg razmišljal? Mogoče se je po vsem doživetem vprašal, ali ni šel tokrat le malo predaled; mogoče? Kaj bi se zgodilo, če drugi strel ne bi bil učinkovitejši od prvega; ali bi se tudi njemu posrečilo ponoviti Fajstricov »podvig«? Ob odhodu pa je bilo razpoloženje že vedrejšje, tudi Schenburg se je odtajal. Sicer pa je imel tudi razlog za to; svojim ljudem je pokazal, kako pravi mož lovi in natanko to je tudi hotel. Zadnji pogon je bil prav bučno vesel. Fajstrica so preprosto prisilili, da se ga je udeležil, morali so ga

spraviti k sebi in boljši volji, z bledikavega obraza je bilo razbrati, da je moža hudo zdelalo. Okrepčilo, zalito z dobro kapljico, mu je očitno teknilo. Nihče se ni spozabil, da bi se mu posmeheval ali ga zbadal, kajti zavedali so se, da Schenburg kaj kmalu stvari obrne in se znajdeš pod šibo ljudskega reka: »Danes meni – jutri tebi!« Nepopoljšljivi trubadurji pa so, toda ne za hudo, le malo zlorabili Fajstricovo smolo. Predstavili so venček narodnih in zadnja dva odpeva sta se končevala: »Pa po lojtrci gor – pa po lojtrci dol, ti hola rija rom!« Za to je izvedel tudi Schenburg in se baje prisrčno nasmejalo.

Kaj je o Schenburgu menil moj stric Lojze? Zagnanega in ambicioznega logarskega pravnika je Schenburg hitro opazil. Imel je pač izostren čut za opazovanje in ocenjevanje ljudi. Posebno pozoren je bil na Lojzetovo slo po učenju tujih jezikov. Gozdarje, ki so bili z nemškega govornega območja, je tako rekoč prisilil, da so z njim govorili po nemško, kar je bilo večkrat za vse naporno. Toda uspeh ni izostal, v dobrih treh letih je fant tekoče govoril nemški in italijanski jezik.

Od divjadi ga je posebno zanimala jelenjad, ki ji je Schenburg namenjal posebno pozornost. Nadaljnja Lojzetova vzgoja in skrb za strokovno izobraževanje sta bili poslej v Schenburgovih rokah. Dvakrat ga je za nekaj mesecev napotil v Nemčijo, kjer so ga obdelovali njegovi ljudje v lovskih veččinah in običajih, predvsem pa v strežbi visoki gospodi. Že priletnega sem nekajkrat videl pri naključnih strezbah; s posodo in krožniki se je igral kot žongler s svojimi rekviziti. Vse skušnje je dobro preстал in postal Schenburgov osebni lovec, to pa njega dni ni bilo prav lahko. Skrbeti je moral za izpolnitev gospodarjevih načrtov in želja glede lova,

od organizacije do izvedbe, posebno zahtevna pa je bila priprava trofej. Po končanem lovu je moral, v črni obleki, beli srajci, z metuljčkom in v belih rokavicah, skrbeti za gospodarjevo udobje.

Kot človeka in gospodarja je Schenburga cenil, bil je dober do ljudi, zahteven glede reda v gozdu in učinkovite gozdarske službe. Glede lova pa je po njegovem pretraval. Vsake stvari ali živali je bilo škoda, povsod je vtikal svoj nos, kar je kot njegov osebni lovec še posebno občutil. Ko mu je predlagal odstrel lihega kronskega šestnasteraka na Obramcu, ga je moral večkrat opisovati in pripovedovati o njem podrobnosti. »In kaj misliš, nazadnje je ta bog prekleti zahteval, da mu po spominu skiciram jelenovo rogovje!« Kaj sem hotel, moral sem.

Sam lov tega jelena pa naj v svojem slogu opiše stric sam: »Na vrhuncu ruka sem preverjal, ali je jelen še v svojem okolišu; bal sem se, da se pravi ne bi premaknil in pod strel prišel nepoklicani. Stanje je bilo videti normalno in naslednjega dne zarana smo odšli. Med vožnjo s konjsko vprego smo se ustavljali in prisluškovali, rukalo je več jelenov in kazalo je, da so kar razpoloženi. Na običajnem mestu sva pustila oba konjarja z vprego in odšla v jutranji hlad gozda. Med potjo sem še enkrat ponovil zamisel lova in stari končno le ni imel nobene pripombe več. Postavil sem ga na deloma že poraščeno, a še kar dobro pregledno poseko. Okolica je bila mirna, daleč proč pa je bilo čuti redko rukanje. Počasi sem začel izzivati, da bi ugotovil, kakšno je jelenovo razpoloženje, predvsem pa, kje se zadržuje. Kar dolgo ni bilo odziva, naposled pa se je oglasil s kratkim rukom in godrnjavimi stoki. Gospodarju sem z roko molče pokazal v nasprotno smer in ko je prikimal, sem se začel umikati z občasnim oponašanjem rukanja. In kot nebodigatreba se je začel oglašati še drugi jelen. Po mladeniški zaletavosti sem kar vedel, da ni pravi. Upal sem, da nama pravega ne bo speljal. Na moj zadnji izziv pa se je zaslislal želeni bas izbranega in to verjetno že kar blizu čakajočega Schenburga.

Zaradi motečega jelenčka nisem več čakal, čeprav bi po običajni praksi moral, ampak sem s palico začel kar krepko otepati po leskovemu grmu. Ko sem k ustnicam prislanjal rog za naslednji izziv, je počilo. Smo ali nismo, sem si mislil; malo časa je trajalo vse skupaj. Stal sem in poslušal, sam mir, nobenega rukanja več, še ptiči so obmirovali. Čakam in hodim, pa nihče ne pokliče; če je za vse prav, pa naj bo še zame, si mislim. Nazadnje sem pa le moral h gospodarju. Že od daleč sem ga zagledal, kako stoji na mestu, s hrbtom obrnjen proti meni. Kakor hitro me je začutil za seboj, je z roko v odročenu obrnil palec navzdol, kar je pome-

nilo – jelen je padel. Nato pa je z dlanjo zamahnil tako odsekano, da nisem niti malo podvomil o njegovi želji, da bi bil sam. Torej ne smem še videti jelena. Bog aleluja, sem si dejal, zdaj pa se bodo začele njegove monade. Stran pa stran, če je tebi prav, je tudi meni. Zleknil sem se v vresje, čakal in kadil. Ko sem se naveličal, sem kar na svojo roko odšel po voznika, da vsaj malo pridobimo na času. Preden bom mogel k jelenu in ga iztrebiti, bo tudi še trajalo. Nazadnje pa sem ne glede na vse manire kar odšel na kraj, da vidim, kaj se dogaja. Pa sem imel res kaj videti. Stari je jelena držal za rogove in jokali, mona sakramenska – spet sem moral stran; zdaj mi je bilo pa že vseeno, tudi če jelen začne smrdeti. Tako je bilo, dečko moj. In še to, jelen je bil pravi, kmalu se mi je posvetilo, zakaj je stari zahteval skico njegovega rogovja; hotel ga je prepoznati, preden bo ukričal prst.«

Pa še zaokrožimo sliko o Lojzetu, kot lovcu in gozdarju. Vojno je z obema sinovoma, ki sta bila partizana, preživel in do upokojitve delal kot lovec gojitvenega lovišča v Snežniku. Vendar se v povojnem novem svetu ni več tako znašel kot v starem. Začeti je moral znova; vojna mu je uničila imetje in precejšnje prihranke od ulova kožuharjev in posredništva za tržaške trgovce. Predvsem pa je bil osebno in poklicno naravnani na spoštovanje absolutnih avtoritet, kamor po gornji pripovedi ni štel niti ob jelenu jokajoči Schenbourg, ki ga je dejansko postavil na noge. Najhujše pa je bilo, ker ni imel dlake na jeziku. Ob neki priložnosti sta se hudo spopadla z mojim očetom, ki mu je očital neprimerno vedenje v večji lovski družbi, z vidnejšimi predstavniki javnega in družbenega življenja, po končanem lovu. Razgret od pijače in burne razprave, je hotel postaviti piko na i, ko je vstal in zaklical: »Kaj hudiča se šopirate, bili ste berači, ko sem bil jaz gospod!« Nekaj takih predstavitev je bilo dovolj, da je bil potisnjen v ozadje. Škoda je bilo sposobnega strokovnjaka, ki pa se nečesa le ni mogel naučiti – česa? Bil je deležen številnih priznanj domačih in tujih lovcev, kar mu je bilo v veliko zadoščenje za mnogokrat tudi neosnovane napade. Enemu sem bil sam priča. Po službeni dolžnosti sem se moral nekomu predstaviti.

Še dobro nisem izrekel svojega priimka, ko se mi je vnesel v obraz z ostrim vprašanjem: »Ali je Lojze tvoj oče?«
 »Ne, stric mi je!« sem odgovoril.
 »Tisto je en navaden osele!« je pribil srdito. Seveda sem malo osupnil, pa ne prehudo. Na srečo mi je stric že pred časom pojasnil vzrok tega nesporazuma. Ker je bilo očitno, da je imel stric še kako prav, sem »visokosti« skoraj v isti sapi odgovoril: »Žal mi je, vendar tudi stric nima kaj boljšega mnenja o vas.« V 82. letu starosti se je mirno preselil v večna lovišča.

Zadnji snežniški mož je bil mladi Ulrik Schenbourg-Waldenburg, Hermanov nečak in bodoči dedič snežniškega gospostva; na kratko so ga ljudje imenovali »ta mladi princ«. Herman je zelo pazil na mladeniča in ga oblikoval po svoji osebnosti in nazorih, vključno z uvajanjem v gospodarjenje in lov. Kako pa je bilo to videti v praksi? Ob jelenjem lovu v času ruka je mladeniča zaupal izkušenemu lovcu Matiji Martinčiču. Fant je bil že večkrat tudi na drugih lovih in se je vedno vedel pristojno in poslušno. Tistega dne pa kaže, da je vstal »z levo nogo«. Lov sta uspešno začela, končala pa slabo. Matija je kmalu priklical primernega jelena in Ulrika pripravil za uspešen strel. Fant pa preprosto ni hotel streljati, ne da bi povedal, zakaj. Ko sta prišla na drugo območje, se je to ponovilo in Matijo je zaskrbelo, kaj se vendar dogaja s fantom. Sklenil je, da končata lov in se vrneta domov. Pred iztekom lovske steze na gozdno pot sta na obrobju vrtače zagledala trop košut. Matija je računal, da mora biti v bližini tudi jelen in skrbno je začel pregledovati teren. Ulrik na njegovi levi strani se mu je zamaknil za hrbet in Matija ni videl, kaj počenja, zaslišal pa je kovinski glas naprožila. Hitro in zadnji čas se je obrnil in videl, kako Ulrik s puško

pri licu išče ciljno točko v telesu od njiju obrnjenega jelena. Brez pomisleka je z levo roko potisnil cev puške proti zemlji, rekoč: »Princ, taki streli niso dovoljeni!«

»To boste pojasnili mojemu stricu!« je dejal Ulrik in gospodujoče sam odkorakal na pristavo. Matijo je dogodek hudo prizadel in je celo zdvomil nad samim seboj; je ravnal prav ali ne. To bi lahko imelo zanj hude posledice. Toda takega ravnanja jih vendar uči in od njih zahteva sam gospodar. Matija je vročno vznemirjen prišel na pristavo in za Šetinovo hišo nepričakovano naletel na oba Schenburga in fešnarja (vodji logarskih pristav) Leskove doline in Mašuna. Matija je pozdravil in nadaljeval pot. Gospodar pa ga je kar mimogrede pobaral: »Matija, ali ni nič novega?« Vprašani je vedel, da se začneta obračun in je previdno odgovoril: »Nič posebnega, gospod princ.«
 »Ulriku nisi pustil streljati na jelena?« je Schenbourg načel zadevo.

»Gospod, res nisem pustil; jelen je bil obrnjen proč od naju, strelod od zadaj pa vi ne dovolite,« je bil Matijev odgovor.

»Ulrik!« je vzrožil Schenbourg in fant je pobesil oči. Pri priči je moral zapustiti družbo in Schenburga počakati v svojih prostorih. »Matija, samo tako naprej!« in ne da bi še komu privoščil pogled ali besedo, je pravičnik pokončno krenil za ponižanim nečakom. Verjetno bi bilo zanimivo prisluhniti njuni razpravi, žal pa jo lahko samo domnevamo. Baje je bil poslej Ulrik fant na mestu. Vendar pa časa ni bilo več na pretek, da bi imeli priložnost poznati tudi zrelega moža. Druga svetovna vojna se je naglo približevala in marsikomu ni prizanesla. Če bi jo preživel, bi verjetno imel trezen, zrel pogled na svet in življenje; pa je kot kapetan v von Paulusovi armadi pustil svoje kosti v okopih Stalingrada.

Deset let sekcije lovskih čuvajev in tehnikov pri Zvezi lovskih druţin Prekmurje

Enaindvajsetega aprila letos je minilo deset let, kar je bila pri ZLD Prekmurje ustanovljena sekcija lovskih čuvajev. Tega dne se je namreč končal prvi tečaj za lovske čuvaje, ki se je začel 20. 2. 1979. Na koncu tečaja je bilo sklenjeno dvoje: da pri ZLD ustanovijo sekcijo lovskih čuvajev, za vodjo sekcije pa izvolijo dr. Jožeta Kocjančiča.

Vodja prvega tečaja je bil nestor prekmurskih lovcev Ludvik Marič, ki je ta tečaj slovenski lovski javnosti predstavil v avgustovski številki Lovca, letnik 1979, na str. 250.

Pod vodstvom dr. Kocjančiča je sekcija kmalu začela delati. Prvo srečanje članov nove sekcije je bilo že junija v GL Kompas v Petrovcih. Tov. Karba je čuvajem predstavil lovišče in jih seznanil s problematiko gospodarjenja z veliko divjadjo ob madžarski meji. Prvo srečanje članov sekcije pa je pomembno zato, ker so razpravljali o organiziranosti in o programu dela sekcije.

Člani sekcije sestavljajo skupščino, ki je najvišji organ sekcije. Ta iz svojih vrst izvoli sedemčlanski odbor, ki ga sestavljajo predsednik, tajnik in pet članov. Predsednik odbora je hkrati predsednik sekcije in član izvršnega odbora ZLD. Odbor sekcije po potrebi imenuje stalne aličasne strokovne komisije. Do izvolitve odbora na redni letni skupščini januarja prihodnjega leta opravlja administrativne posle Feri Poredoš.

Glavna skrb sekcije naj bo pravilno opravljanje čuvajske službe v loviščih LD, proučevanje njene problematike in sodelovanje pri njenem reševanju. Z organiziranjem strokovnih predavanj, predvajanjem ustreznih filmov, ogledi vzornih lovišč in lovskogojitvenih naprav skrbi sekcija za nenehno izpopolnjevanje svojih članov, ti pa morajo svoje znanje prenašati na druge člane LD.

Skupščina ZLD je junija tega leta razglasila ustanovitev sekcije, njeno organiziranost in program dela.

Tečajniki in predavatelji na tretjem tečaju za lovske čuvaje v Murski Soboti leta 1986

Foto Božidar Radišič

Prva volilna skupščina sekcije je bila januarja 1980 v Beltincih. Pomembna je iz dveh razlogov: v smislu dopolnjenih pravil ZLD je bil izvoljen prvi odbor sekcije, v sekcijo pa so bili sprejeti tudi lovci s končano dopisno šolo za lovske tehnike pri LZS. Temu primerno je bil dopolnjen tudi naziv sekcije. Za predsednika je bil izvoljen dr. Jože Kocjančič, za tajnika Feri Poredoš, za člane odbora pa Geza Bačič, Branko Radešič, Tone Slavinec, Janez Kóveš in Franc Prelec.

Dr. Kocjančič ni bil dolgo na čelu sekcije. Na seji izvršnega odbora ZLD februarja je bil predviden za predsednika komisije za izobraževanje. Po načelu, da nobeden od članov ne more imeti v predsedstvu, izvršnem in nadzornem odboru ter razsodišču ZLD dveh zadolžitve hkrati, je moral odbor sekcije iz svojih vrst izbrati novega predsednika. V začetku aprila se je odbor odločil za Franca Prelca, ki je sekcijo vodil dve leti, nasledil pa ga je Branko Radešič, ki ji je predsedoval kar sedem let. Zaradi prevzema dolžnosti predsednika izvršnega odbora ZLD je skupščina marca 1987 Radešiča razrešila funkcije predsednika sekcije in izvolila novi odbor. Za predsednika je bil izvoljen Štefan Benko, za tajnika ponovno Feri Poredoš, za člane odbora pa Štefan Lanjšček, Jože Horvat st., Ernest Kerčmar, Tone Slavinec in Anton Gerenčer. Odbor v tej sestavi deluje še danes. Sekcija ima vsako pomlad letno skupščino. Volitve odbora so bile vsako drugo leto in so praviloma sovpadale z volilnimi skupščinami ZLD. Na skupščinah so bile vselej obravnavane zadeve s področja lovskočuvajske službe in opravljena strokovna predava-

nja. Kot predavatelji na skupščinah oziroma srečanjih članstva sekcije so nastopili Peter Šuler, predsednik IO LZS, inž. Lojze Černe, delavec v strokovnem sekretariatu LZS, izmed članov sekcije pa Aleksander Gergar, Aleksander Beer, Franc Prelec, Branko Radešič, Jože Kocjančič in Tone Slavinec. Tematika je bila raznolika, člani pa so predavatelje vselej zavzeto poslušali, saj so strokovno in z dobro voljo razlagali snov, pri tem pa večkrat uporabljali pripomočke, npr. filme, diapozitive itd.

Lovci s končano gozdarsko in agronomsko fakulteto ter s končano dopisno šolo za lovske tehnike sestavljajo strokovno jedro sekcije. Skrbijo za dopolnilno izobraževanje Sekcije in članov LD, ker so tudi člani komisije za lovsko izobraževanje in lovsko kulturo pri ZLD.

Drugi tečaj za lovske čuvaje v Murski Soboti je bil od 8. 2. do 27. 3. 1982, vodja tečaja je bil Aleksander Beer.

Tretji tečaj je bil od 8. 2.–4. 4. 1986. Tudi ta tečaj je vodil inž. Beer.

Člani sekcije so na strokovnih ekskurzijah razen domačih, prekmurskih gojitvenih lovišč obiskali tudi kočevska lovišča, fazanerijo Cerklje pri Kranju (ZGD »Kozorog«, Kamnik), lovski muzej v gradu Bistra pri Vrhniki, deželni lovski muzej v gradu knezov Eggenberg v Gradcu, lovsko razstavo »Narava-divjad-lovstvo-80« v Ljubljani in mednarodno lovsko razstavo v Zagrebu, ki je bila prirejena v počastitev 100-letnice organiziranega hrvaškega lovstva. Žal zaradi premalo prijav sekcija ni mogla izvesti strokovne ekskurzije v Triglavski narodni park (leta 1987) in v lovišče Ze-

lendvor na Hrvaškem. Krivdo za to je treba iskati predvsem v vse težjih gospodarskih razmerah. Sekcija namreč ni vključena v finančni načrt ZLD, stroške strokovnih ekskurzij si delita LD in član sekcije, vsak polovico. Z leti so se v sekciji izoblikovala določena stališča, med njimi tudi naslednja:

Članstvo v sekciji je prostovoljno. Člani naj dajo odboru pobude oziroma predloge za delo odbora in sekcijo kot celote. Po možnosti naj se enkrat na leto organizira strokovna ekskurzija. Člani sekcije se sestajajo po potrebi, razpravljajo o svojem delu, predvsem pa se naj sleherno srečanje izkoristiti za strokovno predavanje. Člani sekcije naj bi bili mentorji mladim lovcem, z delom naj si utrdijo svoj položaj v lovski družini. Izvršni odbor LD mora zajamčiti dosledno opravljanje lovskočuvajske službe v lovišču. Dobro opravljanje lovskočuvajske službe bo izvršni odbor lahko zahteval le tedaj, če bo čuvaja za njegovo delo tudi primerno stimuliral.

Tudi odbor sekcije se sestaja po potrebi. Na seji 19. aprila letos je sklenil izvršnemu odboru ZLD predlagati, da se sekcija leta 1990 vključi v finančni načrt ZLD, da bo letošnja skupščina sekcije jubilejna, povezana s skromno proslavo, bila pa bi v soboto, 8. julija, v dvorani Doma pomurskih lovcev. Na skupščini bi podelili nosilcem organiziranja sekcije, vodjem tečajev in aktivnim članom spominska priznanja ZLD. Sekcija bo ob jubileju izdala tudi priložnostni bilten, v katerem naj bi bila poleg uvodne besede sedanjega predsednika kot osrednja vsebina kronika desetletnega delovanja sekcije, spomini dosežanih predsednikov na prehojeno pot in dosežene uspehe ter spomini nekaterih tečajnikov. Bilten bi končali s seznamom članov sekcije po lovskih družinah in gojitvenih loviščih, pri čemer bi posebej navedli člane z opravljenim lovskočuvajskim izpitom, člane s končano dopisno šolo za lovske tehnike in člane, ki so obenem lovski čuvaji in tehniki. Trenutno je v sekcijo včlanjenih prek 100 prekmurskih lovskih čuvajev in lovskih tehnikov.

Feri Poredoš

Odstrel jelenjadi vedno manjši

Vsako leto pred 1. majem organizirajo lovci Notranjske pregled gojitve in odstrela jelenjadi iz LGO Notranjske. Letošnji poskus enotnega analiziranja odstrela je že trinajsti po vrsti. Poleg analize, ki kaže dokaj jasno sliko o pravilnosti oziroma nepravilnosti načrtovanja odstrela, je ta pregled oziroma razstava jelenjega rogovja v gradu Snežnik tudi izjemna paša za oči, za mlajše lovce pa »učni pripomoček«, ki jim nazorno pokaže, kaj lahko in česa ne smejo ustreliti v notranjskih gozdovih.

»V minulem letu na našem območju ni bilo kakšnih posebnih preobratov in novih ugotovitev. Podatki kažejo, da se število skupnih izločitev počasi znižuje, od leta 1985 je nespremenjeno in je lani zdrknilo že pod 500 glav jelenjadi, kar je 100 glav manj od načrtovanega odstrela. Torej je bil načrt izpolnjen le 80-odstotno oziroma je bilo odstreljenih samo 478 glav jelenjadi. To je med najnižjimi izpolnitvami odstrela v preteklih letih. Če je nizek odstrel res predvsem odraz številčnosti jelenjadi v naravi, kar trdi večina lovcev in na kar kažejo mnoga znamenja, moramo biti tako lovci kot gozdarji in kmetje zadovoljni. Če pa se motimo in slepimo, zavajamo sebe in druge. Če svoje morebitne zmote ne bi bili pripravljeno pravočasno priznati, bi povzročili skoraj nepopravljivo škodo gozdu in divjadi ter lovstvu. Te grožnje se moramo zavedati in jo spoštovati vsi, ki kakor koli vplivamo na procese usklajevanja divjadi z okoljem. Žal suverene trditve o poznavanju številč-

Republiški lovski inšpektor inž. Anton Simonič (levo) in direktor GL Jelen-Snežnik inž. Marko Berce razpravljata o uspešnosti načrtovanega odstrela

Foto A. Dvoršak

nosti jelenjadi v LGO Notranjske, ki jo je v začetku usklajevalnega obdobja pogojeval kontrolni račun, zaradi številnih napak niso več mogoče. Zato se moramo pri ukrepih bolj nasloniti na pošten odnos vseh udeležencev usklajevanja, pri čemer nam morajo biti negativne izkušnje iz sedemdesetih let resno opozorilo,« je poudaril predsednik odbora za pripravo pregleda (razstave) rogovja jelenov in pregleda gojitve jelenjadi inž. **Marko Berce** v svojem otvoritvenem govoru.

Upad števila izločitev je v zadnjih nekaj letih v loviščih LD in GL nekako skladen. Tako je tudi v GL Jelen Snežnik intenzivna izločitev na 100 ha gozdne površine upadla že na 0,85, v loviščih LD pa na 0,64. V primerjavi z letom 1976 so skupne izločitve jelenjadi vse od leta 1980 manjše od indeksa 100, v preteklem letu je indeks le 63, kar je svojevrstna potrditev močnega znižanja šte-

vilčnosti oziroma pretiravanj pri optimističnih napovedih dinamike populacije jelenjadi v začetku osemdesetih let!

Po skupinah lovišč je lani doseglo največji odstotek izpolnitve načrta odstrela GL Jelen – Snežnik – 83 odstotkov, sledi ZLD Notranjske z 82 odstotki, bivša ZLD Postojna je dosegla 72 odstotkov in bivša ZLD Ilirska Bistrica že po tradiciji najmanj – komaj 55 odstotkov. V loviščih lovskih družin na Bistriškem pa ni edini problem nizko izpolnjevanje načrta odstrela, ampak tudi povsem napačna notranja in splošna sestava odstrela. Ker se to pojavlja že vrsto let, se upravičeno postavlja vprašanje o tem, ali lovci iz teh lovskih družin resnično ne znajo oceniti jelenjadi v naravi, preden ustrelijo. Njihov odnos do sprejetih smernic in dogovorov resno ogroža zastavljene skupne načrte in cilje, zato bo verjetno potrebno o njihovem načinu odstrela reči še kaj!

Skupna ugotovitev za vso Notranjsko LGO pa je, da so lovci v preteklem letu nekoliko premočno posegali med trofejne jelene, katerih odstrel je v sestavi izpolnjenega odstrela predstavljal 22,8 odstotka, medtem ko je bilo načrtovanih le 20 odstotkov. Preseganje gre zlasti na račun mladih jelenov, kar je vsekakor bolje kot v preteklih letih, ko so imeli prevelik odstrel srednje starih jelenov. V tej kategoriji pa je bilo letos kar 59 odstotkov odstreljenih jelenov uvrščenih v kategorijo »napačnega odstrela«, pri čemer prednjači bivša ZLD Postojna, kjer jim je uspelo v tej starostni kategoriji opraviti sto-odstotno napačen odstrel, poleg tega pa so vsi jeleni tudi kronski!

Odstrel jelenjadi v lovskih družinah, ki so bile leta 1983 priključene Notranjskemu LGO, kaže, da so načrt izpolnile le 68-odstotno, pri čemer je skupno spolno razmerje komaj zadovoljivo. Pregled odstrela po posameznih družinah pa kaže na »visoko lovsko moralo« in slabo osveščenost lovcev. Pri tem izstopata LD Bukovica in LD Brkini, v katerih ni evidentirane niti ene glave pri odstrelu jelenjadi. V LD Planina pa so poleg treh jelenov (od tega sta bila dva mlada, kronska) odstrelili le še eno mlado tele!

Nepravilnemu odstrelu najpogosteje botrujejo premajhna pozornost, brezbriznost in nepoznavanje. Pojavljajo pa se tudi težnje po goljufijah, največkrat z zamenjavo čeljusti. Zato se je ocenjevalna komisija odločila, da bo v prihodnje dosledno upoštevala samo spodnje leve čeljusti, vse druge pa bo obravnavala kot »manjkajoče«.

Med drugim velja omeniti, da je bilo med približno dvesto rogovi, ki so visela na razstavi v gradu Snežnik, tudi nekaj izrednih primerkov. Lovci so najbolj občudovali rogove jelena, ki ga je uplenil dramski igralec Boris Kralj, saj je po številu parožkov daleč prekašalo vse druge. Na razstavi je bilo letos več rogovij z visoko oceno. Štiri so bila ocenjena z več kot 200 točkami, tri pa z več kot 190 točkami.

Ob tem je iz preglednic, pripravljenih za razstavo, očitno, da je usklajenost divjadi z okoljem dobra, če kot pokazatelj za to upoštevamo telesne teže uplenjene jelenjadi. Tako se je telesna teža eno- in dveletne jelenjadi ponovno zvišala in dosegla najvišjo vrednost doslej.

Še pomembnejši pokazatelj stopnje usklajenosti rastlinojede divjadi z okoljem pa je gibanje poškodovanosti gozdnega mladja. Leta 1988 so gozdarji ponovno opravili delne popise poskusnih ploskev. Ugotovili so, da se stopnja poškodovanosti zmanjšuje. Žal pa to ne velja za mladje, nižje od 15 cm, za katero podatki kažejo, da stagnira oziroma premalo prerašča v višje višinske razrede. Ti podatki so še vedno zaskrbljujoči in tudi teže razložljivi, zato bo letos potrebno popis delnih ploskev ponoviti.

Na koncu omenimo, da si je razstavo ogledalo veliko lovcev in obiskovalcev gradu Snežnik, otvoritve pa so se med drugim udeležili tudi republiški lovski inšpektor inž. **Anton Simonič**, sekretar LZS **Blaž inž. Krže**, član

Del udeležencev pregleda odstrela jelenjadi v Notranjskem LGO v letu 1988

Foto A. Dvoršak

izdajateljskega sveta LZS in uredniškega odbora glasila Lovec **Andrej Dvoršak**, častni član več lovskih druženj in dolgoletni lovski aktivist **Cene Bavec**, predsednik IS SO Cerknica **Franč Ješelnik** ter številni drugi gostje, kar prav tako kaže na pomen, ki ga ima ta vsakoletni pregled lovskega gospodarjenja z jelenjadjo v tem LGO.

France Švajger

Lovska razstava v Hotedrščici

Ob 10. jubilejnih lovskih smučarskih tekih (memorial Rada Pehačka), ki naj bi bili 19. 2. 1989, so pripravili tudi lovsko razstavo, ogledali pa naj bi si jo tudi tekmovalci trnovskega maratona (11. 2. 1989), ki na to tekaško prireditve potujejo skozi Hotedrščico. Toda zaradi suhe zime sta obe smučarski tekaški prireditvi odpadli. Razstava je bila odprta od 11. 2. do 19. 3. 1989, lovci pa so si želeli, da bi si jo ogledalo čim več gledalcev. Na razstavi so sodelovale vse lovške družine, ki so bile vabljenе, razen vabljenе LD Črna jama. Razstavljenih

je bilo prek 300 različnih lovskih trofej, predstavljena pa je bila divjad, ki živi na tem obširnem območju. Razstavo si je ogledalo okrog 3000 ljudi in več organiziranih skupin (vrtci, šole itd.). V knjigi vtisov so prireditelji lahko prebrali le pohvalne besede, kar je bilo zanje najlepše plačilo za trud. V prihodnje bodo upoštevali tudi pripombo, da je treba pod razstavne eksponate dodati podpise. Razstavo si je ogledal tudi predsednik častnega odbora lovskih tekov Lojze Briški, ki bi sicer uradno odprl razstavo in jubilejne lovške smučarske teke. Vse to pa je mila zima brez snega preprečila, čeprav se divjad nad takšno zimo seveda ne pritožuje.

Predsednik LD Hotedrščica Franc Rudolf nam je povedal, da bodo 10. lovške teke za memorial Rada Pehačka organizirati takoj, ko bo zapadel prvi sneg, ki bo omogočal, da bodo vanj zarezali lovške smučine. Upa, da bo to še pred novim letom 1990, saj je organizacijski odbor pripravil že vse potrebno za te teke. Vse medalje, pokali in plakati nosijo letnico 1989. Tudi to je vzrok, da si Hotenjci želijo snega še pred novim letom. Za tiste, ki bodo na

tekah sodelovali že desetič po vrsti, imajo pripravljeno še posebno priznanje.

Kakšne napore in težave so prestali člani LD Hotedrščica in odbor za pripravo tekov, menda ni treba posebej omenjati. Tudi KS Hotedrščica je bila v tem času prikrajšana za nekaj prireditev, saj so vsi, z lovci vred, kar tri mesece gledali v nebo in prosili za sneg, ki sicer v teh krajih ljudem povzroči nemalo težav.

Boris Leskovic

V Puškarni Kranj pripravljajo novosti

O Puškarni iz Kranja v zadnjem letu ni bilo veliko slišati. Če je kdo iskal njen naslov v novem telefonskem imeniku, pa je imel težave, kajti Puškarna ni več pod okriljem Save, ampak jo je vzelo pod streho Gorenje iz Velenja. To se je zgodilo pred dobrim letom dni.

Od takrat se je v Puškarni nekaj premaknilo. Odločili so se, da posodobijo proizvodni program in v železni repertoar svojih dobrih pušk vnesejo nekaj novosti, času in zahtevam lovcev primer-nih.

Kot prvo novost so na 28. mednarodnem sejmu kmetijstva, lova in gozdarstva aprila v Kranju predstavili povsem nov model puške z bločnim zaklepom. Gre za puško kalibra .223 remington, ki je tako lično izdelana, da je kaj! Tudi cena ni pretirana. Kdor bi jo kupil konec aprila, bi plačal okroglih šest milijonov dinarjev, toliko, kolikor stane dober daljnogled!

Ker so puškico sestavili tik pred sejmom, se ni dalo zvedeti več podrobnosti in tudi preizkušena še ni bila. To je prva iz nove

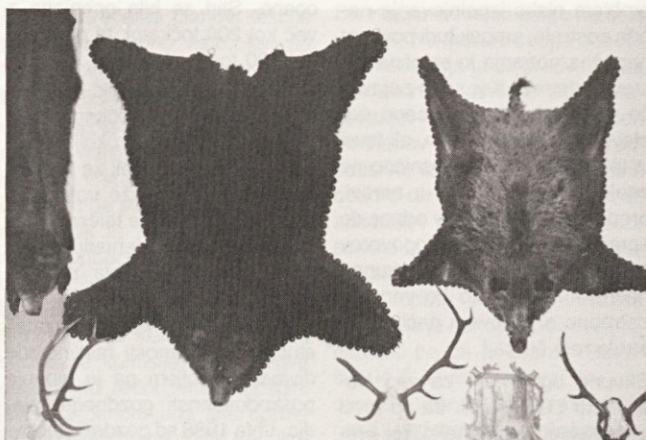
serije pušk, ki bodo imele bločni zaklep, preostale pa bodo predstavljene jeseni in novosadskem sejmu.

Druga novost, ki so jo pripravili v zadnjem letu, so deli za zasučno montažo daljnogleda. Tudi te so razstavljeni v Kranju. Njihova prednost je, da tehnologija izdelave posameznega dela ni zahtevna in da jih lahko veliko hitreje izdelajo kot dele za suhlisko montažo. Zato bo montaža tudi mnogo cenejša. Konec aprila je stala suhliska montaža z nastrelitvijo v Puškarni Gorenja 2,1 milijona dinarjev, medtem ko je stala novorazvita zasučna (švenk) montaža, za katero ime šele iščejo, 1,2 milijona dinarjev. Vodja DE Puškarna, ki spada v sestav delovne organizacije Gorenje-Procesna oprema, **Valentin Jenko**, je v pogovoru za revijo Lovec zatrdil, da je nova montaža zanesljiva, enako kot klasična suhliska, le da je cenejša zaradi cenejših delov.

Razstavne vitrine Puškarnе so bile v Kranju ves čas dobro obiskane, a večina lovcev je le cedi-la slino po čudovitih puškah, ki so za večino že predrage. Tako denimo je repetirka z daljnogledom in z izrezbarjenim kopitom dosegla ceno 21 milijonov dinarjev, medtem ko je običajna repetirka (model 102) stala 4,1 milijona dinarjev. Kljub takim cenam pa se v Puškarni nad prodajo ne pritožujejo preveč. Lani so prodali v Jugoslaviji kar 560 novih pušk, za letos pa načrtujejo tudi izvoz sto ali dvesto pušk. Po

Z lovške razstave v Hotedrščici

Foto F. Rudolf

Nova »lepotica« kalibra .223 remington (zgoraj) je med obiskovalci zbudila največ zanimanja

njihovih puškah povprašujejo »pravi lovci«, tisti, ki si žele zanesljivo orožje.

O Puškarni iz Kranja pripravljamo obširnejši zapis za 10. številko letošnjega Lovca v seriji Slovenski puškarji.

Andrej Dvoršak

Lovstvo na sejmu gozdarstva in kmetijstva v Kranju

Del aprilskega sedemdnednega 28. mednarodnega sejma gozdarstva in kmetijstva, ki je bil v Kranju od 14. do 20. aprila 1989, so sestavljali tudi lovski program in aktivnosti, kjer je bila zlasti dejavna Lovska zveza Slovenije s strokovnim posvetom o poškodbah od divjadi in o škodah na divjadi.

Ob tem so seveda potekale tudi druge dejavnosti, posvet predstavnikov lovskih DO in turističnih agencij za področje lovskega turizma, srečanje puškarjev in sklada za razvoj avtohtonih vrst divjadi. Na sejmu, ki je bil za obiskovalce lepo pregleden, je bilo precej kmetijske in gozdarske mehanizacije, uporabne tudi za lovsko opravila po LD in za podjetja.

Zadružna zveza Slovenije je prikazala nov način pri obravnavanju kmečkega turizma. Ob tem so bile dane tudi pobude, da bi pri tem programu pospeševanja in kompletiranja ponudbe moralo najti svoje mesto tudi lovstvo.

Sejem je obiskalo skoraj 50 000 obiskovalcev, med drugim tudi dr. Stevo Mirjanič, zvezni sekretar za kmetijstvo, gozdarstvo, prehrano in tobak ter najvišji slovenski in hrvaški predstavniki, od Milana Kneževića (predsednik

Okrog vitrine Puškarni in Valentina Jenka (drugi z leve) je bilo vedno dovolj radovednežev in morebitnih kupcev Foto A. Dvoršak

RK za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Slovenije) in Čedomira Pačica (predsednik RK za kmetijstvo in gozdarstvo Hrvatske) do skoraj vseh predstavnikov gozdarskih in lovskih OZD, naravnih parkov iz Jugoslavije in drugih evropskih območij.

Lovstvo pa svojega razstavnega prostora še vedno ne izrazi do kraja, kajti prav kranjski sejmski prostor ima najbolj smotno in funkcionalno lokacijo za kompletiranje izvozne ponudbe za evropske trge. Ta lokacija v severozahodnem delu je namreč neposredno okno v Evropo (4 mejni prehodi, letališče – 5 km, mednarodna železniška proga – 800 m, avtocesta, Ljubljana – 10 minut).

V okviru 28. sejma gozdarstva in kmetijstva je delovala tudi posebna komisija za podelitev medalj kakovosti. V lovskem programu je dobila zlato medaljo nova karabinka kal. .223, prvi jugoslovanski izdelek (v celoti domač proizvod) te vrste – t. j. sistem z

bločnim zaklepom, pri katerem je glavna prednost boljše zapiranje ležišča naboja in prenašanje večjih pritiskov; preprosto, enostavno, zanesljivo. Ta puška je manjša in tudi lažja od dosedanjih, vendar je še vedno dovolj težka za uspešen strel, kar ji daje prednost v gorskih loviščih. Zlato medaljo je dobil tudi novogoriški MIP za edino kakovostno in tržno izjemno kulinarično ponudbo – za jelenji pršut in pršut iz divjega prašiča. Pri tem naj omenim, da bi vendarle morali začeti razmišljati o večji predelavi divjačinskega mesa doma in ga nato predelanega izvažati. Posebno priznanje za strokovna področja je bilo dodeljeno tudi Lovski zvezi Slovenije, ki že peto leto izjemno strokovno in aktualno pripravlja in izvaja posvete, seminarje in druge oblike izobraževanja, ki so izjemno pomembni tako za lovce kot za tiste, ki si želijo ohraniti naravo čimbolj prvobitno.

Franc Ekar

Veseli rogisti Notranjske...

Pred približno tremi leti so se na Notranjskem, v Cerknici, odločili, da ustanovijo ansambel lovskih rogistov, ki bi deloval v okviru Zveze lovskih druženj Notranjske. Prvi javni nastop so imeli Notranjski rogisti na lanskem skupščini ZLD Notranjske. V dobrem letu, ki je minilo od tega nastopa, se je sestava ansambla nekoliko spremenila in danes je to skupina, ki veliko obeta. Nastopila je že na 15. srečanju rogistov v Mežici pa v Pliberku in še na nekaterih prireditvah.

V Mežici so zatrobili med drugim skladbo Jožeta Grleca Koračnica I. Po nastopu jim je avtor čestital k uspešni izvedbi, ki mu je bila tako všeč, da je že naslednji dan napisal novo skladbo za novoustanovljeni ansambel rogistov ter jo poimenoval Veseli rogisti Notranjske. Danes je to ena izmed desetih skladb, ki spadajo v železni repertoar tega ansambla in ki jo zaigrajo na vsaki prireditvi.

Druga takšna je Odmev z Notranjske, ki jo je zložil Milivoj Matković, direktor glasbene šole v Cerknici in učitelj na tribala, sicer pa vnet rogist.

Vodja Notranjskih rogistov, Franci Albreht, nam je povedal, da je med rogisti le malo lovcev, da pa so vsi strastni ljubitelji narave, lovske kulture ter lovskih običajev. Predvsem jih družijo ljubezen do glasbe, do rogov in donečih melodij, ki jih izvajajo iz njih. Poleg Albrehta in Matkovića sodelujejo v ansamblu še Jože Mekinda, Bojan Dragolič, Marko Golik, Rafael Kranjc, Slavko Tornič mlajši, Franc Meden in Stane Tekavec. Vadijo redno enkrat na teden, pred nastopi pa tudi trikrat

Z razstavnega prostora, kjer so bile razstavljene lovske puške

Foto F. Ekar

Notranjski rogisti so nastopili že 15-krat.

Foto A. D.

ali štirikrat v tednu. Za letos načrtujejo nastope na 16. srečanju rogistov v Vipavi, ob otvoritvi lovske razstave na gradu Snežnik, povabljeni pa so tudi že v Avstrijo na tamkajšnje srečanje rogistov. Ob vsem tem velja poudariti, da imajo Notranjski rogisti zelo veliko oporo v ZLD Notranjske, ki jim je poleg instrumentov pri skrbela tudi drugo opremo in ki skrbi, da se rogisti med lovci čimbolje počutijo.

Moša Rabinowitz

Mirko Lampe

prekinilo petje, na koncu pa še lovski ropot, se je zavleklo pozno v noč, ko smo se poslovili od slavljenca in mu zaželeli še veselo desetletje, če že ne na lovu, pa vsaj pri obujanju lovskih doživetij ob pogledu na bogato zbirko trofej.

Lovci LD Javornik – R. F.

Avgusta lani je praznoval 70-letnico zaslužni in častni član LD Črna Jama–Postojna **Ivan Posega**.

Rodil se je leta 1918 v delavsko-kmečki družini v Postojni. Šolo je končal v Postojni, nato se je izučil za strojnika parnih strojev. Po šolanju se je zaposlil v lesni industriji, kjer se je leta 1975 tudi upokojil.

Leta 1939 je bil vzpoklican na služenje vojaškega roka v italijansko vojsko, kjer je bil zadržan do kapitulacije Italije. Po vrnitvi v domovino se je aktivno vključil v NOV, kjer je bil intendant v XVIII. udarni Bazoviški brigadi.

Prve lovske korake je naš slavljenec naredil že kot mladenič, saj izhaja iz lovske družine. Zelo se je zanimal za divjad in naravo in odhod z očetom na lov je bil zanj vedno kot praznik. Prizadela ga je prepoved lova za Slovence, ki so jo izrekle italijanske oblasti. Leta 1950 se je včlanil v LD Postojna. Kot dober poznavalec narave in divjadi je takoj dobil v LD tudi zadolžitve in funkcije. Tako je bil od leta 1952 do 1982 član IO LD. Od 1954 do 1956, 1962 do 1964 in 1974 do 1976 je bil gospodar LD, od 1978 do 1980 je bil predsednik NO, od 1954 do 1960 pa je bil delegat ZLD Postojna. Večkrat je bil tudi predsednik ali član raznih drugih komisij v LD. Pri opravljanju funkcij je bil vzoren in natančen.

Tako je kot gospodar na posvete in konference prihajal z izčrpnimi in natančnimi poročili.

V dosedanjem lovskem življenju je bil vzoren gojitelj divjadi in varuh narave. Prizadeval si je za gojitev vseh vrst divjadi. Redko kdaj je manjkal pri raznovrstnih akcijah in prostovoljnem delu.

Zadolžitve, kot so naselitev male divjadi, obdelava krmnih njiv, izdelava krmišč, solnic, kaluž, je zmeraj rad opravljal. Večkrat je bil tudi vodja delovnih skupin. Zelo rad ima lov na malo divjad, najraje pa vzorno organizirano in disciplinirano izvedene skupne love z zadnjim pogonom. Zelo rad se je ukvarjal z mentorstvom in uvajanjem mladih članov v lovsko življenje (trije sinovi so člani zelene bratovščine).

Našemu slavljenču je od vseh trofej najljubše srnjačje rogovje (pravišen šesterak z dodatnim šilom, ki raste iz rože), ki ga je uplenil leta 1965.

Za prizadevno delo v lovstvu mu je LD kar nekajkrat izročila pisno priznanje, LZS pa ga je odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. stopnje.

Leta 1987 smo ga izvolili za častnega člana LD.

Ob visokem jubileju mu želimo še obilo zdravja in mu želimo, da bi se še bolj pogosto srečevali v lovišču in na skupnih lovih.

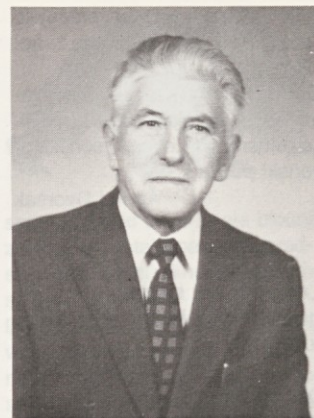
Lovci LD Črna Jama – J. P.

Miha Ogorevc, ustanovni član LD Pišce, je 1. 11. 1988 praznoval 80. rojstni dan.

Rodil se je v lepi pišeški dolini, v družini malega kmeta in usnjarka, v kateri je bilo šest otrok. Mlada leta je preživel doma in se izučil usnjarskega poklica. Leta 1934 se je zaposlil na občini Pišce kot tajnik, kar je bil do leta 1941. V tem času sta z ženo vodila gostilno v Pišecah. Kot napreden in zaveden Slovenec se je že leta 1942 kot aktivist vključil v delo OF.

Po končani vojni se je zaposlil v trgovini Naproze v Pišecah, nato kot finančni knjigovodja pri gozdni upravi Poljane-Podturn, po tistem po kot obratni knjigovodja pri GU Pišce in GG Brežice, kjer je ostal do upokojitve leta 1964.

Miha, ki si je dolga leta želel postati lovec, je bil leta 1946 eden izmed pobudnikov za ustanovitev LD Pišce, ki so jo ustanovili še istega leta. Postal je njen prvi tajnik in to dolžnost opravljal do leta 1948. Leta 1948

Miha Ogorevc

in 1949 je bil član LD Poljane, od leta 1950 pa spet član naše družine. Od leta 1951 do 1984 je bil član upravnega odbora in nekaj mandatov tudi nadzornega odbora, z raznimi funkcijami (1951–54 in 1961–64 blagajnik družine, 1968–77 predsednik disciplinskega razsodišča in predsednik NO). Ves čas si je zelo prizadeval za splošni napredek LD, gojitev divjadi, gradnjo lovskih naprav, za lovske pravičnost in tovarištvo. Precej je delal tudi pri zidavi lovskega doma. Lovski pevski zbor pogreša njegov zveneči tenor, ker zaradi bolezni v njem ne more več sodelovati.

Vsa leta po vojni je bil zelo aktiven družbenopolitični delavec. Za lovske zasluge in delo ga je LZ Slovenije odlikovala z znakom in redom III. stopnje za lovske zasluge, LD pa mu je dala več pisnih priznanj.

Našemu ustanovnemu članu želimo njegovi lovski tovariši še mnogo zdravih let in še veliko veselih lovskih srečanj!

Člani LD Pišce – A. M.

Lovski oprtnik

SLOVENSKI PUŠKARJI 10

Samouk iz Ptuja

Mojster Miha Meglič iz Domžal in njegov kolega Adolf Mikložič iz Maribora sta mi ob mojih obiskih kazala tricevko in bokarico, ki jima je nespreten »puškar« med bruniranjem na vroče »razlimal« cevi, potem pa jih ni znal ponovno združiti s spajkanjem.

Jubilanti

Mirko Lampe, ustanovni in častni član LD je 31. 10. lani praznoval svoj življenjski jubilej. Mirko se je rodil pred 90 leti (31. 10. 1898) v Črnem vrhu nad Idrijo. Kmalu po 1. svetovni vojni se je včlanil v Lovski klub. Po naravi je bil pustolovec, zato se je med obema vojnama selil iz države v državo in bil v vseh zahodno-evropskih državah. Leta 1942 se je vrnil domov, kjer so ga Italijani aretirali in odpeljali v internacijo. Po razpadu Italije se je vrnil v domači kraj in se vključil v enote IX. korpusa.

Po osvoboditvi je bil med ustanovnimi člani LD Črni vrh, ki se je kasneje preimenovala v LD Javornik. Bil je član nadzornega in upravnega odbora. Od leta 1955 do 1967 (12 let) je bil starešina naše LD. Primorskim lovcem je bil znan kot navdušen in odličen kinolog. Vedno je imel najmanj 2 psa, bila pa so leta, ko je pripeljal na brakado tudi po 4 goniče.

Za svoje delo v lovski organizaciji in kinologiji je dobil priznanje ZLD Nova Gorica in znak za zasluge LZ Slovenije. Ob praznovanju jubileja mu je starešina v lovski koči izročil posebno priznanje LD Javornik in simbolično darilo. Navdušeno smo nazdravili slavljenču in mu zapeli. Mirko se je zahvalil za priznanje in rekel, da je bolj kot priznanja vesel, da smo se ga spomnili lovski tovariši. Potem nam je povedal nekaj besed o delu v lovski organizaciji pred desetletji. Nato je (kot je navada na zadnjih pogonih) povedal nekaj veselih lovskih doživetij. Pripovedovanje dogodivščin, ki ga je občasno

Oba sta mi zatrjevala, da so bile cevi v rokah »mojstra« iz severovzhodne Slovenije, imena pa nista vedela ali ga nista hotela povedati.

Prijatelj **Rado Plohl**, poslovodja Mercatorjeve blagovnice na Ptuj in tajnik LD Sobotinci, mi je na vprašanje, ali ve za kakšnega puškarja – fušarja povedal, da ne. Na Ptuj da pozna le enega, ki pa je po njegovih ocenah odlični puškar in nikakršen fušar. Sem mu povedal zgodbo o »razlimanih« ceveh, pa je zatrdil, da to zagotovo ne more biti ptujski puškar **Franjo Ribič**. Ta da se dobro spozna na »rore« in tudi na brunuro. Prijatelj Rado ni imel nobenega razloga, da bi mi lagal! Ko sem stopil v delavnico Franja Ribiča na Trgu svobode 4 na Ptuj, je ravno pripravljali cev repetirke za bruniranje. Tudi njemu sem postavil isto vprašanje kot Plohl – ali kaj ve o »razlimanih« ceveh in ali se je to morda zgodilo njemu.

Njegova košata brada ni mogla skriti nasmeha ob glasnem »NE«. Dejal je, da je vesel, da sem prišel, škoda le, da ima v delu premalo pušk, da bi videl, s čim vse se ukvarja. Na vratih njegove delavnice piše, da ima obrt za izdelovanje manjših kovinskih predmetov in za popravilo lovskega in športnega orožja. Zato med lovci najbolj slovi po tem, da hitro popravi, zamenja ali izdelava kateri koli kovinski del za puško.

»Pred štirindvajsetimi leti sem postal lovec in lastnik prave puške. Po poklicu sem strojni ključavničar in obdelovanje kovin ter posameznih strojnih elementov mi ni bilo tuje. Tako sem svojo puško začel sam popravljati. Spominim se, da mi je počila udarna igla in ker na Ptuj ni bilo puškarja, v Ljubljano ali Maribor pa se mi tudi ni dalo, sem sam naredil novo. Tako se je začelo,« se spominja ptujski puškar Ribič. Sčasoma je začel popravljati tudi puške drugih lovcev, naučil se je izdelati potrebne dele za montažo daljnogleda kot tudi samo montažo, brunirati in še vse drugo, kar naj bi spadalo k puškarsstvu. Nekaj učenosti je pobral v delavnicah drugih puškarjev, predvsem v Avstriji, nekaj iz strokovne literature, nekaj pa je dala sama praksa.

Pet let je bil popoldanski obrtnik – puškar, zdaj pa že nekaj let redno opravlja puškarsko obrt. V prvih treh mesecih letošnjega leta je prevzel v delo 45 pušk, ob mojem obisku, zadnji dan marca,

Ptujski puškar Franjo Ribič

Foto A. Dvoršak

jih je imel v delavnici le še devet. Čakalna doba pri njem navadno ni daljša od dveh mesecev. Je tudi nekoliko cenejši kot večina drugih slovenskih puškarjev. Montaža daljnogleda z ustreznimi deli (suhl) in nastrelitvijo je tiste dni pri njem stala milijon dinarjev. Zaradi orientacije zapišimo, da je bilo to tedaj 200 DEM, medtem ko se je montaža pri večini drugih gibala med 250 do 300 DEM.

Franjo Ribič je povedal, da so tudi k njemu že prinesli »rore za zlotat«, ker so med postopkom bruniranja pač razpadli. Dejal je, da se z brunuro ukvarja kar precej nepoklicanih, ki je ne obvladajo in da zato »razlimane« puške niso redkost. Sam je moral na novo spojiti cevi tricevke, ki so mu jo prinesli iz Slovenskih Konjic, in »bikserice«, ki je prišla iz Majšperka.

Ko pa je bil objavljen članek o tem, kako neke v severovzhodni Sloveniji nekdo ne zna brunirati, so njegove stranke, ki so imele pri njem puške, hodile v delavnico, da vidijo, ali mojster »prav brunira«. Vse je potolažil in zadovoljne so bile z njegovim delom! Dejal mi je, da tudi njegov tovariš iz Murske Sobotice, Karel Dundek, ne ve, kdo je poškodoval tiste cevi, ki so se potem znašle v Domžalah in Mariboru.

Ob koncu pogovora je beseda stekla o tem, katerih popravil je največ. Franjo Ribič se kar ni mogel odločiti, moral je pogledati v knjigo. Kaže, da je največ montaž, brunur in popravil udarnih igel ter mehanizmov. Na vprašanje, kakšne puške imajo lovci v njegovih krajih, pa je odgovoril, da je v Halozah največ kombiniranih dvocev, v ravnskem delu pa največ šibrenic, medtem ko imajo lovci za lov na divje

prašiče in srnjake repetirke še posebej. Ne nazadnje velja omeniti, da je Franjo Ribič mojster za izdelavo novih kovinskih delov. Naredi prav vse, od spiralne do ploščate vzmeti, udarne igle ali katerega drugega dela, ki ga v trgovinah ni.

Andrej Dvoršak

Zlati ris lovca Roberta

Lovci na Notranjskem so prepričani, da je v njihovih loviščih vedno manj srnjadi in jelenjadi zaradi risov, ki so se tu tako vživeli v okolje, da je kaj. Pravijo, da je vsako leto videti več košut brez naraščaja, ki ga menda, ob vedno večjem pomanjkanju srnjadi, upleni ris.

Te trditve so pač trditve, ki za zdaj še nimajo čvrste opore in so bolj ugibanje kot kaj drugega. Res pa je, da uplenitve risov na Notranjskem niso nobena redkost več. Tako je risa ustrelil tudi

Robert Ule, in sicer 20. novembra 1988 na skupnem lovu nad Karlovico, kjer njegova LD Cerknica vsako leto organizira kakšen pogon.

S svojo spriengljodovko kal .30-06 je uplenil risjega samca, ki je tehtal kar 27 kilogramov. Menda je to doslej največji ris, rojen in uplenjen na našem ozemlju po naselitvi. Že prvo točkovanje je pokazalo, da si trofeja (kožuh) zasluži zlato medaljo. Na fotografiji je srečni lovec Robert ob prekrasnem kožuhi, ki je bil kot posebna zanimivost razstavljen tudi na gradu Snežnik.

Janko Novak

Intihar – mojster za lovske nože

Srbi imajo odlični pregovor, ki pove, katero »orodje« mora človek vedno vzeti na svatbo. Brez tega »orodja« se na svatbo ne hodi, na lov pa ne brez noža! Seveda pa lovski nož ne more biti vsak navaden pipec. Lovski nož je nekaj posebnega!

Pravi lovski nož se odlikuje predvsem po tem, da je lepo izdelan, da je oplatničen z roževino ali vsaj s posebnim, eksotičnim, lesom, da je oster kot britev in da se dolgo »ne izgubi«. K temu moramo pristaviti še nekaj popolnoma tehničnih izrazov, kajti ni vsak nož za vse. Z jelenarjem (jelenec) – tako pravijo velikemu nožu, ki ima težišče proti konici – so lovci nekoč med drugim jelenom rezali tudi kite na nogah. Drugi, »niker«, je bil za »nikanje« – smrtni vbod divjadi v vrat (med 1. in 2. vratnim vretencem), da ji je lovec skrajšal muke. Tretji je spet bolj priročen za izkoževanje,

Robert Ule pred risovim kožuhi

Foto J. Novak

Šest Intiharjevih nožev zadnje serije. Drugi z leve je originalni puma, ki ga je Intihar pred leti kupil v Avstriji.

Foto: A. Dvoršak

vsi pa za »postavljanje« pred zeleno bratovščino.

Rad bi poznal lovca, ki ima en sam nož... No, enega ima za delo, drugih pet pa za v predal in za parado. V času, ko so postale puške predrage, da bi jih človek menjaval in dokupoval vsako sezono, so se naše strasti obrnile drugam, denimo k nožem, prastaremu orodju, tako primernemu za potešitev vseh želja in potreb.

V naših trgovinah izbira nožev ni kaj prida. V tujini so dragi. V zadnjem letnem katalogu znane nemške verige lovskih trgovin je cena jelenarja in »nikerja« svetovno znane firme Puma natanko 659,50 DEM. Pokojni Jože Skuppek mi je podobna noža naredil za 70 DEM! Sicer pa se gibljejo cene preklepnih nožev med 44 DEM – ta je približno enako kakovosten, kot so bili kitajski noži, ki so jih prodajali pri nas – do 499 DEM za Puma »four star«, ki je nadvse primeren za zbiralce, za v hosto ga je že kar škoda. Na srečo pa nam ni treba hoditi v tujino. Zares odlične mojstre, ki znajo narediti dober nož, imamo tudi doma, v Kočevju, Kamniku pod Krimom in še kje. To so ljubitelji, ki nože delajo za lastno veselje in v veselje svojih tovarišev lovcev.

V LD Tomišelj vidiš na skupnih lovih lovce, ki imajo na las podobne nože oblike bowie, kot se pravi takšnim, ki imajo konico nekoliko sedlasto oziroma lokasto zbrušeno. Ime so dobili po majorju Bowieju, ki je s tovariši izgubil življenje v bitki za Alamo,

in je nosil strašansko velik nož. Drugi spet pravijo, da izhaja ime iz lokaste oblike bow (angl. po naše lok). Kakor koli že, podobni so si kot jajce jajcu, vsi pa zelo spominjajo na nož tovarne Puma, ki ga pogosto srečamo v katalogih, kot »nož za pravega in poklicnega lovca« in temu primerna je tudi cena.

Razlika med noži, ki sem jih omenil, in tistimi iz kataloga je le ta, da prve dela mojster **Anton Intihar** iz Kamnika pod Krimom, sicer zaposlen kot strojni ključavničar v tovarni Lek.

Ob obisku na njegovem domu, okrašenem z lovskimi trofejami, je povedal, da je pred devetimi leti v Avstriji kupoval nož. Kakšnih dvajset lovskih nožev mu je prodajalec zložil na pult, da so ubogemu Tonetu skoraj oči skočile iz jamic, ko jih je gledal in preskušal ter se odločal, katerega naj vzame. Naposled se je odločil za enega iz široke palete tovarne Puma. Ta ga še danes spremlja na vseh poteh v gozd. Ker pa je Tone mojster za kovino, je poskusil podoben nož izdelati tudi sam. Že prvi se mu je posrečil (na sliki zgoraj – vodoravno), a se mu je kasneje zlomila klina, ki je tako zdaj približno enako dolga – celo malce krajša – kot ročaj.

Prvemu poskusu je sledil drugi, tretji in danes ima mojster Intihar za seboj že lepo serijo nožev, ki so večinoma enake oblike. Med delom je ugotovil, da lahko na njih naredi nekaj izboljšav oziroma invencij, ki so pomembne za prijem in trdnost. Te so pred-

vsem na ščitniku za rezilom, po katerem se njegovi noži že na daleč razlikujejo od drugih, podobnih.

Druga značilnost njegovih nožev je ročaj. Navadno uporablja jelenov rog, redkeje volovskega. Pri tem skrbno pazi, da je ročaj kolikor toliko ergonomsko oblikovan, se pravi, da dobro leži v dlani. Vsak nož izdeluje dneve in dneve, ga oblikuje, pili, lošči in na koncu zbrusi, da je oster kot britev. Zato se od svojih nožev tudi težko loči in jih še težje prodaja. A ne pod ceno!

Vsi Intiharjevi noži so narejeni iz posebnega, nerjavečega jekla. Ker me je zanimalo, kako trdno je, sem dal zmeriti trdoto rezil Intiharjevih nožev, originalnega noža puma, ki ga je Intihar kupil pred leti, in kuhinjskega noža solingen, ki ga uporablja moja tašča za rezanje salame. Tehnolog, ki je opravil meritve, je dobil naslednje rezultate: najtrši je bil nož iz Pume, ki je imel trdoto 58 HRC (»rokvelov«), na drugem mestu je bil s trdoto 54 HRC Intiharjev nož in na zadnjem taščin kuhinjski solingen za rezanje salame, katerega trdota je znašala 38 HRC. Ker pa že ravno pišemo o Intiharju, zapišimo še, da razen nožev tu in tam izdela še kakšno serijo roženih gumbov in pa vabila za lisico in srnjaka. Tako so vsaj njegovi lovski prijatelji malce bolje preskrbljeni z »lovsko galanterijo«, katere ponudba je v naših trgovinah tako salamensko skopa.

Andrej Dvoršak

Je puškarska skrivnost razkrita?

Ker teče že tretji mesec od objave mojega članka o Puškarskih skrivnostih v Lovcu, št. 1, menim, da nam puškar Ivan Levstek iz Ribnice ne bo razkril skrivnosti, kako odstraniti napako pri novi puški, ki trosi.

Nisem še prav odložil Lovca št. 1, v katerem je bil članek objavljen, ko me je po telefonu poklical Bruno Utenkar, nekdanji avtoprevoznik, zdaj pa gostilničar v Gabrovki, in mi dejal, da napake pri cevi, ki trosijo, normalizira in s tem odstranjuje notranje napetosti, Tiki-Taki. Ko sem ga vprašal, kdo je Tiki-Taki, mi je odgovoril, da je to njihov puškar v Ribnici. Ko sem ga še vprašal, zakaj odstranjevati brunuro, mi je Utenkar odgovoril, da zato, da lahko opazuje barvo jeklene cevi pri gretju.

Utenkar pa ni bil edini, ki je to sporočil. Utenkarja sem si zapomnil, ko je bil nekajkrat na obisku pri kopitarju Kastelicu, kakšnih posebnih stikov z njim pa nisem imel. Možakarja sem si zapomnil po tem, da ga je kar nekaj skupaj. Postopek normaliziranja mi ni ravno neznan, vendar se nanj preprosto nisem spomnil, zato ga nisem opisal. Na normaliziranje cevi imam kar nekaj spominov.

Ko sem bral oceno znanega ocenjevalca lovskega orožja Gerharda Wirnsbergerja iz ZRN o kakovosti in ceni repetirke mistral 700 – v ZDA znane pod imenom

DROBEN NASVET – ZA DOBER POGLED

Dolžino rožičkov pri enoletnem srnjaku »gumbarju«, ki je ponavadi zelo pomembna (saj si lovec z odstrelom preveč »rogatega« gumbarja zaradi sankcij v družinskem poslovanju lahko prisluži prepoved odstrela srnjaka za drugo leto), je mogoče dokaj natančno oceniti glede na velikost srnjakovega očesa. Primerjava z dolžino uhljev ni zanesljiva, ker so rožički pogosto krivi, pa tudi uhljev srnjaček (skoraj) nikoli nima pri miru oz. vzporedno ali v isti višini z rogovi (rogovjem)! Meja med »A« in »B« lanščakom (glede na roge) v posameznih LD najpogostejše znaša med 12 in 16 cm skupne dolžine, tj. povprečno po 6–8 cm (nekateri celo 10). To se sliši veliko, ko pa po strelu s tesnobo v srcu pridemo do plena, pogosto ugotovimo, kako strašno malo je 8 cm, ker se zgodi, da pozabimo, da je približno še en (1) cm rogov skrit v dlaki na glavi – in že smo »zaslužili« prepoved. Ne bo pa nas »neslo«, če primerjamo dolžino šil s srnjakovim očesom. Če (pravilno) ocenimo dolžino šil na največ do dvainpolkratno širino očesa, se ne bomo uštel. Višina očesa znaša namreč (odvisno od telesne velikosti živali) 1,6–2,2 cm, torej je dvainpolkratna dolžina približno 5 cm. Tej moramo prišteti še 1 cm, skrit v dlaki, 2 cm pa si kot dajalec nasveta pridržujem za rezervo, da me ne bi kateri od mož v zelenem obtoževal, ker sem mu dal slab oziroma napačen nasvet.

Pa dober pogled in ravne cevi!

Jože Perko

golden eagle ali zlati orel, ki jo po ameriški licenci izdeluje Kodessa Co. Ltd. Iwade-Sodo, Tichy City na Japonskem, sem se odločil, da jo kupim.

Leta 1979 sem pri firmi Kettner na Dunaju to puško tudi izbral. Puška je bila izdelana za mednarodni trg in pri njej je bilo videti idejo in koncept puške mauzer repetirke. Pri nakupu sem upošteval ceno (takratnih 7000 avstrijskih šilingov), kar je bila cena spodnjega srednjega razreda, po kakovosti pa je bilo puško mogoče uvrstiti na začetek najvišjega cenovnega razreda, ki je takrat za serijsko izdelane puške znašal od 2200 do 2500 DM. Pri tem naj omenim, da je bil površinski fini vrhunski. Repetirka mistral v kalibru .300 W. M. je imela odličen zaklep, izredno gladko tekoč in spoliran v majhnih krogih. Vsa kopita te znamke so bila izdelana v obliki Monte Carlo in brez izjeme izbrana iz posebnega orehovega koreninika, ki se navadno uporablja za vrhunske puške. Imela je izrazit cesarski pištolski ročaj. Zaklep je imel pet zapornih bradavic, ki so se v nasprotju z vsemi repetirkami mauzer zajedale v zadnji del polmera ohišja. Cev je imela Williamsov vizir in tunel, bila je hladno kovana, izdelana pa v Luettichu. Varovalka je bila na vratu, naprožilo pa sistema Canjar Trigger. Celoten vtis puške bi se lahko imenoval razanten.

Testna kartica je imela 3-centimetrovski raztros. Ko pa sem puško preskušal doma, tega rezultata nisem nikoli dosegel. Dogažale pa so se čudne stvari. Tretji, četrti ali peti strel mi je vedno odneslo za 20 ali 30 cm v kateri koli smeri od središča tarče. Puško sem med streli hladil tudi po pol ure, vendar je bil rezultat vedno enak. Preskušal sem jo dan za dnem in porabil kakšnih 200 nabojev, dokler se tega nisem naveličal in puško na Dunaju reklamiral.

Ko sem prišel po puško, mi je puškarski mojster in poslovođa v trgovini dejal, da so vse pregledali, cev presvetili, napravili odtis cevi v svincu, izdelali model ležišča naboja in pregledali kopito ter druge stvari. Našli niso nič posebnega in puška bi morala biti zdaj v redu. Tako sem se s puškarnjem odpravil v betonski kanal na preskušanje.

Prvi trije streli so bili v redu, vendar sem zahteval še dodatne. Tudi četrti je bil dober, petega pa je odneslo za več deset centimetrov v desno.

Ko sem tarčo pokazal poslovođji, mi je dejal, naj si izberem drugo puško, katero koli in če bo dražja, mi bodo dali poseben popust. Puško, ki sem jo reklamiral, pa bi morali normalizirati, vendar tega ne bodo delali, ker je to stvar proizvajalca.

Ko sem ga vprašal, kaj pomeni normaliziranje, mi je to tudi razložil.

Strojni priročnik Bojana Krauta o normalizaciji pravi naslednje: Neenako ohlajevanje, obdelava z rezanjem, hladno gnetenje, kovanje, valjanje, vlečenje itd. povzročajo v predmetih napetost. Zaradi teh se predmeti pri gretju zvijajo vse do temperatur, pri katerih se meja plastičnosti materiala znižuje pod notranjo napetost (osvobodene napetosti povzročajo plastične deformacije). To je v večini primerov nezaželeno. Notranje napetosti v jeklu odstranjujemo z žarenjem pri približno 500 (ali 600)°C in potem predmet počasi ohlajujemo.

Če bi tov. Levstek imel peč, v kateri je mogoče temperaturo uravnavati, pa tudi dovolj velika bi morala biti, bi odstranjevanje brunure odpadlo, ker pa tega nima, je treba brunuro odstraniti, da lahko opazuje barvo materiala pri gretju.

Temperature, ki so potrebne za normaliziranje, pa dosežemo z gorilnikom, acetilenom in kisikom, z butanom in kisikom pa tudi z bencinsko svetilko.

Menim, da je s tem skrivnost razkrita, pozna pa jo tudi kar precej puškarnjev in drugih delavcev kovinske stroke.

Puška mistral, model 700, pa se po moji reklamaciji ni več pojavila v prodaji.

Valter Dvoršek

Zadnji pogon na križišču lovskih stez

Pustov mlin je gostilna, ki ni kar tako. Stoji v dolini, ki pelje od Šmartnega pri Litiji proti hribom, onkraj katerih se svet prevesi na radeško stran. Vmes so številne poti in lovske steze, ki se praviloma vsaj enkrat na leto vse srečajo v Pustovem mlinu. V tej gostilni je zadnji pogon po skupnem lovu štirih lovskih družin, kajti prav tu se tudi stikajo meje revirjev lovskih družin Šmartno, Litija, Polšnik in Gabrovka.

Na tem vsakoletnem skupnem pogonu se zbere od 120 do 150 lovcev, ki nato posedijo v gostilni svojega lovškega tovariša **Milana Povšeta**. Štiriinštiridesetletni

Milan Povše z nenavadno trofejo: rogovje srnjaka – šesteraka, vendar je rogovje zelo zakrnelo, miniaturno

Foto Marjan Ciglič

Milan je lovec 15 let. Prej je bil član LD Polšnik, zdaj pa LD Šmartno, v kateri je tudi predsednik disciplinske komisije.

»V zadnjih dveh, treh letih sem se specializiral za lov na lisice,« pripoveduje gostilničar, lovec in ribič Milan. »Bližnje mrhovišče redno zalagam, zlasti z odpadki od kolin. Ugotovil sem, da imajo mlade lisice najraje svežo svinjsko kožo. Narezani kosi kar čez noč izginejo.«

V minuli zimi je Milan Povše uplenil osem lisic, kajti steklina se sem še ni razširila. Lani je ustrelil lisičko, nekakšnega albina; imela je pepelnato belo dlako. Če ne bi imela značilnega repa, smrkca in tačk, bi njeno kožo zlahka zamenjal za kožo domačega kunca takšne barve. »Tri leta sem intenzivno krmil, šele zadnji dve leti sem prijel za puško,« pove Milan. Lovca se včasih drži tudi smola; lani je čakal prašiče ob njivi, ki je bila že napol opustošena. Mrak je bil in pod Milanovo kroglo je padla vodeča svinja; na njivo je prišla brez mladičev in postala žrtev

pomote. Zanimivo pa je, da je potem njene mladiče prevzela druga divja svinja. Lovci so jo še dolgo po tistem opazovali, ko je vodila mladiče različnih starosti. Milan pa je kupil koruzo, ki so jo potem krmili tem (in seveda tudi drugim) prašičem.

V hoste lovskih družin, katerih lovske steze se križajo in stikajo v Pustovem mlinu, kdaj pa kdaj zaide tudi medved. Pred tremi leti je tamkaj padel približno stotokilogramski kosmatinec.

Najbližji sosed je od Pustovega mlina oddaljen kakšna dva kilometra. Precej na samem je gostilna in Milan je poskrbel, da je čim bolj samostojen. Na potoku Reka je zgradil majhno elektrarno, tako da ima svoj tok. Zadaj za gostilniškim vrtom je bazen s postrvmi. Tako na zadnjih pogonih v Pustovem mlinu niso samo divjačinske, ampak tudi ribje specialitete...

France Stele

V spomin

Dvajsetega novembra 1988 je umrl **Jaka Torkar**, eden najbolj priljubljenih članov Lovske družine Bled, star 70 let.

S smrtjo Jake je LD izgubila lovca, prijatelja in lovskega tovariša, dolgoletnega sodelavca in neumornega strokovnega delavca, ki je z vrsto strokovnih in informativnih nasvetov desetletja seznanjal širšo javnost in dajal vso pomoč lovskemu naraščanju.

Rodil se je 3. 7. 1919 na Višelnici pri Zg. Gorjah. Po končani šoli se je zaposlil v železarni na Jesenicah.

Leta 1943 se je priključil partizanom in se junaško bojeval do osvoboditve. V tem bojevanju je prehodil pot od borca do komandirja.

V lovstvu bo njegovo ime zagotovo zapisano na vidnem mestu.

Leta 1946 je bil Jaka med ustanovnimi člani takratne LD Gorje, ki se je pozneje priključila LD Bled. Kot prvi tajnik družine je napisal pravila LD, saj je vedel, da brez njih ni mogoče uspešno gospodariti. Od leta 1948 do 1958 je bil član UO LD Bled. Leta 1952 je opravil lovski izpit. Od leta 1960 do 1963 je bil tajnik LD, od leta 1963 do 1969 pa starešina LD. Vsa leta je bil tudi mentor lovskim pripravnikom.

Za zasluge v lovstvu je dobil znak za lovske zasluge in red za lovske zasluge III. ter II. stopnje, priznanje LD Bled, plaketo LD Bled in plaketo ZLD Gorenjske. Priznanja so mu bila spodbuda za nadaljnje delo, ki ga je opravljal vse do težke bolezni.

Jaka Torkar

Lojze Basaj

Njegovi posmrtni ostanki počivajo v slovenski zemlji, v okolju, ki ga je tolikokrat prehodil na svojih lovskih poteh. Sprehodi v naravo so mu pomenili najlepši del življenja.

Ko smo se na blejskem pokopališču poslovili od njega, je odtrobil lovski rog, odjeknili so streli in zelene vejice v slovo so pokrile žaro. Naj ti bo lahka slovenska zemlja!

Člani LD Bled – M. K.

Prav na dan letošnjega občnega zbora LD Selca nad Škofjo Loko je 11. 3. 1989 za vedno zapustil lovske vrste naš prvi starešina in dolgoletni gospodar **Lojze Basaj** (rojen 1. 6. 1910). Takoj po osvoboditvi, potem ko se je vrnil iz enot IX. korpusa NOV in POJ za Gorenjsko, je že septembra 1945 s še štirimi odborniki prevzel nalogo na novo postaviti lovsko organizacijo v srednjem delu Selške doline. Ob ustanovnem datumu 21. juliju 1946 je bil izvoljen za prvega starešino LD Selca; to funkcijo je opravljal do 1948 in nato še v letih 1950–1952, kar 15 let, od 1955 do 1969, pa je bil gospodar LD Selca. Prejel je tudi več lovskih in kinoloških odlikovanj.

Z Lojzetom Basajem je odšel eden zadnjih pravih starih lovskih originalov – tistih, ki so nam mlajšim pomenili pristno povezavo s prvobitnimi lovskimi običaji. Bil je daleč naokoli znan izdelovalec gamskih čopov, izvrstnih piščalk za jerebe in raznovrstnih pasti ter poznavalec drugih lovskih veščin, ki jih sodobni lovci povečini ne obvladamo več.

Tudi zato ga bomo pogrešali člani LD Selca.

Lovci LD Selca – B. M.

Dušan Rudež nas je po krajši in težki bolezni zapustil 18. 11. 1988. Od njega smo se na črniškem pokopališču poslovili lovski tovariši LD Čaven, številni lovci sosednjih LD, prijatelji, znanci in sovaščani.

Dušan se je rodil 17. 5. 1920 v Gorjanskem na Krasu, v številni družini malega obrtnika – trgovca. Mladost je preživel pod zatiralsko fašistično oblastjo. Že kot 14-letni fant je odšel v Trst, kjer se je izučil trgovskega poklica. Kmalu po končanem uku je moral v italijansko vojsko. Leta 1943 je kot zaveden Slovenec stopil v partizane. Deloval je predvsem na področju Krasa in Vipavske doline. Bil je večkrat odlikovan. Po vojni se je vključil v obnovo porušene domovine in prevzel male pomembne funkcije v DPO in vodilna delovna mesta v DO ter nesebično deloval tudi po upokojitvi – predvsem v krajevni skupnosti. Tudi za tovrstno dejavnost je bil večkrat pohvaljen in odlikovan.

V lovstvo se je vključil že takoj po vojni v Sežani. Leta 1960 se je preselil v Ajdovščino, kasneje pa v Črniče. Tako je leta 1960 stopil v LD Čaven, kjer je opravljal najrazličnejše funkcije in bil med drugim starešina (od leta 1972 do 1976), član NO (od 1970 do 1972) in predsednik disciplinskega razsodišča (od 1968 do 1970 in od 1986 do 1988). Bil je velik prijatelj in vzgojitelj mladih lovcev. Prizadeval si je, da bi mladim lovcem poleg strokovnega znanja vcepil ljubezen do narave in lovsko poštenost, spoštovanje lovskih šeg in navad ter tovarištva. Bil je ljubitelj nemških kratkodlakih pičkarjev, s katerimi je sodeloval na raznih kinoloških prireditvah in dosegal odlične rezultate.

Vsa leta je bil za LD dopisnik v reviji Lovec in objavljale članke o

Dušan Rudež

Rudi Bregar

delovanju v LD Čaven. Bil je aktiven pri organizaciji raznih prireditev in lovskih pogrebov – predvsem kot govornik.

Zaradi slabega zdravja je bil zadnja leta častni član naše LD. Za svoje delovanje v lovstvu ga je odlikovala ZLD Gorica, LZS pa mu je podelila znak za lovske zasluge.

Njegove besede in šegav nastop so za vedno zamrli, nam, lovcem, pa bo ostal v lepem spominu.

Žalostinke godbe, pevskega zbora, lovski rog in poki iz pušk lovskih tovarišev ter smrekove vejice na njegovem preranem grobu so bile Dušanu v poslednje slovo.

Lovci LD Čaven

Rudi Bregar, predsednik in zasluzni člani LD Dobovec, nas je po daljši in težki bolezni zapustil 11. 12. 1988.

Globoko prizadeti smo ga lovci, njegovi tovariši, pospremili na zadnji poti na pokopališče v Trbovljah. Od njega smo se poslovili z vsemi lovskimi častmi. Rodil se je 17. 4. 1921 v Trbovljah v rudarski družini, v kateri ni bilo nikoli dovolj kruha.

Za trgovskega pomočnika se je izučil v Trbovljah pri trgovcu Dragu Radeju, ki je bil pred vojno lovec in zakupnik lovišča Kum (Lovsko društvo Kum) in je Rudija rad jemal s seboj na lov. Med okupacijo je sodeloval v NOB. Po osvoboditvi se je kot trgovski pomočnik zaposlil v trgovini, nato pa v Strojni tovarni Trbovlje, kjer se je kot šef nabave tudi upokojil.

Član lovske organizacije je postal leta 1953 in vsa leta aktivno sodeloval v upravnih telesih LD, pri delu in nadzoru lolišča, pri krmljenju in gojitvi divjadi.

Več let (od 1955–1975) je bil član UO oziroma IO LD. Od leta 1963 do 1966 je bil član gradbenega odbora za zidavo lovske koče in eden najprizadenejših članov pri zidavi in opremljanju lovske koče. Pet let (od 1966–1971) je bil tudi njen upravnik, štiri leta (od 1976–1980) predsednik disciplinskega razsodišča, eno leto (1965–1966) pa blagajnik Zveze lovskih druženj Trbovlje. Od leta 1986 do prežgodnje smrti je bil predsednik (starešina) LD Dobovec.

Aktiven je bil tudi na področju strelstva, pri strelskih tekmovanjih in pri drugih lovskih prireditvah.

Zavzemal se je za ohranitev lovske običaje in navad.

Ves svoj prosti čas je v glavnem posvečal lovske organizaciji, delu v lovišču, lovskim napravam, nadzoru in gojitvi divjadi, za kar ga je Lovska zveza Slovenije odlikovala z znakom za lovske zasluge in redom III. stopnje.

Z Rudijem smo izgubili dobrega in predanega lovca in cenjenega tovariša.

Hvaležni smo mu za vse, kar je naredil za našo LD. Njegova lovska privrženost in pripadnost lovu nam bo ostala za vzor in v trajen spomin!

Lovci LD Dobovec – L. T.

iz lovske vrste so odšli za vedno tudi:

Alojz Bogataj, LD Dole/Ildria, * 28. 5. 1921, † 20. 4. 1989.

Albin Terbičan, LD Tabor-Erzelj, * 17. 2. 1927, † 28. 11. 1988.

Alojz Pokorny, LD Puščava, * 18. 6. 1904, † 17. 2. 1989.

Jakob Švajger, LD Puščava, * 27. 4. 1901, † 22. 4. 1989.

Alojz Postružnik, LD Radvanje, * 30. 4. 1943, † 26. 3. 1989.

Janez Turk, LD Planina, * 13. 12. 1903, † 23. 9. 1988.

Miran Lebe, LD Radvanje, * 9. 4. 1934, † 10. 2. 1987.

Alojz Klančar, LD Planina, * 3. 9. 1907, † 17. 8. 1987.

Alojz Trpin, LD Železniki, * 21. 6. 1912, † 22. 2. 1989.

Štefan Podlesek, LD Mlajtinci, * 16. 7. 1948, † 3. 8. 1988.

Jože Vončina, LD Čepovan, * 5. 3. 1935, † 25. 3. 1989.

Viktor Troha, LD Babno polje, * 21. 7. 1939, † 27. 3. 1989.

Umrli časten spomin!

Lovska kinologija

Veliki münsterlandec v ČSSR

V češkem kljubu rejcev dolgoletnih ptičarjev je v zadnjem desetletju spet oživila zreja in lovska uporaba velikega münsterlandca (slika spodaj). Glede delovnih in vedenjskih lastnosti je to izreden ptičar, ki ga lovci zelo hvalijo, čeprav ga mnogi manj informirani lovci še vedno nepravilno predstavljajo. Strokovne podatke o tem psu nam je dal inž. Otakar Šramek.

Veliki münsterlandec je izreden prinašalec in ima izvrsten nos, je oster na plenilce in uporaben tudi pri lovu na divje prašiče. Na krvnem sledu je vztrajen in ima zasnovano za oblažanje najdene velike divjadi. Je inteligenčen in dobro vodljiv ptičar. Tudi stojo ima trdno. Dober vodnik ga praviloma zlahka izšola.

Veliki münsterlandec je odličen za delo v gozdu in v vodi, zato pri teh psih navadno sploh ni treba razvijati strasti za delo. Če pa želimo pri delu s psom ob vodi uživati, ga moramo dosledno naučiti poslušnosti in res pravičnega prinašanja na suhem. Pri delu po krvnem sledu se ta pes odlikuje po tem, da sled čvrsto drži. Pravilno šolanje in občasno ponavljanje tudi pri tem ptičarju vodita do uspeha. Kadar ga »odložimo«, tudi varuje predmete in pozorno spremlja lovca.

Pes te pasme ima lep glas in naravno zasnovano, da se oglasi, če to želimo. Je vztrajen tudi v slabem vremenu, v grmovju in trnju. Pri poljskem delu ne zadržuje za nobeno drugo pasmo kontinentalnih ptičarjev. Pri hiši

je odličen čuvaj, do članov družine pa je nežen in zvest.

Veliki münsterlandec je vedno črno-bele barve, s temnimi, dobro zaprtimi in velikimi očmi. Dlaka je dolga 3–5 cm in ne sme biti kodrasta ali sršča, na glavi pa mora biti kratka. Telo je oblikovano kvadratno, dolžina hrbta pa lahko preseže plečno višino največ za 2 cm. Standardna višina na vihru je za psa 60–65 cm, za psico pa 58 do 63 cm.

Na koncu naj dodamo, da očiček o slabi stoji (zaradi manjše vzdržljivosti pri lovu na poljske jerebice v začetku lovske sezone), ki ga je včasih slišati, danes nima nobene osnovne več; poljskih jerebic je namreč vedno manj, lovska sezona nanje se začne pozneje (ponekod so celo zaščitene), dolgoletne pasme pa so tudi že dokazale, da marsikdaj že presegajo kratkodlake in ostrodlake ptičarje. Z vzdrževanjem dolge dlake ni večjih težav. Dolga dlaka je pravzaprav tudi dobra zaščita pred komarji poleti in pred mrazom pozimi. Pri današnjem načinu lova, ko postaja vse bolj pomembno delo psa po strelu, ima prav veliki münsterlandec veliko prednost pred drugimi pasmami ptičarjev. Vedno je pripravljen za prinašanje uplenjene divjadi, čvrsto sledenje in za delo v vodi (vzdržljivost).

Zoran Timarac

PREDVIDENA LEGLA LOVSKIH PSOV

Kratkodlaki istrski goniči (JR Gki):

o: 5/II, m: 5/II, leglo 2. 7. Rejec Štefan Kržišnik, Puštal 85, 64220 Škofja Loka.

Resasti istrski goniči (JR Gri):

o: 5/II, m: 5/II, leglo 24. 5. Rejec

Drago Mazij, Vodovodna pot 49, 61381 Rakek.

o: 5/I, m: 5/I, leglo 6. 4. Rejec Jernej Rakar, Žalna 2, 61290 Grosuplje.

Westfalski brak-jazbečarji (JR WBj):

o: 5/II, m: 5/I, leglo 18. 6. Rejec Alojz Eržen, Bukovica 19, 64227 Selca.

Brak jazbečarji (JR Bj):

o: 5/II, m: 4/II, leglo 19. 5. Rejec Oskar Jan ml., Žebnik 48, 61433 Radeče.

o: 5/II, m: 5/II, leglo 21. 4. Rejec Jože Antonič, Globočnikova 8, 66230 Potočje.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 4. 5. Rejec Anton Žužek, Jakičeva 1, 61315 Vel. Lašče.

o: 5/I, m: 5/I, leglo 10. 6. Rejec Franc Grajš, Klečec 32, 68360 Žužemberk.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 10. 5. Rejec Rok Podpečan, 64243 Brezje 17/a.

Bavarski barvarji (JR Bb):

o: 4/I, m: 5/II, leglo 22. 5. Rejec Janko Dolenc, Praprotno 22, 64227 Selca.

o: 4/II, m: 4/II, leglo 27. 5. Rejec Aldo Boškin, 65295 Branik 124.

o: 4/II, m: 5/III, leglo 2. 6. Rejec Aldo Boškin, 65295 Branik 124.

o: 4/II, m: 5/II, leglo 20. 6. Rejec Janez Ažman, Stara cesta 17, 64000 Kranj.

Lovski terierji (JR LT):

o: 5/II, m: 4/II, leglo 18. 6. Rejka Milena Ameršek, Žurkov dol 38, 68290 Senovo.

o: 4/I, m: 4/II, leglo 17. 6. Rejec Mirko Novak, 62365 Vuhred 73.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 25. 6. Rejec Mirko Novak, 62365 Vuhred 73.

o: 4/I, m: 4/I, leglo 6. 6. Rejec Štefan Jazbinšek, Šentvid 11 a, 63225 Planina.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 25. 5. Rejec Janez Gašperšič, Vrhovčeva 2, 68000 Novo Mesto.

o: 5/I, m: 5/I, leglo 24. 4. Rejec Jože Ivšič, Kurirska 15, 64000 Kranj.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 20. 5. Rejec Jože Kogelnik, Podklanec 5, 62370 Dravograd.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 10. 6. Rejec Jaka Logar, Gozdna pot 16, 62380 Slov. Gradec.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 9. 6. Rejec Jaka Logar, Gozdna pot 16, 62380 Slov. Gradec.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 4. 6. Rejec Branko Majcen, Florjan 278, 63325 Šoštanj.

Kratkodlaki jazbečarji (JR Jki):

o: 5/I, m: 4/II, leglo 13. 6. Rejec Anton Klepec, Ul. II. bataljona 6, 63230 Šentjur/Celje.

Resasti jazbečarji (JR Jri):

o: 5/I, m: 5/I, leglo 1. 5. Rejec Tomaž Burazer, Zadruga 7, 68340 Črnomelj.

o: 4/II, m: 5/II, leglo 30. 5. Rejec Ivan Pintar, Grajska vas 49, 63303 Gomilsko.

o: 4/II, m: 4/I, leglo 1. 6. Rejec Jože Drgan, VDV brigade 6, 61431 Dol/Hrastnik.

Špringer španjeli (JR ŠŠ):

o: 5/II, m: 4/II, leglo 24. 4. Rejec Stane Žabkar, Ul. talcev 1, 68311 Kostanjevica/Krka.

o: 4/I, m: 4/I, leglo 6. 4. Rejec Jože Zajšek, Seliškarjeva 16, 62250 Ptuj.

Nemški prepeličarji (JR Pr):

Rjavci:

o: 5/I, m: 3/II, leglo 13. 5. Rejec Drago Pavčnik, Log 3, 61430 Hrastnik.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 14. 6. Rejec

Ivan Lorgar, Korpule 22, 63240 Šmarje pri Jelšah.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 10. 6. Rejec Bruno Rojac, Gažon 63 a, 66274 Šmarje.

o: 5/I, m: 4/II, leglo 21. 5. Rejec Franc Mastnak, Trnovec 7, 63230 Šentjur.

Serči:

o: 1/II, m: 1/II, leglo 6. 6. Rejec Božo Suhadolnik, Paplerjeva 7, 61353 Borovnica.

Nemški kratkodlaki ptičarji (JR Pki):

o: 4/II, m: 4/III, leglo 5. 6. Rejec Romeo Debernardi, Parecag 123, 66333 Sečovelje.

o: 5/II, m: 3/II, leglo 4. 6. Rejec Franc Vrtnjak, Hrastje Mota 75, 69252 Radenci.

o: 5/I, m: 3/III, leglo 27. 5. Rejec Karel Bandar, 62205 Starše 87.

o: 5/I, m: 5/II, leglo 17. 6. Rejec Rudolf Toplak, Kapca 108/a, 69220 Lendava.

o: 4/I, m: 5/I, leglo 19. 5. Rejec Mile Budič, Nadgoriških borcev 43, 61000 Ljubljana.

o: 5/II, m: 4/II, leglo 15. 4. Rejec

Jožef Firbas, Marjeta 102, 62205 Starše.

o: 4/II, m: 5/II, leglo 23. 4. Rejec Jože Fleischhacher, Kozjak 6, 62211 Pesnica.

o: 5/II, m: 3/II, leglo 2. 5. Rejec Viktor Bogdan, Hotiza 4, 69220 Lendava.

o: 4/I, m: 4/I, leglo 28. 4. Rejec Peter Trampuž, Temnica 32, 65296 Kostanjevica/Kras.

o: 4/I, m: 5/III, leglo 18. 5. Rejec Mitja Kersnik, Lukovica n.h., 61225 Lukovica.

o: 5/II, m: 4/II, leglo 11. 5. Rejec Bogdan Kaloh, Celestrina 23, 62000 Maribor.

o: 5/II, m: 4/II, leglo 2. 4. Rejec Radomir Đukič, Gaberje 16A, 69220 Lendava.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 28. 4. Rejec Ivan Butala, Podzemlje 23, 68332 Gradac.

o: 4/I ŠPP, m: 5/III, leglo 18. 5. Rejec Mitja Kersnik, Lukovica, n.h., 61225 Lukovica.

Nemški ostrodlaki ptičarji (JR Pos):

o: 5/I, m: 3/III, leglo 10. 6. Rejec Andrej Zorman, Vrhovci c. X/24, 61111 Ljubljana.

o: 5/I, m: 4/I, leglo 2. 6. Rejec Franc Kosi, Narcisna 16, 69241 Veržej.

o: 4/I, m: 4/I, leglo 6. 6. Rejec Franc Feuš, Fr. Kovačiča 4, 69240 Ljutomer.

o: 5/II, m: 1/I, leglo 28. 4. Rejec Franc Kosi, Narcisna 16, 69241 Veržej.

o: 5/I, m: 5/I, leglo 2. 5. Rejec Vlado Bogdanovič, C. Jerin 1, 63220 Štore.

o: 3/II, m: 5/I, leglo 28. 5. Rejec Anton Luknjar, Logarovi 28, 69242 Križevci.

o: 5/III, m: 5/II, leglo 1. 6. Rejec Janez Juvančič, Zavetiška 4, 61000 Ljubljana

o: 4/III, m: 5/III, leglo 10. 4. Rejec Andrej Oštrbenk, Čatež – Rimska 35, 68250 Brežice.

Epagneul bretoni (JR Eb):

o: 4/III, m: 4/III, leglo 5. 6. Rejec Matija Jež, Gradišče 27, 65271 Vipava.

o: 4/III, m: 5/III, leglo 4. 3. Rejec Srečko Godnič, Erjavčeva 21, 66000 Koper.

Kinološka zveza Slovenije

Mali oglasi

Ugodno prodam kdl. istrskega goniča, starega 3,5 leta. Pes je plemenjak. Jože Opalk, Zabukovje 7, 68274 Raka. Tel. (068) 75 559.

Prodam odlične montažne dele za zasučno (švenk) montažo – za vse kalibre karabink CZ (posebej za kalibre .223). Montirate jih lahko sami. Informacije po tel.: (063) 26 880.

Prodam češko bokarico, kal. 12/7 × 57 R, z menjalnimi cevmi 12/12. Po dogovoru vzamem na račun tudi šibrenico kal. 12. Ivan Brožič, Ulica 7. maja 14, 66250 Ilirska Bistrica. Tel.: (067) 85 010; int. 424 425, dopoldne.

Prodam naslednje lovske puške: wetherby, kal. 300, s strelnim daljnogledom (variabel) in 100 nabojev; kal. 9,3 R–16 »biksari-co« in 40 nabojev; magnum, kal. .22 Anschütz, s strelnim daljnogledom swarovski in več nabojev; trap puško super brno 12/12 (80 cm dolge cevi). Vse puške so skoraj nove. Jože Zakrajšek, Dol 83, 61353 Borovnica. Tel.: (061) 746 480.

Prodam češko bokarico ZH 304, kal. 7 × 57 R/16, in menjalne cevi kal. 16/16. Marijan Paljč, Vipavska 17, 65270 Ajdovščina.

Prodam lovsko puško brezpetelinko, kal. 5,6 × 50 R mag./16 ter manjalne cevi 16/16. Montiran je strelni daljnogled zeiss 4 × 32. Milan Šteh, Kamnik pod Krimom, 120, 61352 Preserje. Tel.: (061) 766 109.

Prodam karabinko sava-kranj, kal. 7 × 64, s strelnim daljnogledom lisenfeld (8 × 56) – suhlska montaža. Tel.: (064) 83 966 – Anderlič.

Prodam lovsko puško, suhlovo bokarico, kal. 12/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom (4 × 32) in suhlovo šibrenico (bock), kal. 12/12. Puški sta novi. Informacije po telefonu: (061) 555 612 – Karlovšek.

Zelo ugodno prodam bokarico. A. Zoli, kal. 12/7 × 65 R, z menjalnimi cevmi 12/12 in z montiranim strelnim daljnogledom. (K. Kops 4 × 36) suhlska montaža. Tel.: (067) 81 308, Jeličič.

Prodam bavorske barvarje, stare 3 mesece. Anton Škulj, Dolenji lazi 41, 61310 Ribnica. Tel.: (061) 861 611, int. 390 – dopoldne.

Prodam boroveljsko bokarico (izdelek H. Fannzoja), kal. 16/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom falce (suhlska montaža). Informacije po telefonu (061) 441 151, od 20. ure dalje.

Prodam češko bokarico super brno, kal. 12/7 × 65 R, s strelnim daljnogledom zeiss (4 × 32). Informacije po telefonu: (061) 331 124, Puncer.

Žensko lovsko obleko (hlače) št. 48, nošeno, prodam. Irma Dolinar, Ipavčeva 6, Ljubljana. Tel.: (061) 345 450.

Izdelam vam visoko, prenosno sedežno prežo, ki jo lahko brez težav prenašate v nahrbtniku. Namestitev na drevo je preprosta. Je preizkušena, težka le 2 kg. Božo Suhadolnik, Paplerjeva 7, 61353 Borovnica. Tel.: (061) 746 340.

Prodam boroveljsko karabinko, kal. 8 × 57 JS, s strelnim daljnogledom kahles (6 × 42) – suhlska montaža. Božo Zorman,

Rožna dolina, c. VIII/17, 61000 Ljubljana; tel.: (061) 273 322.

Prodam trap puško emilio zoli (še v garanciji). Informacije po telefonu: (069) 21 801, Skledar – dopoldne.

Prodam 2 leti starega psa sv. Huberta (bloodhounda), izredno vztrajnega goniča. Informacije po telefonu: (065) 65 008, Furlan.

Prodam suhlovo tricevko, kal. 16–16/7 × 57 R, s strelnim daljnogledom zeiss 4 × 32 (suhlska montaža). Puška je tudi dodatno opremljena. Informacije po telefonu: (065) 88 086.

Prodam češko bokarico ZH 16/7 × 57 R z menjalnimi cevmi 16/16 in z montiranim strelnim daljnogledom (6 × 40) – suhlska montaža. Marko Podkrižnik, Radmirje 55, 63333 Ljubno ob Savinji. Informacije po telefonu: (063) 840 164, Štorgel.

Prodam novo karabinko CZ, kal. .223 remington, s strelnim daljnogledom variabel (4–12/56) – suhlska montaža. Zavolovšek, tel.: (063) 35 819, popoldne.

Prodam kdl. istrskega goniča – psičko, staro 10 mesecev, z odlično oceno zunanjo-sti. Je odličen gonič. Franc Dvorjak, Šentilj 73, 62382 Mislinja; tel.: (062) 845 121.

Prodam lovsko bokarico A. Zoli, kal. .308 winch/20 mag. Informacije po telefonu: (061) 445 336 – Gril.

Prodam leglo kdl. istrskih goničev odličnih staršev (7 psov). Branko Pajnič, Bukovica 18, 61310 Ribnica. Tel.: (061) 861 693 (popoldan).

Prodam češko bokarico brno super, kal. 7 × 57 R/12, z menjalnimi cevmi 12/12 in suhlsko montiranim daljnogledom 6 × 42 swarovski. Tel.: (064) 70 411 – popoldne.

ELEKTRIČNI PASTIR

Pastir, ki je kos tudi kralju živali!

Električni pastir vam omogoča postavitve trajne ali začasne električne ograje v dolžini do 50 kilometrov. Napajate ga z akumulatorjem 12 V. S posebnim stikalom lahko izberete pogostnost impulzov na eno ali dve sekundi.

V prodajni akciji, ki bo trajala do 15. junija 1989, vam ponujamo 30 % cenejši nakup pastirja v naših prodajalnah ISKRA • LJUBLJANA, Titova 19 • MARIBOR, Partizanska 11 • KRANJ, Stara cesta 25

Popust vam bomo priznali samo v primeru, če s sabo prinesete izpolnjeni kupon:

KUPON za 30% cenejši nakup ELEKTRIČNEGA PASTIRJA

Kupec: _____

Ulica _____ št. _____

Kraj _____ Poštna št. _____

Številka garancijskega
lista

Žig in datum prodaje

Iskra

**LJUBLJANSKO
VETERINARSKO
DRUŠTVO**

in
**TURIŠTIČNO
DRUŠTVO
KAMNIK**

vabita na

**slavnostno –
jubilejno proslavo
ob 100-letnici organizirane
veterinarske službe
v občini Kamnik-Domžale**

Proslava bo **v petek, 28. 7. 1989, ob 16. uri v Kamniku**, Šutna 7, 61240 Kamnik.

Ob kulturnem programu bo odkrita tudi spominska plošča Josipu Nikolaju Sadnikarju.

Lovska družina Laze,
Dolsko 16

vabi

v soboto, 22. 7. 1989, ob 14. uri
na otvoritev

lovske razstave LD Laze,

ki bo v Galeriji 19,
Dolsko 19, 61262 Dol pri Ljubljani.

Informacije po telefonu (061) 481 011 ali (061) 54 415
– Janez Zajc in (061) 647 008 Anton Čič.

LD Šmarna gora

prireja

17. 6. 1989 pri lovski koči v Zavrhu

**tradicionalno strelsko tekmovanje
za memorial Janeza Bokala**

Prijave od 8. do 10. ure na dan tekmovanja.

Ob 15. uri bo družabno srečanje s plesom
in srečelovom.

Vabljeni!

»ŠPIK«, PRODAJA SPOMINKOV

KROPA • Tel.: (064) 79 444 – trgovina: (064) 79 586

Lovci – obiščite nas v Kropi!

Lahko si boste izbrali izdelke iz rogovja – lestence, stenske svetilke, klubske mizice, lovske ure, lovske nože itd. Ponujamo vam tudi bogato izbiro okrasnih predmetov, narejenih iz rogovja divjadi, primernih za darila in nagrade. Sprejemamo naročila za notranjo opremo lovskih sob in lokalov z našimi izdelki.